

Wójt Gminy Ciechanów

**Strategia rozwoju
gminy Ciechanów
do roku 2030**

(Projekt)

Ciechanów 2022

Projekt *Strategii* opracował dr Zbigniew Ptasiwicz
© Copyright by Urząd Gminy Ciechanów
© Copyright by Zbigniew Ptasiwicz

Spis treści

Wprowadzenie.....	6

Część I

Uwarunkowania polityki rozwoju gminy wiejskiej Ciechanów

1. Uwarunkowania prawne oraz główne zasady prowadzenia polityki rozwoju samorządu gminy	10
2. Diagnoza stanu środowiska przyrodniczego, struktury przestrzennej oraz sytuacji społecznej i gospodarczej gminy.....	15
3. Działalność samorządu gminy oraz najbliższych partnerów samorządowych w zakresie programowania rozwoju	41
4. Współdziałanie z samorządem województwa mazowieckiego	44

Część II

Strategia rozwoju gminy Ciechanów

1. Bilans strategiczny gminy.....	49
2. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy	53
3. Kierunki i cele rozwoju gminy	73
4. Rekomendacje i propozycje samorządu gminy kierowane do partnerów samorządowych i innych podmiotów.....	81
5. Instrumenty i środki realizacji <i>Strategii</i>	83
6. Monitorowanie realizacji <i>Strategii</i>	86

Załączniki	93

Spisy (tabel, map, wykresów)	107

Wprowadzenie

Od marca 1990 r., czyli od ponad 30 lat samorzady terytorialne w Polsce mają możliwość samodzielnego kreowania swojej polityki rozwoju, ponieważ z mocy prawa stały się na swoim terenie rzeczywistymi gospodarzami wykonującymi zadania publiczne. Wśród najważniejszych efektów transformacji ustrojowej w Polsce z początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia jest stworzenie jakościowo nowych warunków funkcjonowania jednostek terytorialnych – gmin, powiatów i województw. Po zamknięciu etapu dominacji centralnie zarządzanej gospodarki planowej i przekazaniu – w drodze demokratycznych wyborów – dużej części władzy samorządom terytorialnym, pojawiła się konieczność wprowadzenia i stosowania przez te samorzady nowoczesnych metod zarządzania swoim rozwojem.

W obecnych warunkach ustrojowych lokalne samorzady terytorialne nie mogą ograniczać się głównie do administrowania, ale muszą określać i realizować własne polityki rozwoju, aby tworzyć coraz lepsze warunki zaspokajania potrzeb swoich obywateli, czyli członków swoich wspólnot samorządowych. Powinny mieć świadomość, że w warunkach demokracji i gospodarki rynkowej lokalna aktywność społeczno-gospodarcza w coraz większym stopniu ujmowana jest jako złożony, dynamiczny proces, w którym władze samorządowe, zarządzając zasobami własnymi oraz wykorzystując środki pochodzące z zewnątrz, pobudzają rozwój swoich jednostek terytorialnych w celu zapewnienia ich mieszkańcom optymalnych warunków życia. Dlatego władze samorządowe występować powinny w roli animatora życia społecznego i gospodarczego. Sterując rozwojem lokalnym muszą pełnić również rolę menadżera zarządzającego tak specyficzną organizacją, jaką jest gmina. W warunkach oddziaływania czynników natury ekonomicznej oraz rosnącej konkurencyjności jednostek terytorialnych, efektywne wypełnianie tej roli wymaga zarówno dobrej wiedzy administracyjno-prawnej, wiedzy z zakresu ekonomiki, polityki społecznej, gospodarki przestrzennej i marketingu terytorialnego jak i umiejętności planistycznych. Samorzady lokalne w Polsce weszły obecnie w taki etap rozwoju, że same powinny dokonywać oceny swojej sytuacji społeczno-gospodarczej i tworzyć strategie oraz programy operacyjne określające ich polityki rozwoju.

Planowanie długookresowe, strategiczne jest niezbędnym elementem procesu sprawnego zarządzania gminą. Może być czynnikiem racjonalizującym i przyspieszającym rozwój, sprzyjającym pozytywnej mobilizacji jej mieszkańców do działań na rzecz wspólnej przyszłości. Strategia rozwoju gminy stanowić może ważny instrument ożywiania działalności lokalnych instytucji, organizacji i przedsiębiorców. Może wskazywać potencjalnym inwestorom możliwości inicjowania nowych przedsięwzięć gospodarczych. Może w efekcie stać się podstawą realizacji wielo-

kierunkowego i zrównoważonego rozwoju, w oparciu o lepsze wykorzystywanie zasobów własnych i efektywne pozyskiwanie środków wsparcia z innych źródeł.

Należy podkreślić, że programowanie strategiczne, stanowiące jeden z głównych instrumentów zarządzania rozwojem, jest procesem ciągłym. Oznacza to, że przyjęcie określonej strategii rozwoju nie jest aktem stałym i niezmiennym. Realizacja określonej polityki rozwoju zależy bowiem od wielu zmieniających się uwarunkowań zarówno wewnętrznych jak zewnętrznych. Istotne zmiany czynników oddziałujących na warunki rozwoju powinny stanowić sygnał do wprowadzania korekt lub aktualizacji dokumentów strategicznych. Gdy zakres zmian w otoczeniu podmiotu programującego jest znaczący dla jego rozwoju, może on podejmować decyzje o zmianie polityki i sporządzeniu nowego dokumentu strategicznego.

Jednym ze szczególnych uwarunkowań takich zmian było przed laty przystąpienie Polski do Unii Europejskiej a także wzrost znaczenia samorządów województw, kreujących regionalne polityki rozwoju oraz zarządzających między innymi funduszami unijnego wsparcia działań prorozwojowych. Strategie regionalne, wskazujące główne wyzwania oraz cele rozwojowe samorządów województw, nadal stanowią ważne punkty odniesienia dla dokumentów programowych tworzonych na poziomie lokalnym, w powiatach i gminach.

Eksperti w zakresie działalności samorządów terytorialnych, także liderzy samorządów regionalnych, stawiają często tezę, że strategie rozwoju województw są w obecnym kształcie prawnym swoistymi drogowskazami dla samorządów gminnych i powiatowych a także instytucji, firm oraz organizacji pozarządowych tworzących lokalne wspólnoty samorządowe w ramach wspólnoty regionalnej. Dlatego nowe strategie rozwoju samorządu województwa mazowieckiego stanowić powinny dla samorządów lokalnych w tym regionie, przede wszystkim dla gmin, ważny powód do podejmowania decyzji o zmianach własnych polityk rozwojowych i opracowywania nowych strategii i programów. Wynika to nie tylko z potrzeby zapewnienia spójności dokumentów, ale przede wszystkim z wielu powiązań oraz zależności gmin i powiatów od samorządu województwa, głównie w obszarze zarządzania środkami wsparcia z UE.

W pierwszych latach obecnego stulecia samorzady lokalne w Polsce nie miały jeszcze prawnego obowiązku opracowywania dokumentów planistycznych, służących strategicznemu zarządzaniu rozwojem swoich jednostek terytorialnych. Niektóre jednak decydowały się na ich wykonanie. Dokumenty te, nie mając formalnej podstawy prawnej, spełniały głównie rolę pomocniczą. Zawierały z reguły szczegółowe diagnozy uwarunkowań rozwoju oraz jego kierunki i ogólne cele. Określane najczęściej mianem programów lub lokalnych planów rozwoju, sporządzane były bardziej pod presją zewnętrzną, niż z wewnętrznej potrzeby sprawnego

i efektywnego działania lokalnych liderów samorządowych. Sytuacja się zmieniła, gdy Polska rozpoczęła działania przedakcesyjne, by w maju 2004 roku stać się członkiem Unii Europejskiej.

W grudniu 2006 roku Sejm RP ustawowo określił nowe zasady prowadzenia polityki rozwoju. Rozszerzony został znacznie jej zakres podmiotowy. Oprócz Rady Ministrów oraz samorządów województw **do prowadzenia polityki rozwoju zobowiązane zostały formalnie również samorządy lokalne, powiatowe i gminne**. Podstawowymi dokumentami określającymi zasady i kierunki prowadzenia polityki rozwoju mają być **strategie rozwoju, programy i dokumenty programowe**. Dokumenty te mają mieć zasadnicze znaczenie nie tylko dla sprawnego i efektywnego zarządzania rozwojem lokalnym, mają one również stanowić podstawę uzasadniania wniosków o uzyskanie środków wsparcia z funduszy Unii Europejskiej.

Wójt Gminy Ciechanów, realizując postanowienia ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, podjął w 2014 roku decyzję o przystąpieniu do opracowania strategii rozwoju gminy do roku 2020. W połowie 2015 roku skierował projekt tego dokumentu do konsultacji społecznych. Swoje opinie i uwagi mogły przedstawić sąsiednie samorządy gmin z terenu powiatu ciechanowskiego oraz powiatu mławskiego, także organizacje społeczne i zawodowe a przede wszystkim mieszkańcy gminy. Po ich uwzględnieniu, 20 listopada 2015 r. dokument uchwalila Rada Gminy.

W związku z zakończeniem okresu programowania w UE na lata 2013-2020 oraz rozpoczęciem nowego cyklu na lata 2021-2027, również w związku z przyjęciem projektu Krajowego Planu Odbudowy (KPO), kompleksowego dokumentu określającego cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym przez pandemię COVID-19, a także uwzględniając przyjęcie przez samorząd województwa mazowieckiego strategii rozwoju Mazowsza do roku 2030+ oraz planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego, **wójt gminy Ciechanów uznał, że zakres zmian w jej otoczeniu jest na tyle istotny, że należy przystąpić do opracowania nowej strategii gminy**.

Zgodnie z nowymi procedurami dotyczącymi kreowania lokalnej polityki rozwoju, określonymi w znowelizowanej w lipcu 2020 r. ustawie z 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, **Rada Gminy Ciechanów w styczniu 2021 r. określiła tryb i harmonogram opracowania projektu *Strategii Rozwoju Gminy Ciechanów do roku 2030*, w tym trybu jego konsultacji**. Swoje uwagi mogli przedstawić radni gminy, mieszkańcy gminy, podmioty gospodarcze, lokalne organizacje społeczne, sąsiednie samorządy gmin z terenu powiatu ciechanow-

skiego (gmina miejska Ciechanów, gmina miejsko-wiejska Gliniojeck i gminy wiejskie: Ojrzeń, Opinogóra Górna, Gołymin, Regimin, Sońsk) oraz mławskiego (gmina Strzegowo), samorzady powiatowe powiatu ciechanowskiego i mławskiego a także samorząd województwa mazowieckiego. Po ich uwzględnieniu oraz uzyskaniu wymaganej oceny oddziaływania na środowisko, dokument przedstawiony został do uchwalenia Radzie Gminy Ciechanów.

Należy dodać, że opracowanie projektu nowej strategii rozwoju gminy do roku 2030 poprzedzone zostało ewaluacją dotychczasowej strategii. Raport ewaluacyjny był raportem *ex-post* o stanie realizacji *Strategii rozwoju gminy Ciechanów na lata 2014-2020*. Przygotowany został po sześciu latach jej wdrażania. Zawierał informacje o sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej gminy oraz o efektach polityki rozwoju prowadzonej przez jej samorząd w latach 2010-2020. **Prezentując również informacje o sytuacji gminy w roku 2021, raport ten spełniał warunki ewaluacji *ex-ante* do projektowania nowej strategii rozwoju gminy Ciechanów do roku 2030.**

Niniejsze opracowanie jest projektem tego dokumentu. Jego struktura przedstawiona została szczegółowo w spisie treści. Obejmuje dwie zasadnicze części: prezentację warunków formalnych i zasad prowadzonej przez samorząd gminy polityki rozwoju a także diagnozę stanu obecnych uwarunkowań rozwoju gminy oraz dokument właściwy – strategię.

Strategia rozwoju gminy wiejskiej Ciechanów jest najważniejszym dokumentem programowym samorządu gminnego, w którym określa on założenia i kierunki swojej polityki rozwoju w wymiarze wieloletnim. Przedstawiając uwarunkowania, bilans możliwości oraz główne wyzwania, samorząd wskazuje misję, wizję oraz cele rozwojowe gminnej wspólnoty samorządowej a także możliwości ich realizacji.

Część I

Uwarunkowania polityki rozwoju gminy wiejskiej Ciechanów

1. Uwarunkowania prawne oraz główne zasady prowadzenia polityki rozwoju samorządu gminy wiejskiej Ciechanów

1.1. Podstawy prawno-organizacyjne

W Polsce samorządy gmin działają na podstawie ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990, Nr 16 poz. 95, ze zm.). Ustawa ta zobowiązuje wójta, burmistrza i prezydenta miasta do opracowania programów rozwoju w trybie określonym w przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju [art. 30] a radę gminy do ich przyjmowania [art. 18].

Podstawowy akt prawny formalnie zobowiązujący samorządy lokalne w Polsce do prowadzenia własnej polityki rozwoju uchwalony został w 2006 roku. Jest to *Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (Dz. U. Nr 227 z dnia 11 grudnia 2006 roku, poz. 1658 ze zm.). Ustawa ta została zmieniona *ustawą z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. 2020 poz. 1378). Zgodnie z tą ustawą politykę rozwoju prowadzą: Rada Ministrów; samorząd województwa; związki metropolitalne; samorząd powiatowy i gminny oraz ich związki [art. 3]. **Polityką rozwoju jest zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz spójności społeczno-gospodarczej i terytorialnej, w skali krajowej, regionalnej i lokalnej [art. 2].** Politykę rozwoju prowadzi się na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych oraz polityk publicznych [art. 4. 1].

Zgodnie ze znowelizowaną *ustawą o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2023 r. poz. 40, 572) strategia rozwoju gminy określa w szczególności:

- 1) cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym;
- 2) kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych;
- 3) oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia;
- 4) model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy;
- 5) ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie;
- 6) obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie

- województwa (Dz. U. z 2019 r. poz. 512, 1571 i 1815 oraz z 2020 r. poz. 1378), wraz z zakresem planowanych działań;
- 7) obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań;
 - 8) system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych;
 - 9) ramy finansowe i źródła finansowania.

Dla określenia zakresu przedmiotowego strategii gmin podstawę stanowi wspomniana wcześniej *Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminy*. Zgodnie z tą ustawą gmina wykonuje samodzielnie wyraźnie określone zadania publiczne, dlatego strategia gminy powinna dotyczyć przede wszystkim jej zadań własnych. Jednakże w związku z tym, że istnieje wiele funkcjonalnych powiązań z sąsiednimi, samodzielnie działającymi gminami, strategia gminy, realizując zasadę spójności, uwzględniać powinna te powiązania. Uwzględniać także powinna funkcjonalne związki z samorządem powiatowym właściwego powiatu, na którego obszarze się znajduje.

Gmina wiejska Ciechanów jest integralną częścią województwa mazowieckiego. Dlatego *Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+* a także *Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2021-2027* oraz inne regionalne dokumenty programowe – w szczególności *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego*, stanowią ważny zewnętrzny układ odniesienia dla polityki rozwoju samorządu gminy Ciechanów i jego dokumentów programowych. Oznacza to zachowanie daleko idącej spójności, zarówno w odniesieniu do treści jak i – w miarę możliwości – formy dokumentów programowych gminy, powiatu i województwa. Poprzez układ regionalny, oraz politykę rozwoju regionalnego prowadzoną przez Radę Ministrów, ważne zewnętrzne ramy odniesienia dla polityki rozwoju gminy Ciechanów wynikają również ogólnie z zasad polityki regionalnej Unii Europejskiej.

Zgodnie z przedstawionymi wyżej uwarunkowaniami, przede wszystkim powiatowymi i regionalnymi, przyjęto założenie, że **kierunki polityki rozwoju gminy wiejskiej Ciechanów a także jej nową strategię powinno się określić na okres do roku 2030**. Takie określenie horyzontu czasowego, a także uwzględnienie wszystkich podstawowych uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, pozwoli zapewnić spójność polityki rozwoju gminy z polityką rozwoju powiatu ciechanowskiego, z politykami rozwoju najbliższych partnerów samorządowych (sąsiednich gmin, również z powiatu mławskiego), z samorządem województwa mazowieckiego, oraz kierunkami i harmonogramem działań realizowanych przez Polskę oraz Unię Europejską w ramach jej polityki regionalnej w obecnym okresie programowania, tj. w latach 2021-2027.

1.2. Założenia programowe i metodyczne

Przedmiotem *Strategii rozwoju gminy Ciechanów do roku 2030* (zwanej dalej *Strategią*), jest polityka rozwoju lokalnego tej gminy. Generalną przesłanką określonych w *Strategii* kierunków i celów rozwoju gminy jest potrzeba tworzenia warunków umożliwiających zapewnienie pomyślności i bezpieczeństwa oraz coraz lepszych możliwości rozwoju wszystkim mieszkańcom gminy, tworzącym z mocy prawa lokalną wspólnotę samorządową. **Strategia jest instrumentem zarządzania rozwojem gminy wiejskiej Ciechanów. Jest też ważnym podstawowym dokumentem, w którym samorząd gminy informuje** mieszkańców gminy, podmioty gospodarcze, instytucje i organizacje oraz potencjalnych partnerów – głównie sąsiednie samorządy lokalne i samorząd województwa a także potencjalnych inwestorów – **o tym, jaką politykę rozwoju zamierza prowadzić, wykorzystując swoje ustawowe kompetencje oraz dostępne zasoby rzeczowe i finansowe.**

Strategia jest zgodna z obowiązującym prawem polskim, określającym zadania i kompetencje samorządu gmin oraz zadania i kompetencje innych podmiotów włączonych w jej (*Strategii*) operacjonalizację. Jest też zgodna z regułami rozwoju obowiązującymi w Unii Europejskiej, również z zasadami na jakich oparł realizację swojej polityki rozwoju regionalnego samorząd województwa mazowieckiego. Są to zasady:

- zrównoważonego rozwoju oznaczającego rozwój społeczno-gospodarczy uwzględniający wymogi ochrony środowiska;
- spójności.....oznaczającej zgodność z aktualnymi dokumentami regionalnymi, krajowymi i unijnymi o charakterze strategicznym i programowym;
- subsydiarności.....oznaczającej realizację zadań na najniższym poziomie na jakim mogą być zrealizowane, poprzez dofinansowanie ich z budżetów samorządów, budżetu państwa i funduszy unijnych;
- partnerstwa.....oznaczającego wspólne podejmowanie działań przez samorządy terytorialne (na wszystkich poziomach), podmioty publiczne, organizacje pozarządowe i sektor prywatny;
- koncentracji..... oznaczającej skupienie wysiłku wszystkich realizatorów na określonych w *Strategii* celach rozwojowych;

otwartości.....dającej możliwość aktualizacji zapisów *Strategii* w procesie planowania strategicznego, w zależności od zmieniających się uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych

Punktem wyjścia do opracowania tego dokumentu była analiza istniejących oraz przewidywanych uwarunkowań przyrodniczych, przestrzennych i społeczno-gospodarczych oraz kulturowych gminy Ciechanów, które mogą mieć istotny, bezpośredni lub pośredni, wpływ na jej rozwój. Przyjmując zasadę ciągłości planowania uwzględniono zapisy zawarte w dotychczasowej strategii rozwoju gminy, w szczególności te dotyczące działań, które powinny być kontynuowane. W analizach wykorzystano aktualne dane statystyczne (w tym dostępne wyniki Spisu Powszechnego z 2021 r.), dokumenty i materiały Urzędu Gminy Ciechanów, samorządów sąsiednich gmin, samorządu powiatu ciechanowskiego oraz samorządu województwa mazowieckiego a także analizy danych podmiotów działających na obszarze gminy. Uwzględniono również podstawowe dokumenty i materiały dotyczące polityki rozwoju Rzeczypospolitej Polskiej – przede wszystkim Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2030 przyjętą przez Radę Ministrów we wrześniu 2019 roku.

Przy opracowywaniu projektu *Strategii* przyjęto założenie, iż **podstawą określenia podstawowych kierunków rozwoju gminy Ciechanów jest rzetelna diagnoza jej stanu i możliwości własnych oraz szans i zagrożeń zewnętrznych, zakończona analizą SWOT, umożliwiającą sporządzenie bilansu strategicznego gminy. Pozwoliło to racjonalnie określić główne kierunki rozwoju gminy, jej cele strategiczne, cele średniookresowe (operacyjne) a także priorytety. Pozwoliło również określić model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy.** Uszczegółowieniem tych celów jest wskazanie działań, jakie samorząd gminy zamierza realizować w okresie do roku 2030. Określone zostały również najważniejsze, priorytetowe zadania, przede wszystkim zadania inwestycyjne. Ze względu na szczególne uwarunkowania zewnętrzne (głównie obecny okres programowania w Unii Europejskiej) działania te realizowane będą w dwóch etapach: etap I - od roku 2021 do roku 2027 oraz etap II – od roku 2028 do roku 2030. Po zakończeniu realizacji I etapu, jeżeli nastąpią istotne zmiany w uwarunkowaniach wewnętrznych lub zewnętrznych, niniejsza *Strategia* może być aktualizowana lub zmieniona.

W *Strategii* gminy – podobnie jak na poziomach powiatu ciechanowskiego i województwa mazowieckiego – spośród trzech możliwych **scenariuszy rozwoju** (pesymistycznego, optymistycznego lub realistycznego), przyjęto **scenariusz realistyczny**, który stał się podstawą określenia wizji rozwoju gminy. W przypadku wystąpienia i nasilania się zjawisk niekorzystnych dla rozwoju gminy, władze

samorządowe podejmować będą, w porozumieniu z partnerami samorządowymi z sąsiednich gmin, samorządem powiatu ciechanowskiego i samorządem województwa mazowieckiego, spójne działania, zmierzające do łagodzenia negatywnych skutków tych zjawisk. Przedstawione wyżej założenia mają istotny związek z potrzebą zachowania spójności i komplementarności polityki rozwoju gminy z politykami rozwoju jej partnerów samorządowych.

Zakres przedmiotowy *Strategii rozwoju gminy Ciechanów do roku 2030* obejmuje następujące obszary problemowe:

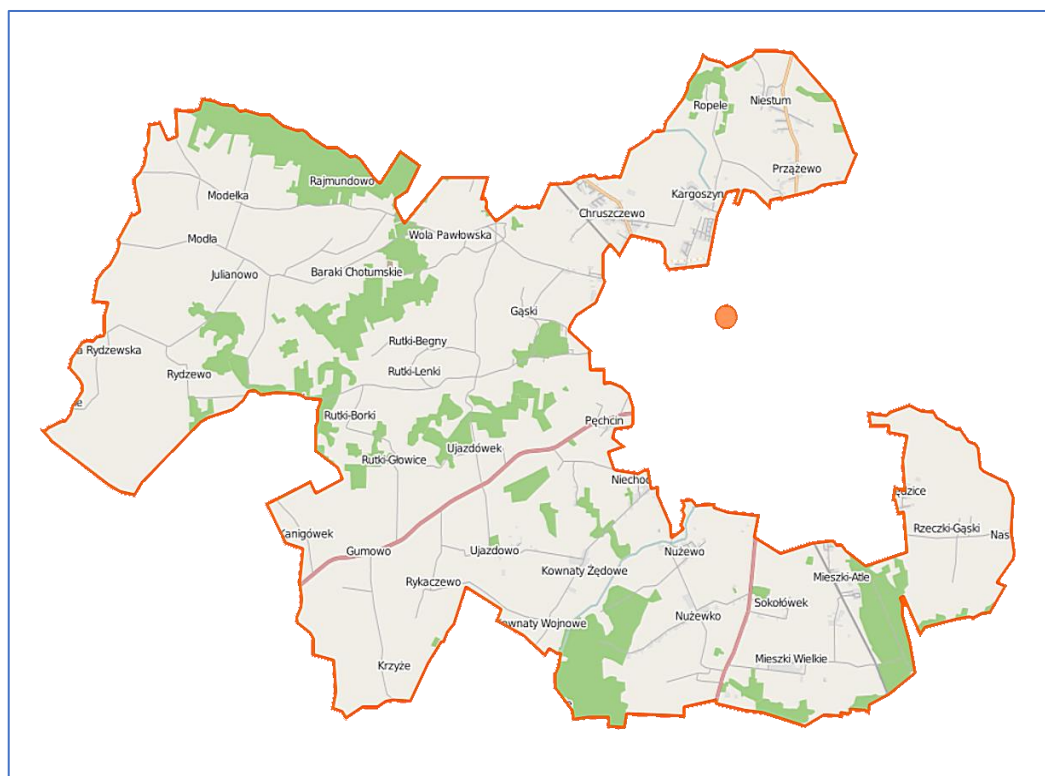
- ochronę środowiska i rozwój obszarów wiejskich;
- model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy;
- modernizację infrastruktury technicznej i społecznej;
- rozwój zasobów ludzkich i ochronę zdrowia;
- rynek pracy i pomoc społeczną;
- rozwój kultury, kultury fizycznej i turystyki;
- kształtowanie postaw obywatelskich i rozwój otwartego na innowacje społeczeństwa informacyjnego;
- promocję gminy.

Przyjmuje się, że *Strategia* stanie się dokumentem nadrzędnym (głównym układem odniesienia) w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Stanowić będzie dokument bazowy do projektowania rocznych budżetów gminy, programów i planów operacyjnych, w szczególności wieloletnich planów (prognoz) finansowych (WPF) oraz strategii i programów dla różnych obszarów problemowych ważnych dla rozwoju gminy. Będzie również podstawą współdziałania z realizującymi swoje polityki rozwoju partnerami samorządowymi z sąsiednich gmin, samorządem powiatu ciechanowskiego oraz z samorządem województwa mazowieckiego.

łagodniejsze. Są tu jednak wyraźne zarysowane wzniesienia i niewielkie pagórki stanowiące pozostałości moren, składające się z piasków, żwirów i kamieni. Jeden pas tych wzniesień widoczny jest w okolicach Gumowa, Chotumia i Rajmundowa, drugi ciągnie się od Ropel i Niestumia w kierunku północnym.

W ujęciu hydrograficznym obszary te należą do dorzecza Wisły. Prawie cała ich powierzchnia leży w zlewni Wkry, będącej dopływem Narwi. Główną rzeką, zarówno dla Ciechanowa jak i okalających miasto terenów wiejskich, jest Łydynia. Rzeka ta ma około 76,4 km. długości, z tego nieco ponad 6,5 km płynie na obszarze obecnej gminy Ciechanów. Na pewnym odcinku stanowi naturalną granicę pomiędzy powiatami ciechanowskim i mławskim. Gmina zlokalizowana jest w tzw. środkowej dzielnicy rolniczo-klimatycznej Polski, charakteryzującej się relatywnie niskim poziomem opadów atmosferycznych, który średniorocznie nie przekracza 550 mm. Od wielu lat występuje w gminie niski poziom zasobów wodnych².

Obszar obecnej gminy wiejskiej Ciechanów, ma niski, nieco ponad 18,8%, poziom lesistości³. Niewiele jest w miarę zwartych kompleksów leśnych. Nieliczne zlokalizowane są na północny zachód i na południe od Ciechanowa.

Mapa 2 Plan gminy wiejskiej Ciechanów. Na zielono zaznaczono tereny zalesione. Źródło: Wikipedia.

² **Zasoby wodne** to wody powierzchniowe w jeziorach, stawach, zbiornikach i wody płynące w rzekach, wody podziemne, tzn. wody znajdujące się pod powierzchnią ziemi, w strefie nasycenia i bezpośredniego kontaktu z podłożem i podglebiem oraz izolowane od nich wody głębinowe nasycone różnymi związkami chemicznymi. Wikipedia.

³ Łącznie grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione zajmują 18,83% ogólnej powierzchni gminy. Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ciechanów na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025

Obecny niski wskaźnik lesistości na obszarach wokół Ciechanowa, w tym na terenie obecnej gminy wiejskiej Ciechanów, ma swoje źródło w działalności ludzi. Lasy, które w średniowieczu pokrywały ogromne połacie Mazowsza, uległy w następnych wiekach znacznemu przetrzebieniu. Po wyciętych lasach pozostały swoiste „pamiątki” w postaci nazw niektórych miejscowości, np. Pieńki Niechodzkie czy Poręba. Ostały się do dziś tylko niewielkie zwarte skupiska leśne, np. w podciechanowskich Gąskach.

Na obszarze gminy Ciechanów (na ponad 40% jej powierzchni) występują części dwóch obszarów chronionego krajobrazu. Północną i zachodnią część obszaru gminy, włączono do **Nadwkrzańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu** – obejmującego tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe również ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem. Powierzchnia tego obszaru wynosi łącznie 97 910,40 ha, z tego ok. 5,2% leży na obszarze gminy Ciechanów. Natomiast północno-wschodnią część gminy włączono do **Krośnicko-Kosmowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu** – charakteryzującego się obecnością wyrazistych form (wzgórz) kemowych i morenowych, których wysokość dochodzi do 200 m n.p.m. Powierzchnia tego obszaru wynosi łącznie 19 547,70 ha, z tego ok. 3,5% leży w gminie Ciechanów. Obszary te są chronione zarówno ze względu na atrakcyjne walory przyrodnicze i krajobrazowe jak i pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Tuż przy granicy z gminą Regimin (na terenie tej gminy) znajduje się rezerwat Modła utworzony dla zachowania i ochrony miejsc lęgowych bociana czarnego oraz starodrzewu sosnowo-dębowego. Na obszarze gminy znajduje się również wiele uznanych pomników przyrody. Są to w większości pojedyncze drzewa a także ich skupienia i aleje⁴.

Obszar Gminy Ciechanów charakteryzuje się dominacją terenów rolniczych, dolin rzecznych z licznymi polami uprawnymi, łąkami i pastwiskami. Na terenach tych silnie zaznacza się oddziaływanie człowieka na środowisko, co niesie ze sobą dynamiczne zmiany warunków siedliskowych. Największą powierzchnię gminy obejmują użytki rolne (77,14%). Na obszarze gminy przeważają gleby dobre. Najwyższą wartość posiadają kompleksy II – III klasy bonitacyjnej położone w północno-wschodniej i południowej części gminy zaliczane do gleb chronionych. Kompleksy gleb dobrych, do których zalicza się grunty kl. IV, wynoszą ok. 39 %. Większe ich obszary występują w części południowej i środkowej gminy. Łącznie kompleksy gleb bardzo dobrych i dobrych zajmują około 65% powierzchni gruntów ornych, co pozwala na prowadzenie niemal wszystkich upraw. Ich ochrona polega na ograniczeniu przeznaczania na cele nierolnicze oraz zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji.

⁴ Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ciechanów na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025.

Gmina wiejska Ciechanów leży na obszarze, gdzie istnieją warunki termiczne podobne do środkowej części Pasa Wielkich Dolin. Klimat jest tu umiarkowanie ciepły z roczną, średnią temperaturą powietrza w granicach 7,5 – 7,7 stopnia Celsjusza. Dominują wiatry zachodnie i południowo-zachodnie. Gmina Ciechanów, zgodnie z regionalizacją rolniczo-klimatyczną wg W. Okołowicza i D. Martyn, znajduje się w obrębie zaliczanym do mazowiecko-podlaskiej dzielnicy rolniczo-klimatycznej. Obszar ten charakteryzuje się najniższymi opadami atmosferycznymi w Polsce. Średnioroczna suma opadów nie przekracza 550 mm. Długość okresu wegetacyjnego wynosi od 200 – 220 dni. Około 30-50 dni w roku charakteryzuje się temperaturą ujemną. Pokrywa śnieżna utrzymuje się na obszarze przez około 38-60 dni w roku. Zachmurzenie ogólne nieba wynosi 65%⁵.

Zintegrowany (syntetyczny) wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej⁶, obliczony w latach 90. ubiegłego wieku przez IUNG w Puławach, wynosi dla gminy Ciechanów w skali 40-100 punktowej 63,7 punktu, to średni wskaźnik w powiecie, nieco lepszy niż średnia w województwie mazowieckim. Zwraca uwagę wskaźnik warunków wodnych, który w gminie jest niższy niż średni wskaźnik warunków wodnych dla całego powiatu ciechanowskiego. Najniższy wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej w powiecie ciechanowskim ma gmina Ojrzeń (48,8 pkt.). Zintegrowane wskaźniki jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla powiatu ciechanowskiego i województwa mazowieckiego wynoszą odpowiednio 67,6 i 59,5 punktu.

Tabela 1 Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy wiejskiej Ciechanów na tle powiatu ciechanowskiego.

Kryteria	Gmina Ciechanów	Powiat ciechanowski
Jakość gleb (20-80)	48,1	51,7
Agroklimat (7-10)	8,6	8,6
Rzeźba terenu (6-10)	8,2	8,2
Warunki wodne (2-10)	5,8	6,2
Wskaźnik syntetyczny (40-100)	63,7	67,6

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych IUNG w Puławach

⁵ Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ciechanów na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025.

⁶ Uwzględniający ocenę punktową jakości: gleb, rzeźby terenu, agroklimatu i warunków wodnych. Dane nie sumują się.

Gmina wiejska Ciechanów ze względu na walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej włączona została przez samorząd wojewódzki województwa mazowieckiego do *Opinogórskiego obszaru żywicielskiego*, jednego z sześciu takich obszarów na Mazowszu.

Na obszarze gminy, głównie w rejonie Kanigówka, ale również w rejonie Modły, Modelki, Niechodzina i Woli Pawłowskiej, występują złoża piasków i żwirów przydatnych w budownictwie i drogownictwie. Część z tych złóż została już w dużym stopniu wyeksploatowana. Miejsca po niektórych głębokich wyrobiskach piasków i żwirów, podobnie jak w wyrobiskach po glinie, wypełnia woda, tworząc urokliwe stawy.

Tabela 2. Zasoby geologiczno-bilansowe piasków i żwirów w powiecie ciechanowskim (stan w 2021 r.)

Lp.	Lokalizacja (rejon) złóż	Ilość złóż	Zasoby geologiczno- bilansowe (w tys. ton)
1.	Baraki Chotumskie	1	881
2.	Cichawy	22	9 001
3.	Chotum	1	261
4.	Kanigówek	7	9 613
5.	Kicin	1	689
6.	Kondrajec Szlachecki	1	4 258
7.	Modła-Modelka	12	5 084
8.	Niechodzin	1	177
9.	Osiek Aleksandrowo	1	230
10.	Pniewo	2	1 778
11.	Szyjki	1	281
12.	Wola Pawłowska	2	197
Razem		52	32 450

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.XII.2021*, Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2022.

Ciekawostką są też pokłady torfu, spotykanego dziś jeszcze w niewielkich ilościach w dolinach bagnistych, m. in. w rejonach Chotumia, Kanigówka i Rydze-wa a także w samym Ciechanowie. Były tu również bogate złoża glin stanowiących przed laty materiał dla licznych na tym obszarze cegielni.

W wyniku prowadzonych na zlecenie samorządu województwa badań geologicznych, stwierdzono na obszarze ziemi ciechanowskiej istnienie złóż wód geotermalnych. Nie są one jednak eksploatowane. Być może w przyszłości będą mogły stanowić wartościowe źródło energii. W coraz większym stopniu wykorzystuje się

tu również inne niekonwencjonalne źródła energii, dotyczy to przede wszystkim energii wiatrowej i słonecznej.

Ważną rolę w krajobrazie gminy odgrywają parki podworskie oraz aleje dojazdowe do dawnych dworców czy folwarków, które podlegają ochronie ze względu na zabytkowe założenia zieleni użytkowej i dekoracyjnej. Do najlepiej zachowanych należą parki w Nużewie, Rydzewie, Ujazdowie, Ujazdówku, Nużewku oraz w Sokołówku. Jest też ładny park w Bardonkach i Niestumiu po obu stronach rzeki Pławnicy.

Ziemia ciechanowska i prawie całe północne Mazowsze położone są w obszarze funkcjonalnym *Zielone Płuca Polski*, który jest unikatowym przyrodniczo terenem znajdującym się w północno-wschodniej części kraju. Do cech charakterystycznych ZPP należą między innymi zrównoważona sieć osadnicza, dobra jakość i unikatowa różnorodność środowiska przyrodniczego, korzystne warunki do produkcji zdrowej żywności i lokalizacji „czystego przemysłu”.

Położenie i struktura administracyjna gminy

Gmina wiejska Ciechanów położona jest na północnym Mazowszu, w centralnej części powiatu ciechanowskiego, na zachód od miasta Ciechanów. Według obecnego podziału terytorialnego kraju na jednostki statystyczne NTS-3 (podregiony)⁷ gmina ta jest częścią podregionu ciechanowskiego⁸.

Gmina Ciechanów jest gminą wiejską, jedną z 314 gmin zlokalizowanych na obszarze województwa mazowieckiego oraz jedną z dziewięciu gmin z terenu powiatu ciechanowskiego. Jest średnią obszarowo gminą w tym powiecie. Obejmuje powierzchnię 140,22 km², tj. nieco ponad 13,3% powierzchni powiatu⁹. Graniczy w powiecie ciechanowskim z gminą miejską Ciechanów oraz gminami wiejskimi: Regimin, Opinogóra Górna, Gołymin, Sońsk, Ojrzeń oraz gminą miejsko-wiejską Głinojeck. Graniczy również z gminą Strzegowo z terenu powiatu mławskiego.

Siedzibą władz gminy jest miejscowość Ciechanów, siedziba również władz samorządowych miasta i powiatu. Ciechanów był w latach 1975-1998 ośrodkiem wojewódzkim, stolicą województwa ciechanowskiego. Obecnie Ciechanów, wraz z Płockiem, Radomiem, Siedlcami i Ostrołęką, jako ośrodek ponadlokalny spełnia na Mazowszu funkcje subregionalnego ośrodka równoważenia rozwoju.

⁷ Podziały na jednostki statystyczne wynikają z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. w sprawie ustalenia wspólnej Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych [NUTS] (Dz. Urz. Ue. L 154 z 21 czerwca 2003 r.).

⁸ Od dnia 1 stycznia 2015 roku podregion ciechanowsko-płocki został podzielony na odrębne podregiony ciechanowski i płocki.

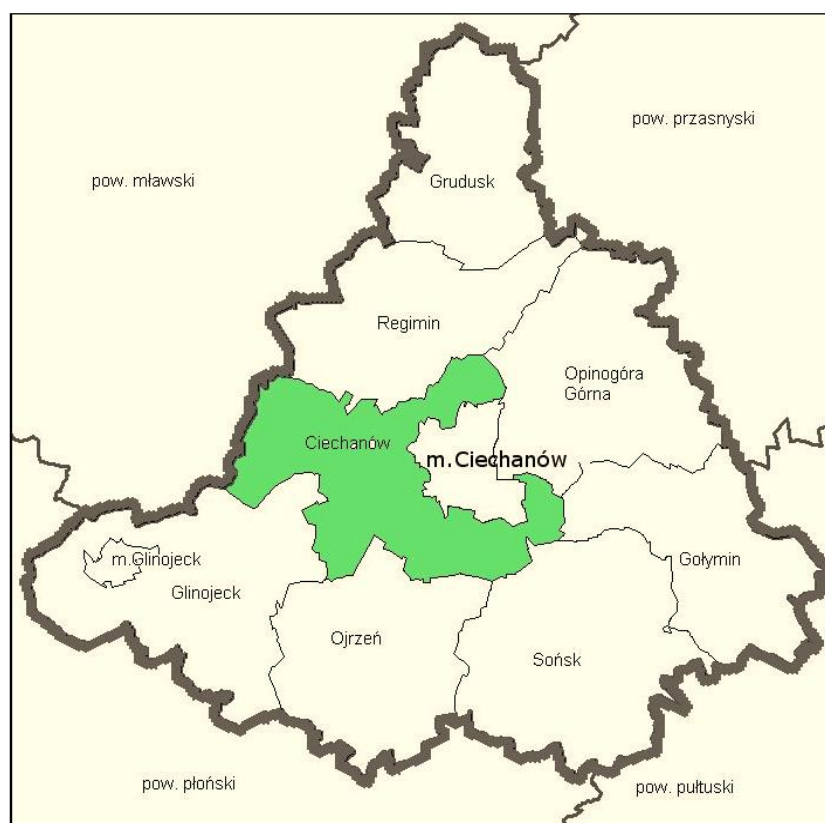
⁹ Powierzchnie gmin wiejskich w powiecie ciechanowskim: Sońsk – 155 km², Głinojeck – 153 km², Ciechanów 140 km², Opinogóra – 139 km², Ojrzeń – 123 km², Regimin – 111 km², Gołymin – 110 km², Grudusk – 97 km².

Mapa 3 Gmina wiejska Ciechanów w województwie mazowieckim
Źródło: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego O/Ciechanów

Administracyjnie gmina obejmuje 55 miejscowości, 38 obrębów ewidencyjnych oraz 33 sołectwa¹⁰. Największymi pod względem liczby mieszkańców miejscowościami w gminie są: Chruszczewo, Kargoszyn, Gąski, Kownaty Żędowe i Kownaty Wojnowe oraz Niestum.

¹⁰ Szczegółowy ich wykaz w załączniku.

Mapa 4 Gmina wiejska Ciechanów w powiecie ciechanowskim.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów Mazowieckiego
Biura Planowania Regionalnego Oddział w Ciechanowie

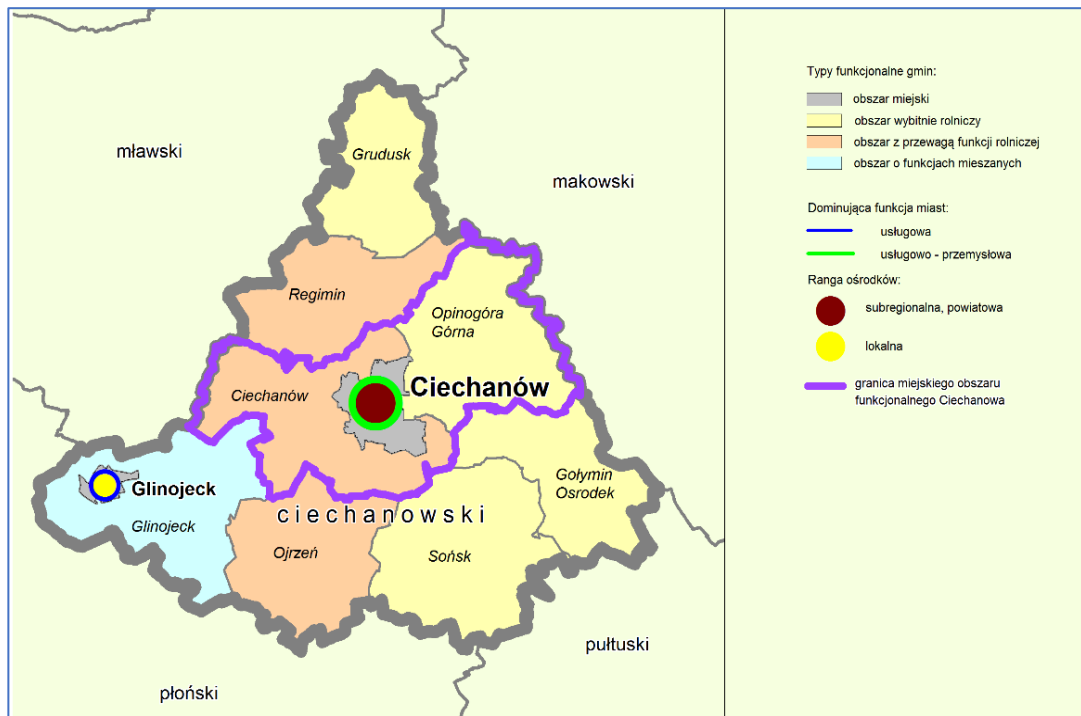
Należy tu przypomnieć, że obecna gmina wiejska Ciechanów przez wiele dziesięcioleci nosiła nazwę Nużewo. Z początkiem 1867 r. władze rosyjskie zreorganizowały podział administracyjny Królestwa Polskiego na powiaty i gubernie. W guberni płockiej powołano powiat ciechanowski. W ramach powiatu ciechanowskiego powstała gmina Nużewo¹¹, której obszar w większości pokrywał się z granicami dzisiejszej gminy Ciechanów. Jej siedziba mieściła się w Ostatnim Groszu w pobliżu Ciechanowa. W okresie I wojny światowej Niemcy przyłączyli Ostatni Grosz do miasta Ciechanowa¹². Siedziba władz gminy od tej pory mieściła się w Ciechanowie.

W grudniu 1972 r. Wojewódzka Rada Narodowa w Warszawie podjęła uchwałę o utworzeniu gmin w ówczesnym województwie warszawskim, w tym w powiecie ciechanowskim gminy Ciechanów. Urząd Gminy Ciechanów rozpoczął formalnie pracę 1 stycznia 1973 r. na mocy ustawy z 29 listopada 1972 roku o utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych.

¹¹ Dziennik Praw Królestwa Polskiego, 1867, s. 381.

¹² http://historyzm.pl/biblioteka/tyg_ilustr/Ostatni_Grosz.pdf

Odległość z Ciechanowa do Warszawy – stolicy województwa mazowieckiego (i kraju) wynosi około 100 km. Gmina wiejska Ciechanów oraz gmina Opinogóra tworzyły dotychczas umowy, najbliższy obszar funkcjonalny miasta Ciechanów (zob. mapa nr 5). Obecnie zgodnie ze *Strategią rozwoju województwa mazowieckiego 2030+* w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ciechanowa wchodzi gminy: Ciechanów, Opinogóra Górna, Sońsk i Regimin.

Mapa 5 Powiat ciechanowski, typy funkcjonalne gmin

Źródło: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego Oddział w Ciechanowie

Ludność (struktura demograficzna i ruchy migracyjne)

Gminę wiejską Ciechanów zamieszkiwało w 2022 r. nieco ponad 7,2 tys. osób¹³, w tym 49,6% stanowiły kobiety a 50,4% mężczyźni. Przewaga ogólnej liczby mężczyzn nad liczbą kobiet utrzymuje się w gminie od kilkunastu lat. W roku 2000 liczba mieszkańców gminy wynosiła 5 680 osób. Od tego czasu wzrosła o ponad 21%. Około 90% osób mieszka w gminie od urodzenia. W tym zakresie jest to jeden z niższych wskaźników w powiecie ciechanowskim. Świadczy to o dużej dynamice populacji gminy.

Liczba mieszkańców gminy od wielu lat powoli rośnie. Od 2015 r., tj. od początku wdrażania poprzedniej strategii, zwiększyła się o 329 osób. Od 2000 r. występuje na terenie gminy zerowy lub niewielki dodatni przyrost naturalny. Obserwuje się tu jednak, nieco inaczej niż w innych gminach wiejskich na terenie

¹³ Wg stanu na dzień 31 grudnia 2022 r. liczba mieszkańców gminy wynosiła 7 246 osób.

powiatu ciechanowskiego, dodatnie saldo migracji zewnętrznych na pobyt stały. Warto dodać, że spośród dziewięciu gmin z terenu powiatu ciechanowskiego wyraźnie dodatnie saldo migracji obserwuje się w ostatnich latach głównie w gminie wiejskiej Ciechanów oraz w niewielkim stopniu również w gminie Opinogóra Górna. Obie te gminy tworzyły dotąd najbliższy obszar funkcjonalny miasta Ciechanów. Do tych gmin coraz częściej przenoszą się na pobyt stały mieszkańcy Ciechanowa.

Tabela 3 Ludność gminy wiejskiej Ciechanów w latach 2000-2022

Rok	Stan ludności ogółem	Liczba mężczyzn	Liczba kobiet
2000	5 680		
2010	6 553	3 301	3 252
2011	6 622	3 342	3 280
2012	6 746	3 420	3 326
2013	6 833	3 454	3 379
2014	6 868	3 472	3 396
2015	6 917	3 495	3 422
2016	6 990	3 514	3 476
2017	7 036	3 549	3 487
2018	7 076	3 567	3 509
2019	7 101	3 596	3 505
2020	7 146	3 609	3 537
2021	7 175	3 609	3 566
2022	7 246	3 652	3 594

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych (zameldowani na pobyt stały wg stanu na dzień 31.12.)

Średni wiek mieszkańców gminy wynosi obecnie prawie 40 lat (39,8) i jest nieznacznie niższy od średniego wieku mieszkańców województwa mazowieckiego oraz od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Gęstość zaludnienia w gminie wynosi około 50 osób na km² i jest mniejsza niż średnia gęstość zaludnienia w powiecie ciechanowskim (około 85 osób), ale jest zbliżona do średniej gęstości zaludnienia w gminach wiejskich z terenu powiatu.

Od roku 2000 liczba urodzeń w gminie utrzymuje się średniorocznie na poziomie 55-65, przy 25-35 zawieranych małżeństwach. W 2021 roku urodziło się 51 dzieci, w tym 45,1% dziewczynek i 54,9% chłopców. Mieszkańcy gminy Ciechanów zawarli w 2021 roku 29 małżeństw. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa mazowieckiego oraz mniej od wartości dla Polski. W tym czasie zanotowano w gminie 1,8 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. W roku 2021 – 27,3% mieszkańców gminy Ciechanów było stanu wolnego, 56,1% żyło

w małżeństwie, 7,1% było po rozwodzie, a 9,3% to wdowy i wdowcy. Wśród osób rozwiedzionych więcej jest kobiet niż mężczyzn.

Przyrost naturalny w gminie na 1000 ludności w poszczególnych latach był zróżnicowany. Na przykład w roku 2010 był dodatni i wynosił +9, natomiast w roku 2021 był ujemny i wynosił -5,3. Współczynnik dynamiki demograficznej¹⁴ w roku 2020 wynosił w gminie 0,67 i był znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju. W ostatnich dwóch latach miał na to wpływ wzrost ilości zgonów spowodowanych pandemią, ale niezależnie od tego w skali wieloletniej średnio minimalnie więcej ludzi w gminie umiera niż się rodzi. Poznanie przyczyn tego zjawiska wymagałoby podjęcia odpowiednich badań, dotyczących wielu uwarunkowań społecznych, ekonomicznych i środowiskowych.

W latach 2010-2014 względnie stabilna była na terenie gminy liczba ludności w wieku produkcyjnym natomiast minimalnie rosła liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Ta względna stabilizacja wynikała głównie ze wzrostu liczby osób osiedlających się na stałe w gminie. Wśród nich dominowały osoby w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. W roku 2021 62,8% mieszkańców gminy Ciechanów było w wieku produkcyjnym, 19,3% w wieku przedprodukcyjnym, a 17,9% mieszkańców w wieku poprodukcyjnym.

Od kilkunastu lat na terenie gminy występują niewielkie dysproporcje w relacji – liczba mężczyzn w stosunku do liczby kobiet. W roku 2014 średnio na 100 mężczyzn przypadało 96 kobiet. W roku 2021 te relacje wynosiły odpowiednio 100 do 98. Relacje te są jednak zróżnicowane w zależności od przedziałów wiekowych. W przedziale wiekowym 20-44 lata na 100 mężczyzn przypada tylko około 91 kobiet. Względna równowaga występuje dopiero w przedziale wiekowym 60-64 lata. W następnych przedziałach wiekowych zdecydowanie dominują kobiety, co świadczy o tym, że w gminie mężczyźni żyją zdecydowanie krócej niż kobiety. W roku 2021 w wieku powyżej 60 lat na 100 mężczyzn przypadało tu 192 kobiety. Ogólna analiza przyczyn tego zjawiska wskazuje z jednej strony na wyraźny odpływ kobiet (głównie młodych) z terenu gminy, przede wszystkim zaś na znacznie większą średnią długość życia kobiet i nadumieralność mężczyzn powyżej 60. roku życia. Ludność gminy starzeje się. Ale nadal średnia wieku mieszkańców gminy jest niższa niż średnia wieku mieszkańców województwa mazowieckiego.

Według ogólnych prognoz demograficznych w powiecie ciechanowskim (również w mieście Ciechanów) przewiduje się spadek ogólnej liczby ludności, natomiast liczba ludności w gminie wiejskiej Ciechanów może się najbliższych

¹⁴ Stosunek liczby urodzeń żywych w danym okresie (najczęściej 1 roku) do liczby zgonów w tym okresie (liczba urodzeń przypadająca na 1 zgon).

latach zwiększać. Wynikać to może w niewielkim stopniu ze skutków tzw. echa demograficznego wyżu z początku lat pięćdziesiątych ubiegłego wieku, a także z zauważalnego trendu rosnącego osadnictwa na obszarze gminy. Dotyczy to głównie mieszkańców Ciechanowa, podejmujących decyzje o osiedleniu się na stałe w gminie wiejskiej Ciechanów.

Tabela 4 Powiat ciechanowski. Prognoza liczby ludności wg płci, miejsca zamieszkania oraz funkcjonalnych grup wieku w dniu 31. XII.

Lata	Ogółem	W tym: mężczyźni	W tym: kobiety	W tym: miasta	W tym: wieś	W tym: wiek przedprodukcyjny	W tym: wiek produkcyjny	W tym: wiek poprodukcyjny
2020	88 922	43 799	45 123	46 122	42 800	15 822	55 671	17 429
2025	87 101	42 927	44 174	44 520	42 581	15 329	52 278	19 494
2030	84 815	41 792	43 023	42 594	42 221	13 830	50 314	20 671
2035	81 988	40 397	41 591	40 345	41 643	12 579	48 604	20 895
2040	78 666	38 810	39 856	37 815	40 851	11 443	46 637	20 586
2045	75 009	37 126	37 883	35 099	39 910	10 594	43 079	21 336
2050	71 195	35 419	35 776	32 319	38 876	9 947	38 833	22 415

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prognozy demograficznej GUS.

W 2021 roku zarejestrowano 135 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 78 wymeldowań, w efekcie saldo migracji wewnętrznych wynosiło dla gminy Ciechanów +57. Dodatkowo saldo migracji utrzymuje się w gminie od kilku lat.

Ludność (stan zdrowia i wykształcenie)

Gmina wiejska Ciechanów, ze względu na **brak poważniejszych źródeł zagrożeń dla zdrowia mieszkańców**, zaliczana jest do czystszych w powiecie ciechanowskim i na Mazowszu. Mimo to, podobnie jak w całym powiecie, obserwuje się tu dużą ilość zachorowań na choroby układu krążenia, przewodu pokarmowego i nowotwory. Od kilku lat występuje tu również (podobnie jak w całym województwie mazowieckim) niepokojące zjawisko nadumieralności mężczyzn, głównie na nowotwory i choroby układu krążenia.

Zaniepokojenie mogą budzić problemy związane ze stanem zdrowia dzieci i młodzieży. Jest to zjawisko obserwowane w całym kraju, również w gminie wiejskiej Ciechanów. Do tych problemów należą: nadwaga i otyłość, choroby alergiczne, zaburzenia narządów wzroku, słuchu i układu ruchu a także zaburzenia zdrowia psychospołecznego. U prawie połowy populacji dzieci i młodzieży w gminie, podobnie jak w innych gminach na terenie powiatu ciechanowskiego, u uczniów w wieku 7-18 lat stwierdza się problemy zdrowotne.

Według danych z 31.03.2021 r. (dotyczyły ludności powyżej 15 lat) 22,9% ludności gminy wiejskiej Ciechanów posiadało wykształcenie wyższe; średnie i policealne – 36,0%; policealne – 3,1%; średnie ogólnokształcące – 12,9%; średnie zawodowe – 20,0; zasadnicze zawodowe – 21,8%; gimnazjalne – 3,1%; podstawowe ukończone – 13,2%; Prawie 3,0% mieszkańców gminy zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej. W porównaniu do całego województwa mazowieckiego mieszkańcy gminy Ciechanów mieli ogólnie niższy poziom wykształcenia.

Według wstępnych wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 r., opublikowanych przez GUS 31 maja 2022 r., „Pozytywnym zjawiskiem obserwowanym w latach 2011-2021 jest stały wzrost poziomu wykształcenia ludności”. Najbardziej dynamiczny wzrost (ponad 30%) został odnotowany w odniesieniu do osób o wykształceniu wyższym, których udział zwiększył się z 17,1% w 2011 r. do 23,1% w 2021 r. (wzrost o 6 proc.) wśród ogółu ludności w wieku 13 lat i więcej. W 2021 r. dominującym poziomem wykształcenia ludności w wieku powyżej 13 lat, zamieszkałej zarówno w miastach jak i na wsi, było wykształcenie średnie (łącznie z policealnym). Odsetek ten wyniósł odpowiednio – 33,6% w miastach i 30,4% na wsi. W 2021 r. przeszło co trzeci mieszkaniec województwa mazowieckiego legitymował się wyższym poziomem wykształcenia.

Tabela 5. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania w Polsce w 2021 r.

Wyszczególnienie	Miasto		Wieś	
	w tys.	w %	w tys.	w %
Ogółem	19892,3	100,0	12990,9	100,0
Wyższe ^a	5459,9	27,4	2152,4	16,6
Średnie ^b	6690,5	33,6	3953,7	30,4
Zasadnicze zawodowe/branżowe	3199,0	16,1	3230,2	24,9
Gimnazjalne	539,3	2,7	482,3	3,7
Podstawowe ukończone	1790,8	9,0	2069,2	15,9
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	375,6	1,9	314,2	2,4
Nieustalone	1837,2	9,2	788,9	6,1

a łącznie z osobami posiadającymi dyplom kolegium. b łącznie z osobami z wykształceniem policealnym

Źródło: GUS. Ludność według cech społecznych – wyniki wstępne NSP 2021

Rynek pracy

W gminie wiejskiej Ciechanów pod koniec grudnia 2021 r. 22,6% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Ciechanów pracowało w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 30,8% w przemyśle i budownictwie, 17,8% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) a 1,7% w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości). Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Ciechanów pod koniec 2021 r. prawie 550 osób wyjeżdżało do pracy do innych gmin (głównie do Ciechanowa) a 80 pracujących przyjeżdżało do pracy spoza gminy. Saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosiło więc -470. W gminie pod koniec 2021 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym było 59,2 osób w wieku nieprodukcyjnym. Wskaźnik ten wynosił odpowiednio: w województwie mazowieckim 71,5 a w całym kraju 69,0.

Bezrobocie rejestrowane w gminie Ciechanów wynosiło w 2021 roku 7,0% (7,5% wśród kobiet i 6,6% wśród mężczyzn). Od kilku lat utrzymywało się na zbliżonym poziomie. W 2021 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Ciechanów wynosiło 5 412 PLN, co odpowiadało 90,2% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Zasoby wodne

Gmina Ciechanów położona jest w regionie wodnym Środkowej Wisły w obszarze Dorzecza Wisły. Wielkość zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych dla gminy przedstawia się następująco: północno-wschodnia część gminy leży w obszarze ochronnym Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Górnej Łydyni GZWP nr 219, którego szacowane zasoby dyspozycyjne wynoszą około 30 000 m³ /d. Ponadto cała gmina leży w granicach nieudokumentowanego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Subniecka Warszawska GZWP nr 215. Jego zasoby szacuje się na 250 000 m³/d. Na terenie gminy zlokalizowane są następujące jednolite części wód powierzchniowych (JCWP) i podziemnych (JCWPd): 1) JCWP: a) RW200019268699 – Łydynia od Pławnicy do ujścia, b) RW20001726866 – Łydynia od źródeł do Pławnicy, c) RW200017268569 – Rosica, d) RW200017268672 – dopływa spod Sokołówka; 2) JCWPd - PLGW200049; (dane z Programu ochrony środowiska dla gminy Ciechanów na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025). Teren gminy znajduje się w zasięgu występowania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią.

Na obszarze gminy w utworach czwartorzędowych występują dwa główne poziomy wodonośne. Wody przypowierzchniowe w osadach piaszczystych i żwirowych na głębokości 0,5 – 10,0 m., oraz tzw. wody głębinowe. Poziomy te nie

odznaczają się dużymi wydajnościami. Pierwszy poziom wodonośny (wody gruntowe) związany jest z piaskami wodnolodowcowymi, piaskami moren czołowych i kemów najmłodszego – północno-mazowieckiego stadiału zlodowacenia środkowopolskiego, oraz drobnymi przewarstwieniami wśród glin zwałowych tego stadiału. Zwierciadło wody ma charakter swobodny i jest współkształtne z powierzchnią terenu. Ze względu na niewielkie miąższości jest bardzo rzadko ujmowany przez studnie wiercone. Stanowi natomiast podstawę zaopatrzenia w wodę gospodarstw wiejskich na obszarze całej zlewni. Miąższość tych utworów piaszczystych sięga miejscami do kilkunastu rzadziej 20-30 metrów jak np. na zachód od Ciechanowa. Drugi poziom wodonośny jest pojęciem znacznie mniej dokładnie określonym. Najczęściej są to dwie warstwy wodonośne o nieciągłym rozprzeszczeniu występujące piętrowo. Miąższość warstw jest bardzo zmienna od kilkunastometrowej nawet do 30 m. Poziom trzeci – najgłębszy obejmuje piaszczyste i żwirowe osady rzeczne oraz piaszczysto – pylaste rozlewiskowe interglacjału mazowieckiego oraz piaski i żwiry wodnolodowcowe obydwu stadiałów zlodowacenia południowopolskiego. Utwory te są słabo udokumentowane ze względu na dużą głębokość występowania. Niektóre z poziomów (głównie poziom pierwszy obejmujący wody gruntowe) są narażone na zanieczyszczenia, przede wszystkim pochodzenia rolniczego. Dlatego poddane zostały wysokiej ochronie.

Względnie gęsta sieć cieków wodnych ujęta jest na większości obszaru gminy w jednolity system melioracyjny. Bardzo niski jest w gminie poziom regulacji oraz retencjonowania wód. Jest to jeden z poważniejszych problemów z zakresu lokalnej gospodarki wodnej na obszarze całego powiatu ciechanowskiego. Stan urządzeń melioracyjnych, zwłaszcza tych wykonanych w latach 60 i 70-tych XX wieku, jest zły lub dostateczny. Znaczna część budowli melioracyjnych uległa dekapitalizacji lub została zniszczona. Nie ma również na terenie gminy sztucznych zbiorników retencyjnych. Potrzeba retencjonowania wody – przy zastosowaniu różnych rozwiązań technicznych, w sytuacji powtarzających się w ostatnich kilkunastu latach anomalii pogodowych (susze), szczególnie w gminie będącej częścią regionalnego obszaru żywieniowego, staje się pilna.

Gospodarka wodno-ściekowa

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy w Ciechanowie z 2021 r. na terenie gminy funkcjonuje sieć wodociągowa o łącznej długości ponad 202,4 km. Mieszkańcy gminy Ciechanów zaopatrywani są w wodę z następujących ujęć: ujęcie zlokalizowane w Gumowie (siecią wodociągową objęte są miejscowości: Gumowo, Kaniówek, Ujazdowo, Ujazdówek, Rykaczewo); ujęcie w miejscowości Chotum (zasila miejscowości: Chotum, Rydzewo, Wólka Rydzewska, Modła, Modelka, Gorysze, Wola Pawłowska, Baraki Chotumskie oraz Rajmundowo); ujęcie zlokalizowane w miejscowości Sokołówek (zasila następujące miejscowości gminy Ciechanów:

Sokołówek, Mieszki Różki, Mieszki Wielkie, Mieszki Atle, Nużewko, Nużewo, Baby, Gołoty). Mieszkańcy miejscowości położonych w bezpośredniej bliskości Ciechanowa zaopatrywani są w wodę przez ZWiK w Ciechanowie. Do sieci wodociągowej przyłączonych jest w gminie łącznie 1669 gospodarstw domowych (84%). Prawie 83 % mieszkań posiada WC a 80 % łazienki. Według danych GUS (stan na dzień 31.12.2020 r.) gmina zwodociągowana była w około 89,23 %. (województwo mazowieckie 96,1%).

Ujęcia wody eksploatowane na potrzeby zakładowe, tj. na potrzeby CEDROB S.A., zlokalizowane są w miejscowości Ujazdówek.

Na terenie gminy Ciechanów nie ma zbiorczej oczyszczalni ścieków. Ścieki odprowadzane są do oczyszczalni miejskiej na terenie Ciechanowa. Z terenów objętych miejską siecią kanalizacyjną (na obszarze gminy o długości 24,1 km) z 302 gospodarstw (18%) ścieki trafiają bezpośrednio do oczyszczalni, natomiast z pozostałych terenów, gdzie dominuje zabudowa rozproszona, ścieki dostarczane są do oczyszczalni w specjalistycznych pojazdach. Na terenie gminy zarejestrowanych jest ponad 180 przydomowych oczyszczalni ścieków. Są to oczyszczalnie do 5 m³, najczęściej biologiczno-mechaniczne, o dwuetapowym sposobie działania. Najwięcej przydomowych oczyszczalni zlokalizowano na terenach nowo powstających osiedli domów jednorodzinnych między innymi w miejscowościach Gąski, Ujazdówek, Pęczcin, Niestum. Większość (około 60%) gospodarstw domowych w gminie korzysta nadal z przydomowych szamb.

Gospodarka odpadami

W Wojewódzkim planie gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego na lata 2016 - 2021 z uwzględnieniem lat 2022 – 2027 zostało ustanowionych sześć regionów, z tego cztery zlokalizowane są na terenie Mazowsza: centralny, południowy, wschodni, zachodni, oraz dwa regiony międzywojewódzkie: tworzony z województwem łódzkim, tworzony z województwem podlaskim. Gmina Ciechanów należy do regionu zachodniego, który jest regionem największym obszarowo. W lutym 2016 r. Sejmik Mazowiecki podjął uchwałę o wpisaniu na listę regionalnych instalacji w kraju Zakładu Gospodarowania Odpadami Komunalnymi w Woli Pawłowskiej na terenie gminy Ciechanów.

Zorganizowanym odbiorem, transportem i unieszkodliwianiem odpadów objętych jest prawie 100 % gospodarstw domowych i większość podmiotów gospodarczych z terenu gminy. Ale tylko około 80% mieszkańców gminy zadeklarowało w minionych pięciu latach selektywną zbiórkę odpadów. Usługi w tym zakresie świadczy od wielu lat Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o. o. w Ciechanowie. Na obszarze gminy w latach 2018-2021 zbierano w sposób zorganizowany

średniorocznie około 2 300 Mg odpadów komunalnych, z tego około 1 500 Mg (65 %) odpadów niesegregowanych (zmieszanych). Ilość odpadów komunalnych w gminie stale rośnie. Prognozuje się, że do roku 2030 ilość takich odpadów może osiągnąć wielkość 2 800 Mg. Problemem jest nadal zbyt duży odsetek odpadów niesegregowanych. Szczególny charakter gminy, która jest częścią jednego ze strategicznych obszarów żywicielskich na Mazowszu, w sposób oczywisty wymusza uznanie na tym terenie gospodarki odpadami za jedno z ważniejszych działań samorządu gminy.

Infrastruktura techniczna (szlaki komunikacyjne)

Obszar gminy wiejskiej Ciechanów położony jest w korzystnej relacji przestrzennej do krajowego i regionalnego systemu komunikacji drogowej. Dobre powiązania komunikacyjne zapewniają znajdujące się na obszarze gminy odcinki dróg krajowych nr 50 i 60 oraz dróg wojewódzkich: nr 615, nr 616 i nr 617. Poprzez drogę krajową nr 60 jest dogodnie połączenie (węzeł w Głinojecku) z drogą ekspresową S 7. Przez teren gminy przebiega również magistrala kolejowa E 65 Gdynia–Warszawa–Zawiercie–Katowice–Zebrzydowice należąca do VI Europejskiego Korytarza Transportowego. Najbliższa stacja kolejowa znajduje się w Ciechanowie. Krajowe i regionalne szlaki komunikacyjne uzupełnia w gminie sieć dróg powiatowych licząca 47,5 km a także drogi gminne o łącznej długości 134,8 km (oprócz tego jest jeszcze na obszarze gminy ponad 100 km dróg wewnętrznych). Obszar gminy należy ogólnie do dobrze wyposażonych komunikacyjnie. Wskaźnik gęstości dróg publicznych o nawierzchni utwardzonej wynosi nieco ponad 1,2 km na km². Ogółem na terenie gminy znajduje się nieco ponad 176 km dróg publicznych.

Tabela 6 Drogi publiczne na terenie gminy wiejskiej Ciechanów

Kategorie dróg	Długość dróg w km.
krajowe	11,7
wojewódzkie	5,3
powiatowe	47,5
gminne	112,0
Łącznie	176,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Ciechanowie.

Większość dróg gminnych (67 km) ma nawierzchnię bitumiczną, ale są jeszcze odcinki dróg gminnych, które mają nawierzchnię gruntową. Wskazuje to na skalę

potrzeb w zakresie modernizacji tych dróg i dostosowania ich do obowiązujących obecnie wymogów technicznych.

Najbardziej wykorzystywane odcinki dróg gminnych, stanowiące ważne elementy systemowych powiązań z drogami krajowymi, wojewódzkimi oraz powiatowymi, są sukcesywnie przebudowywane. Na sieci dróg gminnych znajdują się trzy obiekty mostowe, niektóre z nich muszą być remontowane lub przebudowane. Większość dróg gminnych nie spełnia wymaganych wymogów technicznych. Wg standardów UE dla tego typu dróg (głównie klasa D) muszą one mieć: szerokość pasa ruchu 2,50 m. posiadać pobocza o szerokości nie mniejszej niż 0,75 m.; urządzenia odwadniające i odprowadzające wodę oraz równą nawierzchnię, dostosowaną do przenoszenia ruchu pojazdów o naciskach 100 kN/oś. Tymczasem przeciętna szerokość (dwa pasy ruchu) większości dróg gminnych - nie tylko w gminie Ciechanów, ale we wszystkich gminach powiatu ciechanowskiego - ma około 4 m., nie mają one również z reguły wymaganych poboczy, zaś tzw. przeciętna „nośność” na większości odcinków nie przekracza 70-80 kN/oś. Odrębnym problemem jest oznakowanie na wielu drogach oraz wymagająca poprawy organizacja ruchu w miejscach niebezpiecznych.

Infrastruktura techniczna (energetyka)

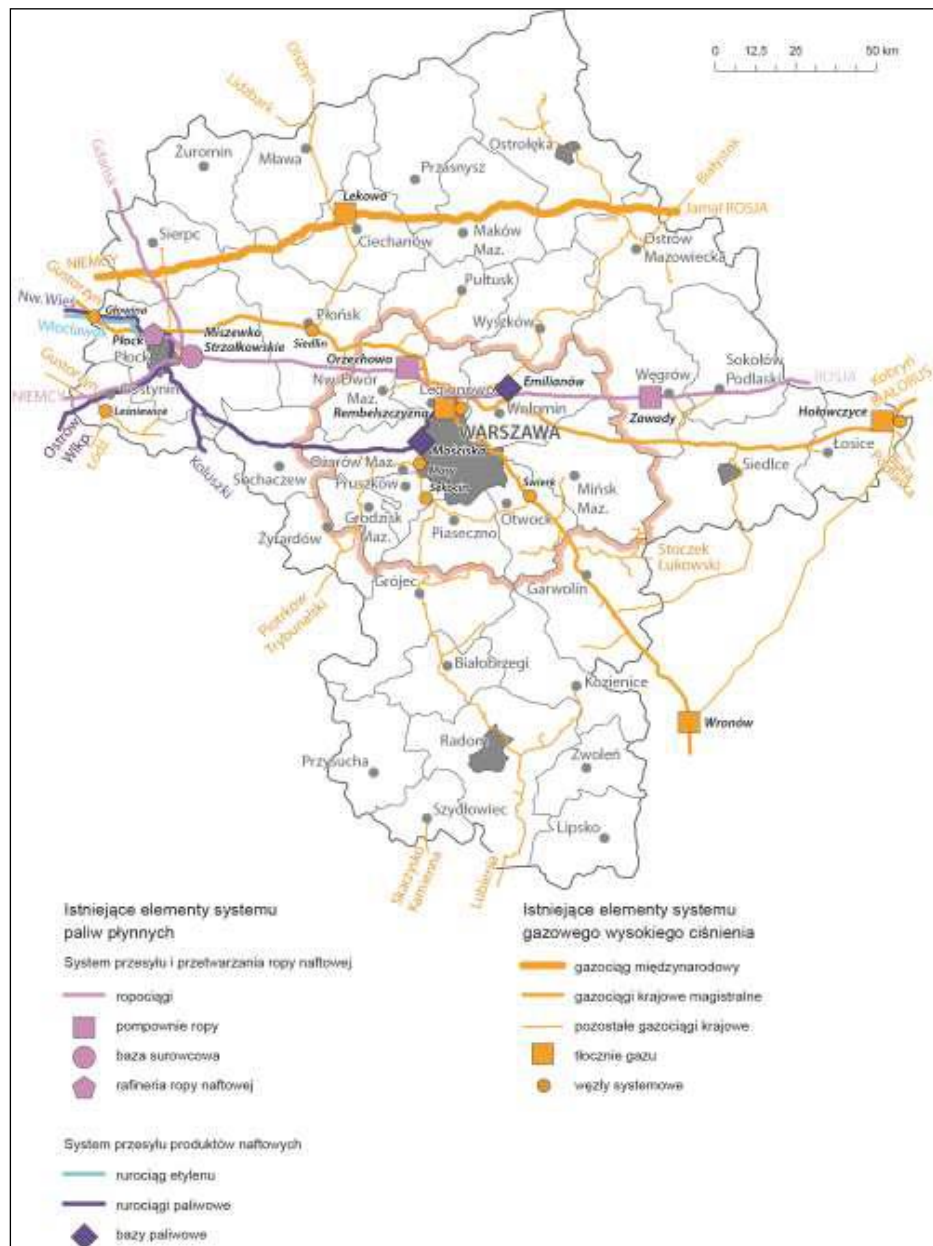
Gmina Ciechanów jest w 100% zelektryfikowana. Energia elektryczna służąca zaspokajaniu podstawowych potrzeb odbiorców indywidualnych i zbiorowych (podmioty gospodarcze) dostarczana jest spoza gminy. Służą temu linie przesyłowe WN 110 kV długości około 110 km (Płock – Ciechanów – Przasnysz oraz Dębe – Ciechanów – Mława – Nidzica). Gmina Ciechanów obsługiwana jest przez Zakład Energetyczny Płock – Dystrybucja Wschód. Gmina jest zelektryfikowana gęstą siecią linii wysokiego, średniego i niskiego napięcia. Wszystkie gospodarstwa rolne posiadają zasilanie. Od kilku lat na terenie gminy podejmowane są działania dotyczące instalowania urządzeń wykorzystujących energię słoneczną (fotowoltaika, solary). Funkcjonuje tu również pięć elektrowni wiatrowych. Na obszarze gminy występują korzystne warunki (siła i dominujące kierunki wiatru) sprzyjające wykorzystywaniu energii wiatrowej. Występują tu również złoża geotermalne.

Ludność gminy w niewielkim stopniu korzysta z gazu sieciowego. Pod koniec 2020 r. w gaz sieciowy zaopatrywane było tylko 7,72 % mieszkań. Mimo zainteresowania gazem przewodowym mieszkańców wielu miejscowości (głównie tych położonych najbliżej Ciechanowa), lokalny dystrybutor gazu przewodowego nie podjął działań w tym zakresie.

Mapa 6. Mazowsze. Potencjał energetyki odnawialnej.
Źródło: opracowanie MBPR.

Przez obszar gminy przebiega gazociąg tranzytowy Jamał – Europa Zachodnia. Na terenie sąsiedniej gminy Regimin (Grzybowo) znajduje się tłocznia gazu.

Mapa 7. Województwo mazowieckie. System gazowy wysokiego ciśnienia i system paliw płynnych. Źródło: opracowanie MBPR na podstawie danych operatorów systemu gazowego wysokiego ciśnienia i systemu paliw płynnych.

Infrastruktura społeczna (edukacja i wychowanie)

Infrastrukturę społeczną służącą mieszkańcom gminy stanowią obiekty użyteczności publicznej takie jak: szkoły publiczne i niepubliczne, niepubliczne przedszkole i żłobek, świetlice wiejskie i remizy strażackie, ośrodek pomocy społecznej, obiekty sportowe i rekreacyjne oraz Urząd Gminy.

Na terenie gminy (po likwidacji gimnazjów) funkcjonują dwie publiczne szkoły podstawowe: Szkoła Podstawowa w Gumowie oraz Szkoła Podstawowa

w Chotumiu. Działalność oświatową prowadzi na terenie gminy również niepubliczna szkoła podstawowa w Goryszach (prowadzona przez Stowarzyszenie Na Rzecz Edukacji „Dzieci Naszym Dobrem”). W szkołach publicznych w gminie w roku szkolnym 2020/2021 uczyło się łącznie 270 uczniów, w tym 70 dzieci w oddziałach przedszkolnych. W roku szkolnym 2021/2022 uczyło się łącznie 313 uczniów, w tym 86 dzieci w oddziałach przedszkolnych.

Tabela 7 Publiczne placówki oświatowe na terenie gminy wiejskiej Ciechanów w roku szkolnym 2022/2023

Lp.	Rodzaj placówki	Liczba uczniów	W tym: liczba uczniów w oddziałach przedszkolnych
1	Szkoła Podstawowa w Gumowie	235	60
2	Szkoła Podstawowa w Chotumiu	51	16
3	Ogółem	286	76

Źródło: Urząd Gminy w Ciechanowie

W Niepublicznej Szkole Podstawowej w Goryszach obowiązek szkolny i wychowanie przedszkolne realizowało w minionych latach średniorocznie około 50 uczniów, w tym kilkanaścioro dzieci w oddziale przedszkolnym. Wychowanie przedszkolne w Niepublicznym Przedszkolu w Kargoszynie realizowało w tym czasie około 60 wychowanków.

Do wszystkich szkół podstawowych działających na terenie gminy uczęszczało w roku szkolnym 2022/2023 łącznie 286 uczniów. Jednak większość dzieci w wieku szkolnym z terenu gminy uczęszcza do szkół podstawowych w Ciechanowie (ponad 350 uczniów). Z edukacji na poziomie ponadpodstawowym (również wyższym) młodzież z terenu gminy może korzystać w placówkach na terenie Ciechanowa.

W szkołach podstawowych na terenie gminy 100 % nauczycieli legitymuje się wyższym wykształceniem z przygotowaniem pedagogicznym. Większość nauczycieli mieszka na stałe na terenie gminy.

Przez okres do roku szkolnego 2010/2011 liczba uczniów w szkołach publicznych na terenie gminy była ustabilizowana ogółem na poziomie około 200-220 uczniów. Od roku szkolnego 2010/2011 liczba ta zaczyna stopniowo rosnać do poziomu 278 uczniów w roku szkolnym 2019/2020. W roku szkolnym 2021/2022 liczba uczniów po raz pierwszy przekroczyła wielkość 300.

Tabela 8 Dynamika liczby dzieci w szkołach publicznych na terenie gminy wiejskiej Ciechanów w latach 2010-2020

Rok szkolny	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia liczba dzieci w oddziale
2010/2011	227	16	15
2011/2012	224	16	14
2012/2013	228	16	15
2013/2014	234	16	15
2014/2015	236	16	15
2015/2016	250	17	15
2016/2017	244	17	15
2017/2018	263	19	14
2018/2019	285	22	13
2019/2020	278	20	14
2020/2021	270	17	14
2021/2022	313	22	15

Źródło: Urząd Gminy Ciechanów.

Publiczne szkoły podstawowe prowadzone są przez samorząd gminy. Nakłady budżetu gminy wraz z subwencją oświatową z trudem pokrywają podstawowe koszty funkcjonowania tych szkół. Gmina pokrywa również część kosztów edukacji dzieci z terenu gminy uczących się w szkołach podstawowych poza gminą (głównie w Ciechanowie).

Tabela 9 Nakłady na oświatę (budżet i wydatki oświatowe) w gminie wiejskiej Ciechanów w latach 2015-2021

Rok	Ogółem wydatki	W tym wydatki oświatowe ogółem	Udział oświaty w budżecie gminy (%)
2015	18 709 936,00	4 706 043,69	25,15
2016	23 252 387,00	4 626 114,87	19,89
2017	29 601 342,00	4 527 032,69	15,29
2018	42 859 831,00	4 472 148,59	10,43
2019	36 637 129,00	4 826 806,02	13,17
2020	38 809 617,00	5 153 155,09	13,27
2021	44 134 408,00	5 355 026,06	12,13

Źródło: Urząd Gminy Ciechanów

Infrastruktura społeczna (kultura i kultura fizyczna)

Na terenie gminy Ciechanów lokalnymi placówkami kultury są świetlice wiejskie zlokalizowane w większych miejscowościach. W celu poprawy jakości miejsc spotkań mieszkańców, prawie 90% budynków tych świetlic przeszło w ostatnich kilku latach modernizację, otrzymując „drugie życie”, stając się bardziej atrakcyjnym miejscem integracyjnych spotkań oraz organizacji różnych wydarzeń, ważnych dla lokalnych społeczności. Jednak życie kulturalne mieszkańców gminy organizują głównie wyspecjalizowane placówki kultury na terenie Ciechanowa. Oprócz doskonalenia bazy materialnej (świetlice) samorząd gminy wspierał również lokalne inicjatywy społeczne służące integracji grup mieszkańców. Między innymi utworzenie w Gumowie Klubu senior+. W gminie działa również Gminna Biblioteka Publiczna w Chotumiu, która dysponuje zasobem ponad 13 tys. woluminów.

Na obszarze gminy istnieje dwie kategorie bazy sportowo-rekreacyjnej, przyuczelniana i ogólnodostępna. Samorząd gminy w minionych latach utworzył kilka nowych obiektów powiększających tę bazę. Obiekty sportowo-rekreacyjne przy szkołach podstawowych w Chotumiu i Gumowie były wykorzystywane w pełni w ramach szkolnych zajęć programowych. Natomiast z istniejących obiektów ogólnodostępnych (boiska wiejskie, place zabaw i siłownie plenerowe) miejscowi mieszkańcy korzystali w ograniczonym zakresie głównie wiosną i latem.

Infrastruktura społeczna (ochrona zdrowia, pomoc i opieka społeczna, bezpieczeństwo publiczne)

Podstawową opiekę zdrowotną mieszkańcom gminy zapewniają publiczne i niepubliczne placówki ochrony zdrowia zlokalizowane głównie w Ciechanowie. Świadczenia z zakresu opieki zdrowotnej realizowane są w pobliskim Ciechanowie również przez poradnie specjalistyczne w niepublicznych i publicznych zakładach opieki zdrowotnej oraz w Specjalistycznym Szpitalu Wojewódzkim.

W ostatnich kilku latach zwiększały się potrzeby w zakresie pomocy społecznej. Na terenie gminy zadania w tym zakresie realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który ma siedzibę w budynku Urzędu Gminy. Średniorocznie obejmuje on stałą pomocą około 150 -170 rodzin dotkniętych ubóstwem w których żyje ponad 400 osób. Stanowi to niecałe 7% ogółu mieszkańców gminy. Głównymi przyczynami świadczenia pomocy społecznej jest: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała choroba, bezdomność, ochrona macierzyństwa i wielodzietność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. W roku 2021 GOPS w na realizację swoich zadań przeznaczył z budżetu gminy kwotę ponad 1,4 mln złotych.

Za zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, ochronę przeciwpożarową i zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom w gminie odpowiada współdziałający z wójtem starosta ciechanowski, który ma do dyspozycji odpowiednie służby (policję, Państwową Straż Pożarną i inne powiatowe inspekcje i straże). Za ochronę przeciwpożarową w gminie wiejskiej Ciechanów odpowiadają również cztery jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych: OSP Rydzewo – wpisane do KSRG (Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego); OSP Rzeczeki; OSP Gąski oraz OSP Modła współdziałające z Komendą Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Ciechanowie. Na terenie gminy społecznie działa w nich prawie 100 strażaków (druhów). Jednostki OSP mają swoje siedziby a drużyny są dobrze wyposażone w sprzęt gaśniczy.

Dziedzictwo kulturowe

Na obszarze gminy nie ma wielu obiektów mających znaczącą wartość historyczną, które byłyby własnością samorządu gminy. Są natomiast miejsca, które stanowią niewątpliwie dziedzictwo kulturowe o znaczeniu lokalnym i regionalnym, warte wyeksponowania oraz rewitalizacji, głównie w celach edukacyjnych. Zwracają uwagę przede wszystkim dawne dworki i okalające je zabytkowe parki podworskie, przede wszystkim zaś dziedzictwo Sokołówka, miejscowości w której działała na początku XX w. znana na Mazowszu szkoła rolnicza kształcąca również nauczycieli. Obiekty zabytkowe na terenie gminy Ciechanów:

1. Gorysze – pozostałości archeologiczne osady wczesnośredniowiecznej;
2. Chotum – drewniany kościół filialny z XVIII w.;
3. Nużewo – dwór drewniany z poł XIX w. wraz z parkiem o pow. 2,5 ha;
4. Rydzewo – dwór murowany z II poł. XIX w. wraz z parkiem o pow. 4,5 ha;
5. Ujazdowo – dwór murowany z początku XX w. wraz z parkiem o pow. 3,3 ha;
6. Sokołówek – pozostałość dawnej Szkoły Rolniczej z pocz. XX w. wraz z parkiem o pow. 13,6 ha;
7. Bardunki – leśniczówka (dworek) drewniana z ok. 1880r. oraz park o pow. 4,4 ha;
8. Niestum – park z przełomu XIX i XX w. o pow. 10,5 ha;
9. Nużewo – kapliczka na skraju parku z I poł. XIX w.;
10. Rzeczeki Wólka – kapliczka na mogile żołnierza z 1920 r.;
11. Chruszczewo – dwór murowany wraz ze stajnią z pocz. XX w.;
12. Nużewko – dworek drewniany z pocz. XX w. wraz z obszarem podworskim;
13. Ujazdówek – dworek murowany z ok. 1880 r. wraz ze spichlerzem i parkiem o pow. 3,8 ha;
14. Rykaczewo – obszar podworski użytkowany przez RSP.

Uwarunkowania rozwoju turystyki

Szansą na rozwój turystyki w gminie może być projekt utworzenia pasm turystycznych, biegnących z Ciechanowa do Gołotczyzny i Sokołówka oraz z Ciechanowa do Opinogóry i dalej do Pałuk i Krasnego¹⁵. Dla gminy wiejskiej Ciechanów właśnie Sokołówek może stać się miejscem ważnym dla rozwoju turystyki. Ta wieś leżąca 7 km od Ciechanowa, w latach 1909-1939 odegrała znaczącą rolę w historii polskiego szkolnictwa rolniczego nie tylko na Mazowszu, ale w skali kraju. Wśród wielu innych uwarunkowań rozwoju turystyki w gminie warto również zwrócić uwagę na liczne na tym terenie zbytkowe dworki i otaczające je zabytkowe parki podworskie.

Dochody i wydatki budżetu gminy

Dochody gminy od roku 2015 sukcesywnie rosną. Wynosiły one w skali rocznej od nieco ponad 21 mln. zł w roku 2010 do ponad 46 mln. zł w roku 2021.

Tabela 10 Struktura dochodów i wydatków, w tym wydatków inwestycyjnych, gminy Ciechanów w latach 2015-2022 (w zł.).

Lp.	Lata	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	W tym wydatki inwestycyjne
6	2015	21.040.072,33	18.709.936,33	1.961.373,34 (10,5%)
7	2016	26.394.390,33	23.252.387,53	1.606.927,44 (6,9%)
8	2017	31.345.028,64	29.601.342,12	6.092.687,03 (20,6%)
9	2018	31.157.464,56	42.859.831,74	16.647.453,16 (38,8%)
10	2019	35.853.255,36	36.637.129,78	7.987.080,11 (21,8%)
11	2020	41.294.218,64	38.809.617,38	6.816.541,03 (17,6%)
12	2021	46.668.947,36	42.288.702,37	8.589.757,36 (20,3%)
13	2022	49.258.893,15	42.765.705,91	3.891.407,91 (9,1%)

Źródło: dane z Urzędu Gminy Ciechanów.

¹⁵ Przedstawiony został m.in. w „Strategii rozwoju powiatu ciechanowskiego do roku 2030”.

Większość środków w tych latach przeznaczano na pokrycie wydatków bieżących, w tym na utrzymanie placówek samorządowych (oświata, pomoc społeczna) oraz wynagrodzenia pracowników. Największa część wydatków budżetowych przeznaczana była w ostatnich latach na oświatę, pomoc społeczną i rodzinę, transport i rolnictwo oraz gospodarkę komunalną.

Na rozwój (wydatki inwestycyjne) gmina od 2015 roku wydawała średniorocznie prawie 20 % środków budżetowych, jakie miała w dyspozycji. Najwięcej w latach 2018-2019. Wydatki inwestycyjne w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosiły w tym czasie średnio ponad 1000 zł. Jest to wskaźnik wyższy niż w wielu innych gminach wiejskich w powiecie ciechanowskim. W latach 2015-2022 gmina wydała na inwestycje ponad 53,5 mln. zł.

W części funduszy przeznaczonych na rozwój (inwestycje) było również wsparcie finansowe ze środków głównie samorządu województwa mazowieckiego, a także z budżetu państwa. Wydatki inwestycyjne przeznaczane były w tych latach na doskonalenie gminnej infrastruktury drogowej, modernizację bazy oświatowej, kulturalnej i rekreacyjnej (świetlice wiejskie, obiekty sportowo rekreacyjne) oraz bazy OSP.

3. Działalność samorządu gminy oraz najbliższych partnerów samorządowych w zakresie programowania rozwoju

Opracowanie projektu nowej strategii rozwoju gminy wiejskiej Ciechanów do roku 2030 wymagało przeanalizowania wszystkich aktualnych dokumentów programowych jej samorządu a także dokumentów programowych samorządów gmin sąsiednich. Uwzględnienie w pracach nad strategią rozwoju gminy Ciechanów zapisanych tam uwarunkowań i celów polityk rozwoju najbliższych partnerów samorządowych, sprzyjać miało racjonalizacji strategicznych działań samorządu gminy oraz ich spójności i komplementarności w układzie lokalnym. Z dokumentów programowych sąsiednich gmin najbardziej istotne dla analiz uwarunkowań rozwoju gminy wiejskiej Ciechanów były: studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, strategie rozwoju, programy ochrony środowiska i zagospodarowania odpadów oraz programy społeczne.

Zawarte w nich diagnozy uwarunkowań rozwoju sąsiednich gmin umożliwiły poszerzenie wiedzy o mocnych i słabych stronach gminy wiejskiej Ciechanów oraz o szansach i zagrożeniach jej rozwoju.

Dokumenty programowe samorządu gminy wiejskiej Ciechanów

1. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ciechanów;*
2. *Strategia rozwoju gminy Ciechanów do roku 2030 (niniejszy projekt);*
3. *Program ochrony środowiska dla gminy Ciechanów na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025;*
4. *Program usuwania azbestu dla gminy Ciechanów na lata 2010-2032;*
5. *Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię i paliwa gazowe dla gminy Ciechanów na lata 2012-2027;*
6. *Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla gminy Ciechanów w latach 2021-2030 (projekt).*

Samorzady gmin sąsiadujących z gminą wiejską Ciechanów, to jest miejska Ciechanów miejsko-wiejska Głinojeck oraz wiejskie: Opinogóra Górna, Gołymin-Ośrodek, Sońsk, Ojrzeń, Regimin oraz Strzegowo opracowały swoje dokumenty programowe, odpowiednio:

Ciechanów (gmina miejska)

1. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Ciechanów;*
2. *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego miasta Ciechanów do roku 2023;*

3. *Strategia rozwoju elektromobilności dla miasta Ciechanów na lata 2020-2035;*
4. *Plan gospodarki niskoemisyjnej dla miasta Ciechanów;*
5. *Lokalny program rewitalizacji miasta Ciechanów na lata 2005-2023;*
6. *Strategia rozwiązywania problemów społecznych w mieście Ciechanów;*
7. *Program ochrony środowiska gminy miejskiej Ciechanów na lata 2013-2016, z uwzględnieniem perspektywy do 2020 roku;*
8. *Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Ciechanów na lata 2008-2032.*
9. *Aktualizacja projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy miejskiej Ciechanów.*

Glińnojeck (gmina miejsko-wiejska)

1. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Glińnojeck;*
2. *Strategia rozwoju miasta i gminy Glińnojeck do 2030 roku;*
3. *Program ochrony środowiska dla miasta i gminy Glińnojeck na lata 2019-2022 z perspektywą do 2026 roku;*
4. *Plan gospodarki odpadami dla miasta i gminy Glińnojeck;*
5. *Gminny program rewitalizacji gminy Glińnojeck na lata 2021-2030.*

Opinogóra Górna (gmina wiejska):

1. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Opinogóra Górna;*
2. *Strategia rozwoju gminy Opinogóra Górna do 2030 roku;*
3. *Program ochrony środowiska dla gminy Opinogóra Górna na lata 2018-2021 z perspektywą do roku 2025;*
4. *Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Opinogóra Górna na lata 2013-2028;*
5. *Program usuwania azbestu na terenie gminy Opinogóra Górna do końca 2032 roku;*
6. *Program rewitalizacji gminy Opinogóra Górna na lata 2019-2023.*

Gołymin-Ośrodek (gmina wiejska)

1. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gołymin;*
2. *Strategia rozwoju gminy Gołymin środek na lata 2021-2030;*
3. *Program ochrony środowiska dla gminy Gołymin-Ośrodek na lata 2021-2024;*
4. *Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Gołymin-Ośrodek na lata 2021-2035.*

Regimin (gmina wiejska)

1. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Regimin;*
2. *Strategia rozwoju gminy Regimin na lata 2015-2021;*
3. *Program ochrony środowiska gminy Regimin na lata 2015-2018 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2022;*
4. *Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Regimin na lata 2014-2032;*

Ojrzeń (gmina wiejska)

1. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ojrzeń;*
2. *Strategia rozwoju gminy Ojrzeń na lata 2007-2015;*
3. *Program rewitalizacji dla gminy Ojrzeń na lata 2016-2023;*
4. *Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Ojrzeń;*

Sońsk (gmina wiejska)

1. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sońsk;*
2. *Strategia rozwoju gminy Sońsk na lata 2021-2030;*
3. *Program Ochrony Środowiska dla Gminy Sońsk na lata 2012-2015 z perspektywą do roku 2019.*

Strzegowo (gmina wiejska w powiecie mławskim)

1. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Strzegowo;*
2. *Strategia rozwoju gminy Strzegowo na lata 2016-2020 z uwzględnieniem lat 2021-2030;*
3. *Program ochrony środowiska dla gminy Strzegowo na lata 2018-2022 z perspektywą do 2028 r.*

Również w dokumentach programowych samorządu powiatowego powiatu ciechanowskiego znajdują się treści odnoszące się bezpośrednio lub pośrednio do spraw i problemów ważnych także dla wspólnoty samorządowej gminy Ciechanów. Część potrzeb mieszkańców gminy w zakresie usług publicznych zaspokajana jest bowiem przez struktury powiatowe w Ciechanowie. Dotyczy to przede wszystkim zarządzania drogami powiatowymi, ochrony środowiska i gospodarki odpadami, gospodarki przestrzennej i budownictwa, polityki rodzinnej, edukacji i kultury, czy działań dotyczących promocji ziemi ciechanowskiej i Mazowsza.

4. Współdziałanie z samorządem województwa mazowieckiego

Gmina wiejska Ciechanów jest częścią województwa mazowieckiego, będąc jedną z 314 gmin leżących na obszarze tego regionu. Dokumenty strategiczne i operacyjne samorządu województwa mazowieckiego stanowią ważny, zewnętrzny układ odniesienia dla polityki rozwoju samorządu gminy. Spośród tych dokumentów najważniejszymi są: *Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+* oraz *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego*. Strategia wpisuje się w ramy czasowe perspektywy budżetowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027 oraz przenosi na poziom regionalny zapisy dokumentów przyjętych przez rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Komisję Europejską.

Głównym strategicznym celem rozwoju samorządu województwa jest **„Zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwałe i zrównoważone przestrzennie rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska”**.

Podstawowe obszary współdziałania samorządów województwa i gminy Ciechanów określa przede wszystkim ustawa o samorządzie województwa¹⁶. Zgodnie z tą ustawą (art. 11) samorząd województwa zobowiązany jest do określenia strategii rozwoju województwa, uwzględniającej w szczególności następujące cele:

- 1) pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców;
- 2) pobudzanie aktywności gospodarczej;
- 3) podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa;
- 4) zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń;
- 5) kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

Realizacja tych celów, poprzez prowadzoną politykę rozwoju województwa, nie może naruszać samodzielności gminy. Musi jednak uwzględniać kilka zasadniczych przesłanek: - po pierwsze, że mieszkańcy gminy są jednocześnie mieszkańcami województwa, tworząc z mocy prawa regionalną wspólnotę samorządową; - po drugie, że zadania publiczne samorządu województwa realizowane są na obszarze konkretnej gminy; - i po trzecie, że polityki rozwoju samorządu województwa i samorządu gminy powinny być wzajemnie powiązane i spójne¹⁷.

¹⁶ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa (Dz. U. nr 91 z dnia 18 lipca 1998 r., poz. 576.)

¹⁷ Zob. cytowana wcześniej ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Województwo mazowieckie, jako główny cel prowadzenia polityki rozwoju, przyjmuje dążenie do osiągnięcia ładu przestrzennego, rozumianego jako ukształtowanie przestrzeni tworzącej harmonijną całość oraz uwzględniającej w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Cel ten będzie realizowany poprzez system ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie¹⁸.

Samorząd województwa mazowieckiego w swojej strategii rozwoju rekomenduje następujące zasady dotyczące kierunków działań w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie mazowieckim:

- rozwój przestrzenny powinien następować w pasmach utworzonych wzdłuż korytarzy komunikacyjnych oraz w rdzeniach układu, który stanowi Warszawa oraz węzły transportowe ośrodków subregionalnych;
- pasma rozwoju powinny obejmować zarówno tereny zurbanizowane, historycznie wyznaczone wzdłuż linii kolejowych, jak również nowo powstałe wzdłuż ciągów drogowych, w których należy przewidywać wprowadzenie transportu szynowego;
- pomiędzy pasmami rozwoju należy zachować przestrzenie ekstensywnego użytkowania jako obszary zaplecza przyrodniczego, które powinny wchodzić w formie klinów do centrów miast;
- wskazane jest powiązanie sekwencji pasm rozwoju układem komunikacyjnym o charakterze obwodowym, który łączyłby poszczególne pasma, bez konieczności przemieszczania się do centrum obszaru;
- całość obszaru zurbanizowanego powinna być zamknięta strefą zielonego pierścienia, bezpośrednio powiązanego z przestrzeniami ekstensywnego użytkowania w miastach (parki, zieleńce, skwery, doliny cieków wodnych);
- dla liniowych obiektów infrastruktury transportowej i energetycznej należy zachować korytarze przestrzenne, w miarę możliwości wspólne (tzw. korytarze infrastrukturalne);
- lokalizacja obiektów produkcji energii nie powinna kolidować z innymi funkcjami terenów, w tym szczególnie usytuowanie elektrowni wiatrowych nie może powodować uciążliwości dla zabudowy przeznaczonej na stały pobyt ludzi, obiektów wrażliwych na obecność zmiennego pola elektromagnetycznego, a także obszarów o cennych walorach przyrodniczych i krajobrazowych.

Teren gminy Ciechanów, podobnie jak cały powiat ciechanowski, leży w obszarze wpływów aglomeracji warszawskiej. Główne cechy tego obszaru obejmują:

¹⁸ Zob. *Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+*.

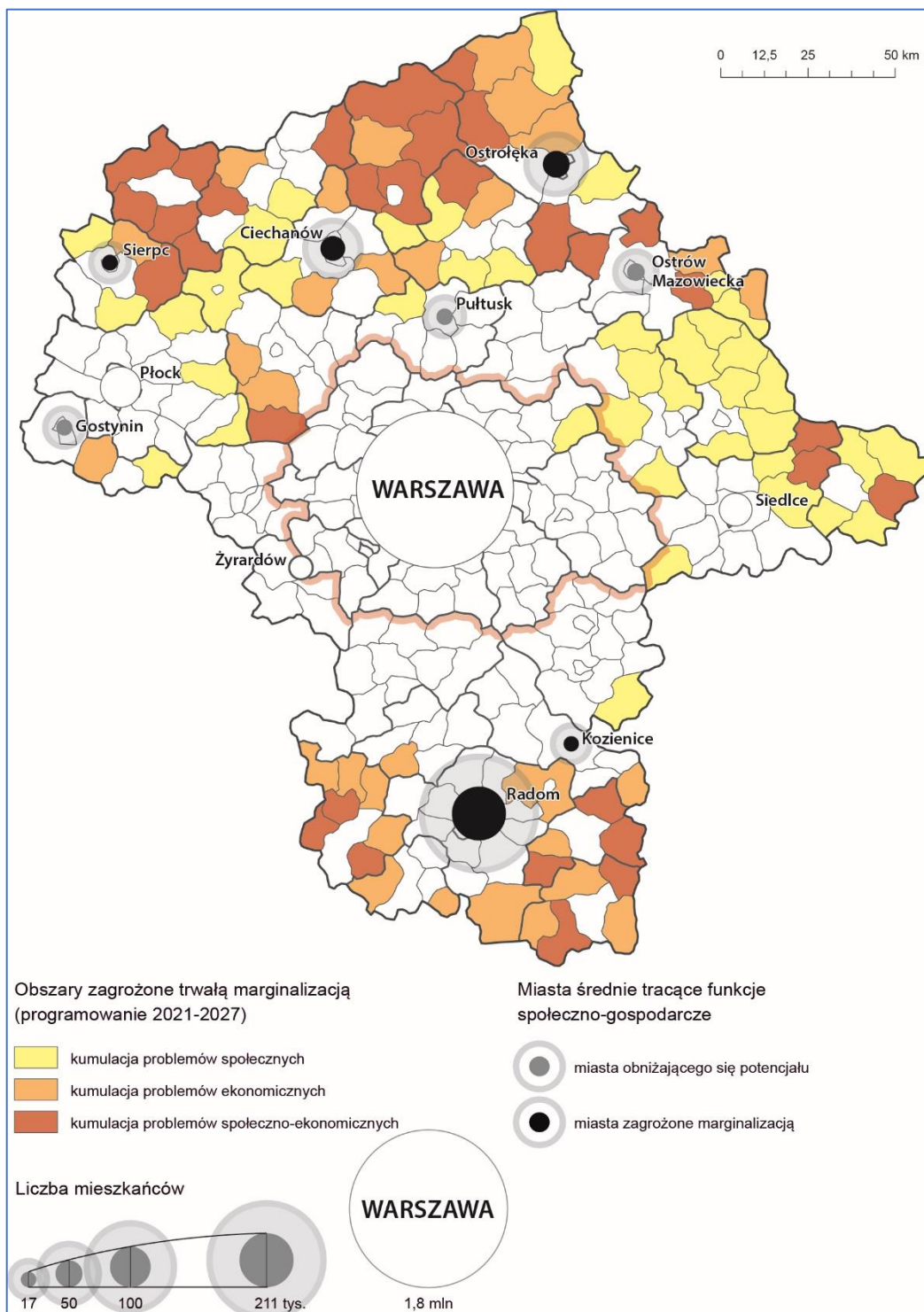
- pozytywne oddziaływanie Warszawy, poprzez dostępność do chłonnego rynku pracy i usług wyższego rzędu;
- koncentracja korytarzy transportowych o znaczeniu europejskim oraz krajowym, tworzących pasma aktywności gospodarczej (powiat ciechanowski obejmuje korytarz transportowy K VI, którego wypełnienie stanowi linia kolejowa E65 oraz droga krajowa nr 7 na odcinku Warszawa-Gdańsk);
- określenie pasm aktywności społecznej i gospodarczej, opartych na Wielkiej Obwodnicy Mazowska oraz Dużej Obwodnicy Warszawy jako istotnych elementów uzupełniających główne osie rozwojowe regionu (dotyczy to dróg krajowych nr 60 i nr 50, w pobliskim Ciechanowie znajduje się węzeł komunikacyjny obejmujący te drogi krajowe, magistralę kolejową E65 oraz trzy drogi wojewódzkie 615, 616 i 617);
- duży i stabilny potencjał demograficzny tworzący zasoby pracy o zróżnicowanych kwalifikacjach;
- dobra dostępność infrastruktury społecznej o znaczeniu regionalnym.

Według *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego* gmina Ciechanów położona jest w granicach wiejskich obszarów funkcjonalnych uczestniczących w procesach rozwojowych, do których są skierowane konkretne zasady zagospodarowania.

Samorząd województwa mazowieckiego wyznaczył obszary strategicznej interwencji (OSI - problemowe), wśród nich ciechanowski obszar strategicznej interwencji obejmujący również gminę wiejską Ciechanów. Działania w OSI ciechanowskim skoncentrowane będą na wskazanych poniżej obszarach:

1. Wsparcie rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru poprzez:
 - wsparcie wykształconych specjalizacji: sektora rolnego, przemysłu rolno-spożywczego, elektronicznego, poligraficznego;
 - poprawę dostępności do infrastruktury społecznej;
 - zapewnienie atrakcyjnej oferty edukacyjnej i wzbogacenie bazy dydaktycznej;
 - wspieranie współpracy przedsiębiorstw z podmiotami badawczymi i wdrożeniowymi.
2. Poprawa stanu środowiska poprzez:
 - zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych;
 - rozbudowę i modernizację systemów kanalizacyjnych, gazowych i ciepłowniczych;
 - wymianę nieefektywnych źródeł ciepła i termomodernizację budynków;
 - rozwój zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu zbiorowego poprawiającego dostępność przystanków kolejowych i centrów lokalnych;

- rozwój sieci tras rowerowych i infrastruktury dla pieszych¹⁹.

Mapa 8 Mazowsze, obszary strategicznej interwencji.
 Źródło: opracowanie MBPR na podstawie SOR i KSRR 2030
 (aktualizacja listy OSI, programowanie 2021-2027, MFiPR)

¹⁹ Zob. *Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+*.

Jednocześnie samorząd województwa w *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego* (przyjętym 19 grudnia 2018 r.) wniósł o uwzględnienie zadań o charakterze inwestycyjnym – inwestycji celu publicznego o charakterze ponadlokalnym obejmujących:

- zapewnienie odpowiedniej przepustowości koryta rzeki Łydyni od km 23+755 do km 28+900;
- zapewnienie odpowiedniej przepustowości koryta rzeki Rosicy od km 0+000 do km 19+563;
- modernizacja linii kolejowej E-65/C-E na odcinku Warszawa-Gdynia w zakresie warstwy nadrzędnej LCS, ERTMS/ETCS/GSMR, DSAT oraz zasilania układu trakcyjnego – Faza II;
- budowa gazociągu Płońsk – Olsztyn (rozbudowa istniejącego gazociągu);

Rekomendował też uwzględnienie budowy obwodnicy Ciechanowa na drodze krajowej nr 60.

Część II

Strategia rozwoju gminy Ciechanów

1. Bilans strategiczny gminy

Pogłębiona analiza (diagnoza) stanu i uwarunkowań rozwoju gminy wiejskiej Ciechanów oraz jej miejsca i pozycji w powiecie ciechanowskim i województwie mazowieckim, pozwala na dokonanie bilansu strategicznego gminy. Sporządzono go w oparciu o analizę SWOT, która polega na szczegółowym zestawieniu mocnych i słabych stron oraz określeniu szans i zagrożeń rozwoju. Bilans strategiczny gminy Ciechanów, nawiązując do konstrukcji analiz wykonanych przez samorząd województwa mazowieckiego oraz przez ciechanowski samorząd powiatowy, został wykonany w odniesieniu do czterech obszarów problemowych: społeczeństwo, terytorium, infrastruktura, gospodarka.

Szczegółowa analiza SWOT gminy wiejskiej Ciechanów

Mocne strony gminy	Słabe strony gminy
Społeczeństwo	
1. Duże lokalne zasoby pracy o zróżnicowanych kwalifikacjach; 2. Możliwość wykorzystania kapitału ludzkiego z pobliskiego Ciechanowa; 3. Wysoka jakość edukacji na poziomie podstawowym; 4. Rosnąca otwartość mieszkańców gminy na wykorzystywanie nowoczesnych instrumentów tworzenia społeczeństwa informacyjnego.	1. Niedostatek wykwalifikowanej lokalnej kadry; 2. Migracja ludności - zwłaszcza młodej; 3. Postępujące ubożenie mieszkańców, zwłaszcza na oddalonych od centrum gminy terenach wiejskich; 4. Pogłębiający się proces starzenia się mieszkańców gminy; 5. Nadumieralność mężczyzn.
Terytorium	
1. Wysoki poziom jakości gleb (gmina stanowi centrum obszaru żywielskiego na północnym Mazowszu); 2. Położenie gminy w korzystnej relacji przestrzennej do krajowego i regionalnego systemu komunikacji drogowej;	1. Niedostatek lokalnych źródeł energii; 2. Niski stopień retencjonowania wód powierzchniowych.

3. Niski stopień degradacji powierzchni ziemi, powietrza i wody (czyste środowisko); 4. Atrakcyjne turystycznie położenie gminy (na obszarze Zielonych Płuc Polski); 5. Cenne zasoby przyrodnicze – obszary chronionego krajobrazu (Krośnicko-Kosmowski i Nadwkrzański).	
Infrastruktura	
1. Wysoki wskaźnik zwodociągowania gminy i dobra jakość wody pitnej ; 2. Wysoka jakość infrastruktury społecznej (administracja publiczna, edukacja, kultura, ochrona zdrowia); 3. Dobre warunki do stałego osadnictwa (obszar funkcjonalny Ciechanowa); 4. Istnienie atrakcyjnych obiektów turystycznych o znaczeniu regionalnym i krajowym; 5. Dobre powiązania komunikacyjne gminy, wewnętrzne oraz w układzie powiatowym, regionalnym i krajowym; 6. Bliskość specjalistycznej (o znaczeniu regionalnym) opieki zdrowotnej w Ciechanowie.	1. Dysproporcje pomiędzy istniejącymi a wymaganymi standardami technicznymi dróg gminnych; 2. Niski poziom zaspokojenia potrzeb w zakresie infrastruktury kanalizacyjnej; 3. Brak uzbrojonych terenów pod nowe inwestycje, głównie w zakresie przechowalnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego; 4. Niska jakość lokalnych systemów energetycznych; 5. Słabo rozwinięta baza dystrybucji i przechowalnictwa produktów rolnych;
Gospodarka	
1. Poprawiająca się struktura obszarowa gospodarstw rolnych; 2. Wysoka renta położenia gminy; 3. Atrakcyjne tereny do lokalizacji inwestycji, głównie w zakresie gospodarki żywnościowej; 4. Rozwój usług produkcyjnych i bytowych; 5. Dobre warunki dla rozwoju gospodarki turystycznej; 6. Bliskość instytucji rynkowych w Ciechanowie; 7. Realizacja inwestycji infrastrukturalnych, zwłaszcza transportowych (przebudowa dróg); 8. Zmiana pokoleniowa w gospodarce rolnej.	1. Słaby przepływ innowacji oraz efektów działalności naukowo-badawczej i rozwojowej do gospodarki. 2. Wysoko zamortyzowana część majątku trwałego, przy braku środków finansowych na jego modernizację techniczną; 3. Mało efektywna promocja możliwości gospodarczych gminy; 4. Słaba integracja producentów rolnych.

Szanse i zagrożenia rozwoju gminy

Szanse	Zagrożenia
Społeczeństwo	
1. Dynamiczny rozwój szkolnictwa wyższego i średniego na terenie miasta Ciechanów; 2. Rozwój regionu zmierzający do powstania społeczeństwa informacyjnego; 3. Możliwość wykorzystania potencjału osób wykształconych i powracających z pracy za granicą na lokalnym rynku pracy; 4. Wykorzystanie środków publicznych oraz unijnych w kierunku podniesienia poziomu wykształcenia społeczeństwa, podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych oraz przeciwdziałania bezrobociu.	1. Możliwość wystąpienia napięć społecznych w przypadku pogłębiania się polaryzacji społecznej - ubożenie społeczeństwa; 2. Niedostateczne powiązania systemu edukacji z rynkiem pracy; 3. Migracje młodych, wykształconych mieszkańców gminy w celach zarobkowych i rozwojowych; 4. Wzrost barier w dostępie do specjalistycznej opieki medycznej i badań profilaktyczno- diagnostycznych oraz brak sprawnego systemu ochrony zdrowia.
Terytorium	
1. Wykorzystanie przez samorząd województwa walorów przyrodniczych i kulturowych gminy do rozwoju turystyki i rekreacji; 2. Wzrost zainteresowania społeczeństwa większych miast obszarami wiejskimi pod osadnictwo; 3. Wykorzystanie możliwości finansowych PROW w kierunku modernizacji i rozwoju rolnictwa oraz obszarów wiejskich a także turystyki.	1. Niewystarczające przekształcenia struktury społeczno-gospodarczej gminy dla polepszenia jej konkurencyjności; 2. Możliwość wystąpienia zagrożeń środowiska w szerszej skali oraz coraz częstsze występowanie klęsk żywiołowych; 3. Możliwość pojawienia się barier w dostępie do środków finansowych krajowych i zewnętrznych na aktywną ochronę środowiska.
Infrastruktura	
1. Uzyskanie środków z funduszy Unii Europejskiej i samorządu województwa na wsparcie rozwoju infrastruktury technicznej, środowiska, obszarów wiejskich, rozwoju kultury i turystyki. 2. Modernizacja i poprawa jakości sieci dróg ponadgminnych.	1. Wysoki koszt inwestycji drogowych, utrudniający podejmowanie w szerszym zakresie działań na rzecz modernizacji sieci dróg lokalnych;

3. Możliwość wsparcia działań inwestycyjnych w zakresie energii odnawialnej.	
Gospodarka	
1. Proces decentralizacji państwa - wzrost uprawnień samorządów; 2. Przynależność Polski do Unii Europejskiej; 3. Włączenie Polski w system funduszy strukturalnych Unii Europejskiej; 4. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy i społeczeństwie informacyjnym, przyczyniający się do wzrostu gospodarczego kraju; 5. Szanse na zwiększenie napływu inwestycji zagranicznych oraz związanego z tym transferu nowoczesnych technologii i innowacji – szansą na modernizację sektora MSP; 6. Korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa oraz przetwórstwa płodów rolnych - wynikające z dostępu do środków unijnych w ramach RPO WM 2021-2027; 7. Wykorzystanie efektów globalizacji do rozwoju rynku usług, również turystycznych; 8. Wzrost konkurencyjności polskich produktów żywnościowych w Unii Europejskiej.	1. Wysokie bariery w dostępie do kapitału przeznaczonego na tworzenie i rozwój przedsiębiorstw; 2. Wzrost kosztów produkcji prowadzący do osłabienia konkurencyjności cenowej polskich produktów; 3. Niedostateczna dywersyfikacja źródeł zaopatrzenia w energię elektryczną i gaz; 4. Utrzymywanie zcentralizowanego systemu finansów publicznych, uniemożliwiające zaspokajanie bieżących oraz perspektywicznych potrzeb społeczeństwa przez jednostki samorządu terytorialnego; 5. Pogorszenie klimatu dla wymiany gospodarczej z zagranicą, w tym z sąsiadami wschodnimi.

Nawiązując do scenariuszy rozwoju województwa mazowieckiego **przyjmuje się dla gminy Ciechanów scenariusz zachowawczy i zakładający tzw. „trzymanie kursu”**. Oznacza to elastyczne i oparte na poszukiwaniu konsensusu reagowanie na zmieniającą się sytuację – przy założeniu, że ta sytuacja jest starannie monitorowana, a zmieniająca się rzeczywistość oraz wyzwania są poddane obiektywizacji dzięki uwzględnianiu wielostronnych racji. Przyjęto założenie realizacji strategii równoważącej synergiczne podejście z dynamiką wzrostu gospodarczego uwzględniającego koncentrację na poprawie klimatu i dbałości o jakość życia²⁰.

²⁰ Zob. *Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+*.

2. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej jest, zgodnie ze znowelizowaną ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, integralną częścią dokumentu strategicznego również na poziomie lokalnym. Dlatego strategia rozwoju gminy wiejskiej Ciechanów określa także jej politykę przestrzenną, rozumianą jako świadomą i celową działalność lokalnych władz samorządowych, polegającą na racjonalnym kształtowaniu zagospodarowania przez właściwe użytkowanie przestrzeni, zapewniające kształtowanie lokalnego ładu przestrzennego oraz umożliwienie prawidłowego, efektywnego funkcjonowania systemu społeczno-gospodarczego gminy.

Formułowanie polityki przestrzennej samorządu gminy polega na określeniu celów, sposobów oraz środków jej prowadzenia a jej realizacja przebiega przez stanowienie i stosowanie prawa miejscowego oraz podejmowanie działań gospodarczych, w tym zwłaszcza inwestycyjnych, w różnych dziedzinach. Polityka przestrzenna gminy ustala rozmieszczenie oraz koordynuje w czasie i przestrzeni działania rozwojowe (głównie materialne) na objętym planowaniem terytorium, pozwalając na uzyskanie efektu synergii tych działań i zachowania wymagających ochrony istniejących cech terytorium.

Przyjmuje się tu, że szczegółowe zasady i warunki zagospodarowania zidentyfikowanych obszarów gminy, jej samorząd terytorialny wyznaczył w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ciechanów*, precyzując ustalenia wiążące związane z warunkami rozwoju przestrzennego gminy. Na przykład gminne standardy urbanistyczne dotyczące nie tylko zagadnień inwestycyjnych, ale również dostępu do usług publicznych. Sformułowane zasady zagospodarowania wyrażone w tym dokumencie mają kształtować ład przestrzenny gminy.

Jak wynika ze wskazań Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej opracowanych w maju 2020 r., model struktury funkcjonalno-przestrzennej, stanowiąc integralną część strategii rozwoju, odnosi się do jej całej treści. Ma obrazować rozwój w perspektywie realizacji średniookresowych celów rozwojowych strategii w przestrzeni oraz w kontekście potencjalnych jej przeobrażeń w odpowiedzi na trendy i długoterminowe wyzwania rozwojowe.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy wiejskiej Ciechanów prezentuje pożądane kierunki jej rozwoju przestrzennego w horyzoncie czasowym do roku 2030. Przedstawia zmiany, jakie powinny zaistnieć w przestrzeni, by zrealizować wyznaczone cele strategiczne oraz osiągnąć efekty tych celów. Obejmuje następujące elementy: strukturę użytkowania ziemi, sieć osadniczą, strukturę administracyjną, problemy stykowe z sąsiednimi jednostkami terytorialnymi, oddziaływanie aglomeracji warszawskiej, obszary o kluczowych funkcjach dla

rozwoju, powiązania infrastrukturalne w tym transportowe i energetyczne, sieć ekologiczną, inne informacje – ważne z punktu widzenia rozwoju gminy.

Z przyjętego modelu wynikają określone ustalenia, zalecenia (rekomendacje) i zasady polityki przestrzennej związane ze zidentyfikowanymi w modelu rodzajami obszarów, w tym obszarami strategicznej interwencji.

2.1. Obecne uwarunkowania przestrzenne gminy

Powiązania komunikacyjne

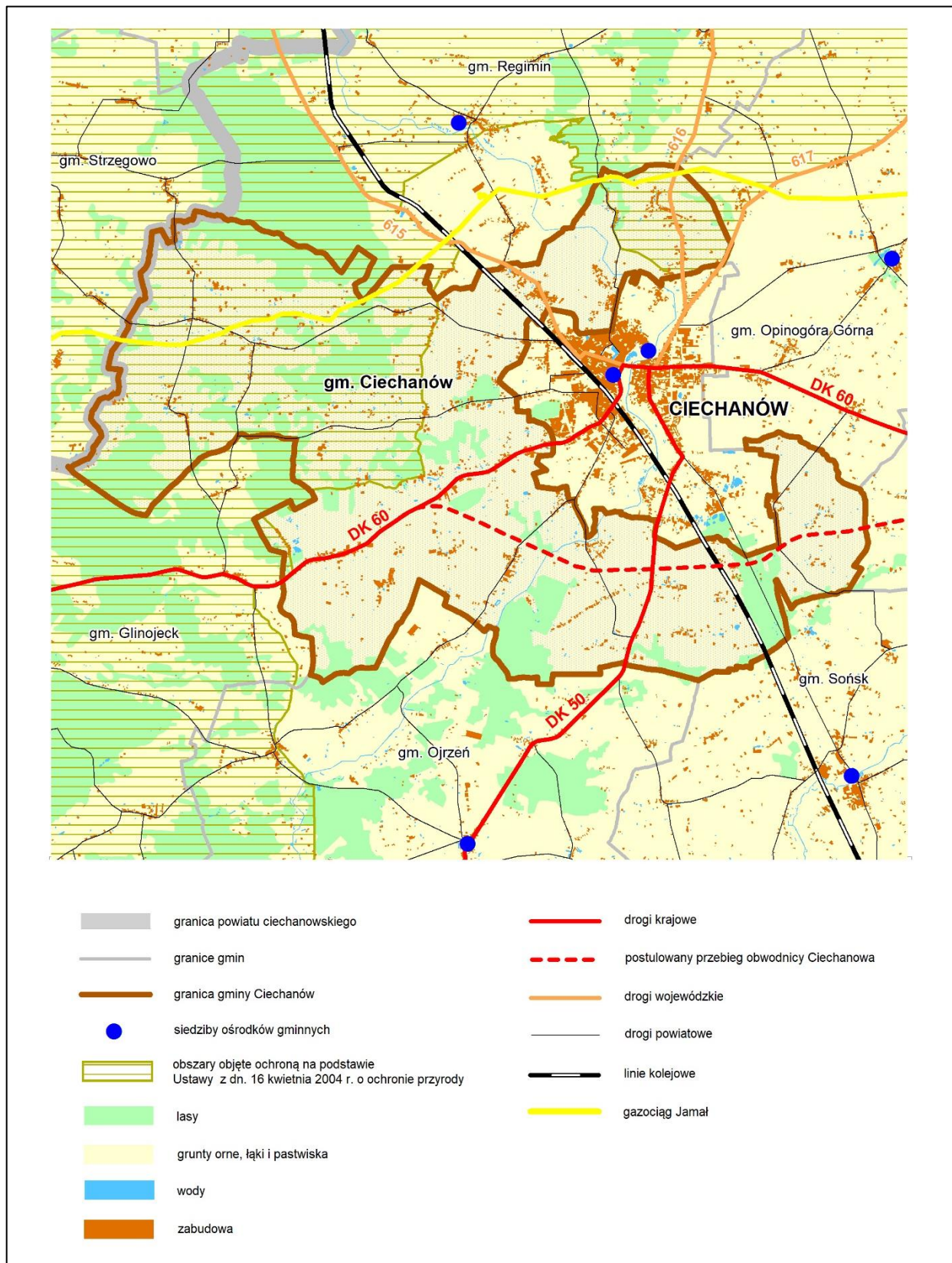
Gmina wiejska Ciechanów należy ogólnie do dobrze wyposażonych komunikacyjnie. Wskaźnik gęstości dróg publicznych o nawierzchni utwardzonej wynosi 1,2 km na km², zaś wliczając ogólnodostępne drogi wewnętrzne to wskaźnik ten wynosi prawie 2 km dróg na kilometr kwadratowy.

Teren gminy wiejskiej Ciechanów położony jest w korzystnej relacji przestrzennej do krajowego i regionalnego systemu komunikacji drogowej. Dobre powiązania komunikacyjne zapewniają znajdujące się na obszarze gminy odcinki dróg krajowych nr 50 i 60 oraz dróg wojewódzkich: nr 615, nr 616 i nr 617. Krajowe i regionalne szlaki komunikacyjne uzupełnia w gminie sieć dróg powiatowych licząca 47,5 km a także drogi gminne o łącznej długości 112,0 km. Ogółem na terenie gminy znajduje się około 176,5 km dróg publicznych. W grupie dróg lokalnych, oprócz tych posiadających kategorię drogi gminnej (112,0 km.), są jeszcze tzw. ogólnodostępne drogi wewnętrzne.

Najbardziej wykorzystywane odcinki dróg gminnych, stanowiące ważne elementy systemowych powiązań z drogami krajowymi, wojewódzkimi oraz powiatowymi, są sukcesywnie przebudowywane.

W pobliskim Ciechanowie znajduje się ważny na Mazowszu węzeł drogowo-kolejowy, obejmujący obok dróg różnych kategorii również międzynarodową magistralę kolejową E 65. Odległość z Ciechanowa do Warszawy – stolicy województwa mazowieckiego (i kraju) wynosi niespełna 100 km, zaś do Gdańska około 270 km.

Przewidywana jest budowa obwodnicy miasta Ciechanów zmieniającej przebieg drogi krajowej nr 60. Wśród wariantów jej przebiegu są rozwiązania związane z obszarem gminy Ciechanów (część południowa, granicząca z miastem).

Mapa 9 Główne uwarunkowania komunikacyjne gminy Ciechanów.
Źródło: MBPR Oddział w Ciechanowie.

Sieć osadnicza

Najstarsze ślady bytności a następnie osadnictwa ludzi na obszarze obecnej gminy wiejskiej Ciechanów pochodzą prawdopodobnie sprzed kilkunastu stuleci, na co wskazują ślady archeologiczne. Obecna struktura osadnicza gminy na powierzchni 140 km² obejmuje 55 miejscowości o rozproszonej zabudowie, posadowionej wzdłuż istniejących ciągów komunikacyjnych²¹. Gęstość zaludnienia wynosi 51 osób na km². Większość z tych miejscowości powstawała w XV i XVI w. Osadnictwo charakteryzuje wysoki stopień rozdrobnienia. W układzie osadniczym wykształciło się kilka większych wsi stanowiących węzłowe punkty sieci osadniczej. Największymi pod względem liczby mieszkańców miejscowościami w gminie są: Chruszczewo, Kargoszyn, Gąski, Kownaty Żędowe i Kownaty Wojnowe oraz Niestum.

W ostatnich latach obserwuje się pewne ożywienie osadnictwa w miejscowościach leżących w niedalekiej odległości od Ciechanowa. Dotyczy to szczególnie wsi: Niestum, Pęczcin, Kargoszyn, Chruszczewo, Prążewo, Ujazdówek, Mieszki Atle, czy Niechodzin, w których występuje presja na zmianę funkcji znacznych powierzchni terenów z rolnej na mieszkaniową, mieszkaniowo-usługową i produkcyjną. W tych jednostkach nastąpił przyrost jednorodzinnego budownictwa mieszkaniowego, mieszkaniowo-usługowego i drobnej przedsiębiorczości.

Wiodące znaczenie przy kształtowaniu systemu osadniczego gminy ma system komunikacyjny. Na bazie tego systemu następował rozwój osadnictwa w gminie. Dlatego sieć osadnicza gminy skupiona jest głównie przy ciągach komunikacyjnych w postaci pasm zabudowy. Centra miejscowości to zazwyczaj sklepy, lub inne charakterystyczne usługi, znajdujące się często na skrzyżowaniach dróg. Częstym zjawiskiem jest lokalizowanie terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w sąsiedztwie zabudowy zagrodowej. Dostrzec można rozwijającą się zabudowę mieszkaniową jednorodziną o charakterze typowo miejskim²². Utworzenie nowych terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i usługową pozwoli zaspokoić rosnące zapotrzebowanie.

Głównym celem przy wyznaczaniu terenów nowej zabudowy powinno być racjonalne wykorzystanie przestrzeni. Rozwój powinien się ściśle wiązać z potencjałem demograficznym gminy i przebiegać etapowo. Przyjęte rozwiązania powinny zapewniać ochronę ładu przestrzennego, zachować harmonię przestrzenną oraz odpowiednią skalę i proporcje zabudowy. Równie istotne jest oddziaływanie na jakość życia mieszkańców, jakość powietrza, czystość wód powierzchniowych, wypoczynek, wartości estetyczne, krajobrazowe, kulturalne²³.

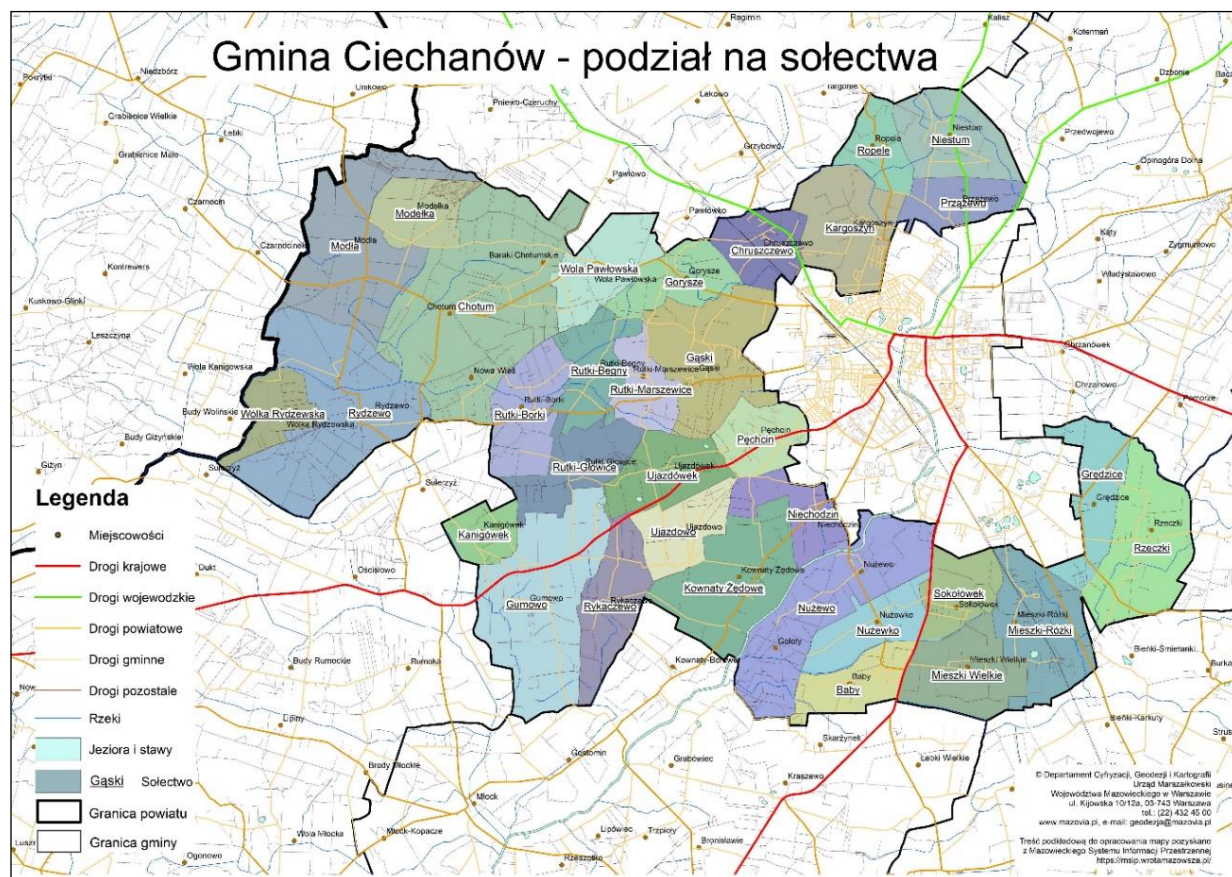
²¹ Szczegółowy wykaz tych miejscowości znajduje się w załączniku nr na końcu niniejszego opracowania.

²² Zob. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ciechanów*.

²³ Tamże.

Struktura administracyjna

Centrum administracyjnym gminy jest leżąca poza jej obszarem miejscowość Ciechanów, w której znajduje się Urząd Gminy oraz podległe samorządowi gminnemu instytucje. Strukturę administracyjną gminy tworzy 38 obrębów geodezyjnych oraz 33 sołectwa.

Mapa 10 Gmina Ciechanów, struktura sołectw.

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego.

Obszary problemowe (stykowe) z samorządami sąsiednich gmin

Realizacja wielu zadań publicznych samorządu gminy wiejskiej Ciechanów wymaga współdziałania z sąsiednimi gminami. Wynika to między innymi z uwarunkowań przestrzennych oraz potrzeby realizacji zasady spójności. Niektóre problemy nie kończą się bowiem na granicach administracyjnych, które z natury rzeczy mają umowny charakter. Dotyczy to przede wszystkim dróg publicznych i transportu zbiorowego, problemów ochrony środowiska, gospodarki wodnej, gospodarki komunalnej, infrastruktury społecznej a także porządku publicznego, bezpieczeństwa obywateli oraz obronności. Działania na tzw. obszarach stykowych wymagają nie tylko wzajemnego informowania się partnerów samorządowych, ale często sprawnej koordynacji działań.

Gmina wiejska Ciechanów graniczy bezpośrednio z sześcioma gminami: Ciechanów (miejską), Głinojeck (miejsko-wiejską), Opinogóra Górna, Gołymín, Regimín, Ojrzeń i Sońsk w powiecie ciechanowskim oraz Strzegowo w powiecie mławskim. Wśród ważniejszych problemów, które wymagają koordynacji działań lub prowadzenia przez te gminy skoordynowanej polityki rozwoju, wymienić należy m.in. potrzebę doskonalenia jakości i funkcjonalności systemu komunikacyjnego, ochronę środowiska i gospodarkę wodną, efektywną gospodarkę odpadami, zarządzanie kryzysowe czy – jak w przypadku miasta Ciechanów – szersza współpraca w jego obszarze funkcjonalnym itp. Ważnym obszarem współdziałania gmin powinno być również kształtowanie tożsamości regionalnej i tworzenie pozytywnego wizerunku (promocja).

Na rozwój gminy wiejskiej Ciechanów istotny wpływ będzie miało wzajemne oddziaływanie problemów wynikających z jej powiązań funkcjonalno-przestrzennych z sąsiednimi gminami. Do głównych tego typu powiązań można zaliczyć:

z miastem Ciechanów:

- drogi krajowe nr 50 i nr 60;
- magistrala kolejowa E65;
- drogi wojewódzkie nr 615, nr 616 i nr 617;
- drogi powiatowe nr: 1217W, 1221W, 1222W, 1239W, 1240W, 1241W i 2421W.
- sieć dróg gminnych;
- rzeka Łydynia;
- komunikacja miejska i podmiejska;
- infrastruktura techniczna (woda, ścieki, odpady);
- gospodarka wodna (zasoby wodne);
- infrastruktura społeczna (ochrona zdrowia, edukacja, kultura);
- szlaki turystyczne i rekreacyjne.

z gminą miejsko-wiejską Głinojeck:

- droga krajowa nr 60;
- drogi powiatowe nr: 1217W, 1232W, 2351W;
- sieć dróg gminnych;
- obszar perspektywiczny dla pozyskiwania energii geotermalnej;
- obszary leśne;
- gospodarka wodna (zasoby wodne);
- szlaki turystyczne i rekreacyjne.

z gminą wiejską Opinogóra Górna:

- gazociąg tranzytowy „Jamał”;

- droga wojewódzka nr 617;
- droga powiatowa nr 1222W;
- sieć dróg gminnych;
- gospodarka wodna (zasoby wodne);
- szlaki turystyczne i rekreacyjne.

z gminą wiejską Golymin:

- droga powiatowa nr 1222W;
- sieć dróg gminnych;
- gospodarka wodna (zasoby wodne);
- obszar zagrożony erozją wietrzną;
- szlaki turystyczne i rekreacyjne.

z gminą Regimin:

- droga wojewódzka nr 616;
- droga powiatowa nr 1239W;
- sieć dróg gminnych;
- rzeka Łydynia;
- gospodarka wodna (zasoby wodne);
- obszary leśne;
- obszar chronionego krajobrazu;
- szlaki turystyczne i rekreacyjne.

z gminą Ojrzeń:

- droga krajowa nr 50;
- droga powiatowa nr 1239W;
- sieć dróg gminnych;
- rzeka Łydynia;
- obszar zagrożony erozją wietrzną;
- gospodarka wodna (zasoby wodne);
- obszar perspektywiczny dla pozyskiwania energii geotermalnej;
- szlaki turystyczne i rekreacyjne.

z gminą Sońsk:

- magistrala kolejowa E65;
- drogi powiatowe nr: 1222W, 2421W;
- sieć dróg gminnych;
- gospodarka wodna (zasoby wodne);
- obszar perspektywiczny dla pozyskiwania energii geotermalnej;
- obszar zagrożony erozją wietrzną;

- szlaki turystyczne i rekreacyjne.

z gminą Strzegowo:

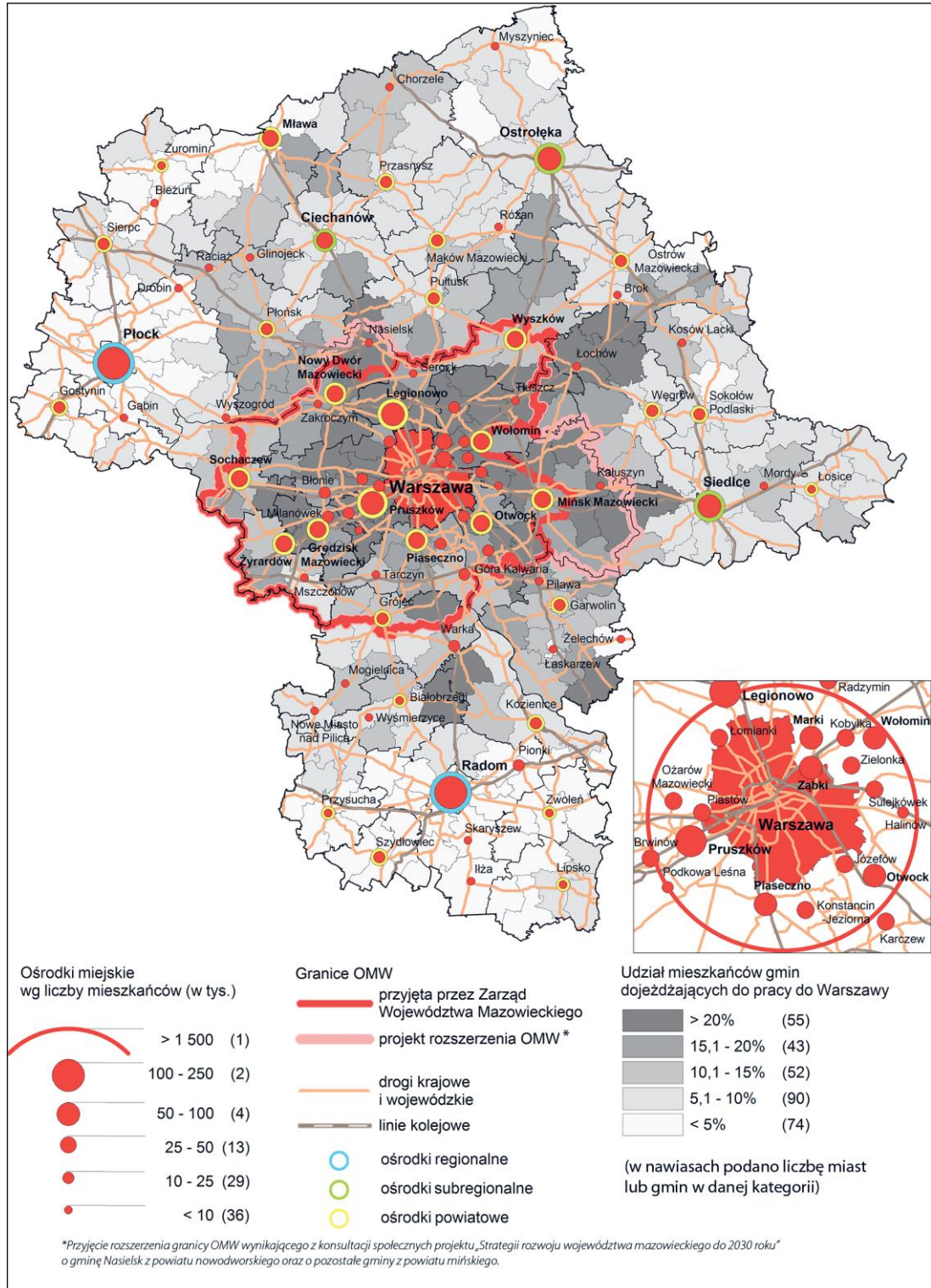
- drogi powiatowe nr: 1240W, 2351W;
- sieć dróg gminnych;
- gospodarka wodna (zasoby wodne);
- obszar zagrożony erozją wietrzną;
- obszar perspektywiczny dla pozyskiwania energii geotermalnej.

Trzeba założyć, że w trakcie opracowywania przez sąsiednie gminy kolejnych własnych dokumentów strategicznych, zidentyfikują one swoje problemy stykowe i określą płaszczyzny współdziałania również z gminą wiejską Ciechanów.

Oddziaływanie aglomeracji warszawskiej

Według *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego* teren gminy Ciechanów, podobnie jak cały powiat ciechanowski, leży w obszarze dużych wpływów aglomeracji warszawskiej. Głównymi cechami tego obszaru są:

- pozytywne oddziaływanie Warszawy, poprzez dostępność do chłonnego rynku pracy i usług wyższego rzędu;
- koncentracja korytarzy transportowych o znaczeniu europejskim oraz krajowym, tworzących pasma aktywności gospodarczej (powiat ciechanowski obejmuje korytarz transportowy K VI, którego wypełnienie stanowi linia kolejowa E65 oraz droga krajowa nr 7 na odcinku Warszawa-Gdańsk);
- określenie pasm aktywności społecznej i gospodarczej, opartych na Wielkiej Obwodnicy Mazowsza oraz Dużej Obwodnicy Warszawy jako istotnych elementów uzupełniających główne osie rozwojowe regionu (dotyczy to dróg krajowych nr 60 i nr 50, w pobliskim Ciechanowie znajduje się węzeł komunikacyjny obejmujący te drogi krajowe, magistralę kolejową E65 oraz trzy drogi wojewódzkie 615, 616 i 617);
- duży i stabilny potencjał demograficzny Warszawy obejmujący zasoby pracy o zróżnicowanych kwalifikacjach;
- lokalizacja w Warszawie siedziby regionalnych władz samorządowych województwa mazowieckiego.

Mapa 11 Uwarunkowania powiązań przestrzennych Mazowsza z Warszawą.
Źródło: MBPR w Warszawie.

Powiązania infrastrukturalne i administracyjne

Na obszarze gminy nie ma zasobów (energia elektryczna, gaz) służących zaspokajaniu podstawowych potrzeb bytowych i gospodarczych jej mieszkańców. Większość usług w tym zakresie świadczą przedsiębiorstwa zlokalizowane w Ciechanowie lub innych miejscowościach (Płock). Dotyczy to zarządzania siecią energetyczną i gazową (gaz przewodowy). Dotyczy to również części sieci wodociągowej oraz – w ograniczonym zakresie – sieci kanalizacyjnej zarządzanych przez przedsiębiorstwa podległe samorządowi miasta Ciechanów. Również usługi w zakresie transportu publicznego świadczone są przez firmy spoza gminy.

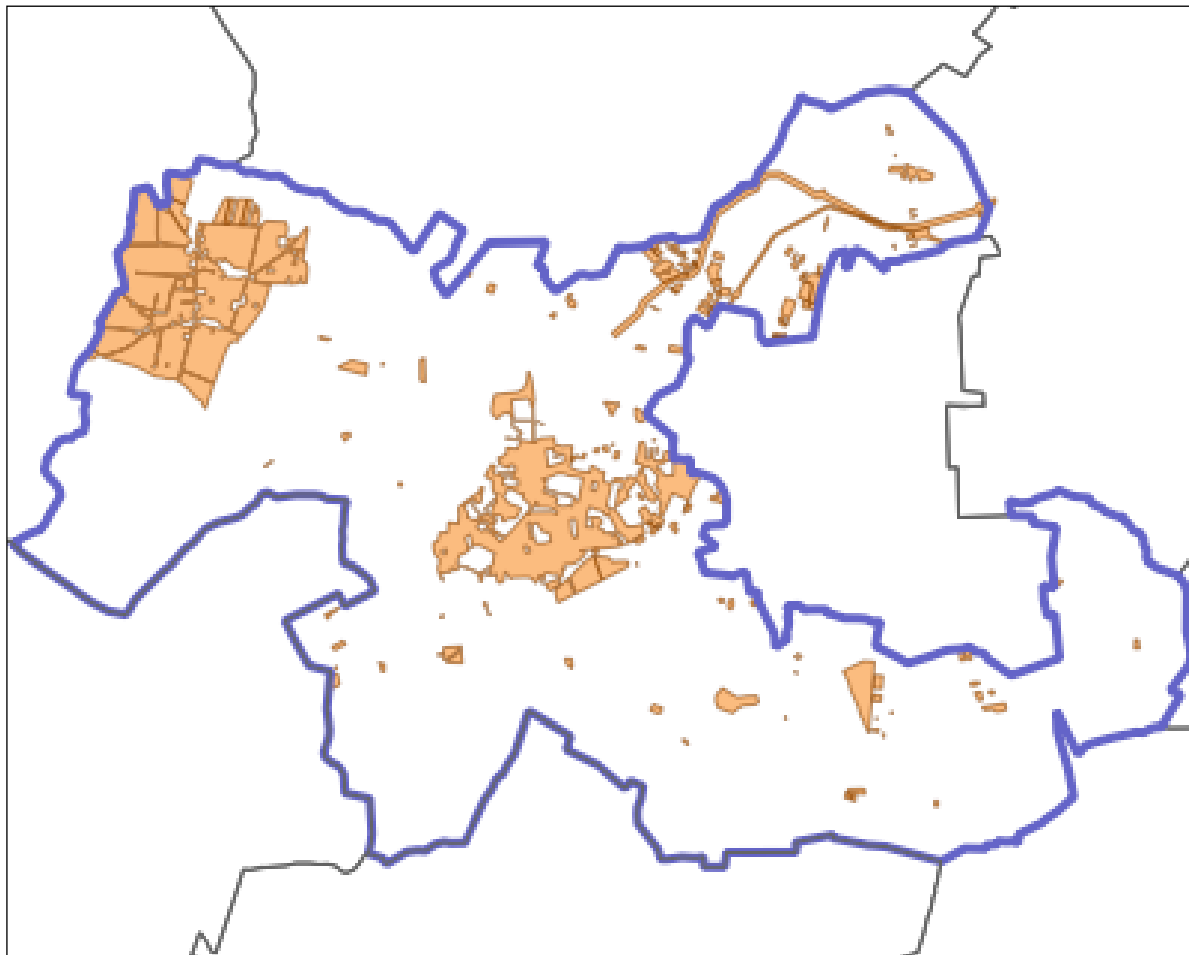
Ważnym obszarem powiązań gminy z miastem Ciechanów jest system oświatowy na wszystkich poziomach edukacji oraz instytucje kultury. W Ciechanowie działają również instytucje (administracja powiatowa) podejmujące decyzje w sprawach ważnych dla gospodarki przestrzennej, budownictwa i ochrony środowiska w gminie wiejskiej Ciechanów. W mieście Ciechanów znajdują się również delegatury urzędów regionalnej administracji rządowej i samorządowej.

Gospodarka przestrzenna gminy

Dokumentem określającym obecnie gospodarkę przestrzenną gminy jest *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ciechanów*, przyjęte przez Radę Gminy w marcu 2019 r. zwane dalej *Studium*. Zawiera ono szczegółowy opis uwarunkowań przestrzennych oraz wskazań, ograniczeń i rekomendacji dotyczących wykorzystywania przestrzeni gminy. Należy podkreślić, że zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym ustalenia *Studium* są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych. Dodać również należy, że w ramach polityki rozwoju gminy istnieje wymóg określenia lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego.

W ostatnich latach zwracała uwagę rosnąca ilość decyzji o warunkach zabudowy. Tylko w latach 2018-2020 wydano aż 439 takich decyzji (najwięcej w 2018 r.). Dominowały decyzje dotyczące zabudowy jednorodzinnej (75%). Decyzje dotyczące szeroko rozumianej działalności gospodarczej stanowiły w tym czasie niespełna 10% ogółu wydanych decyzji. Świadczyło to o rosnącym zainteresowaniu (głównie mieszkańców Ciechanowa) osiedlaniem się na stałe na obszarze gminy wiejskiej Ciechanów. Dotyczyło to głównie w takich miejscowościach jak: Ujazdówek, Ujazdowo, Mieszki Różki, Gąski, Niechodzin, Chruszczewo. Tendencja to kierunek na zachód i południowy-zachód od Ciechanowa.

Niewielki obszar gminy (8,25%) objęty jest 19 miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Układ (struktura) tych planów przedstawiony jest poniżej.

Mapa 13 Struktura planów miejscowych na obszarze gminy wiejskiej Ciechanów. Źródło: Urząd Gminy Ciechanów.

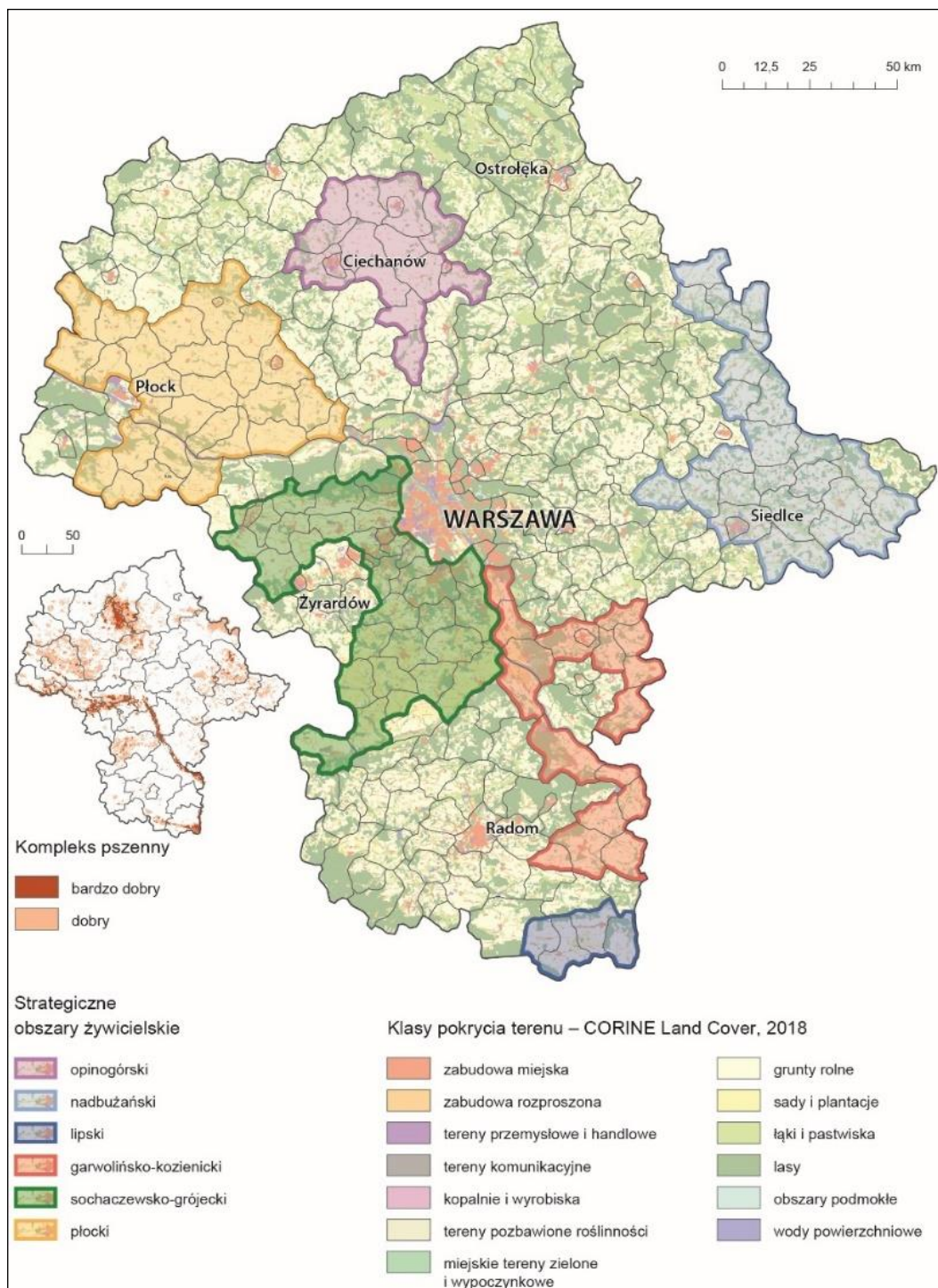
2.2. Uwarunkowania przestrzenne kluczowe dla rozwoju gminy

System funkcjonalno-przestrzenny gminy wiejskiej Ciechanów jest określony przez historycznie ukształtowany układ osadniczy. Głównymi elementami tego systemu są: struktura użytkowania ziemi; rozproszony układ miejscowości; korytarze transportowe; obszary chronione i korytarze ekologiczne; obszary przyrodniczo-kulturowe; tereny rolne i otwarte, wolne od procesów urbanizacji. **Sieć osadnicza gminy ma charakter policentryczny z dominującą funkcją miasta Ciechanowa, pozostającego poza obszarem gminy podregionalnego ośrodka wzrostu na Mazowszu i siedzibą władz samorządowych gminy.**

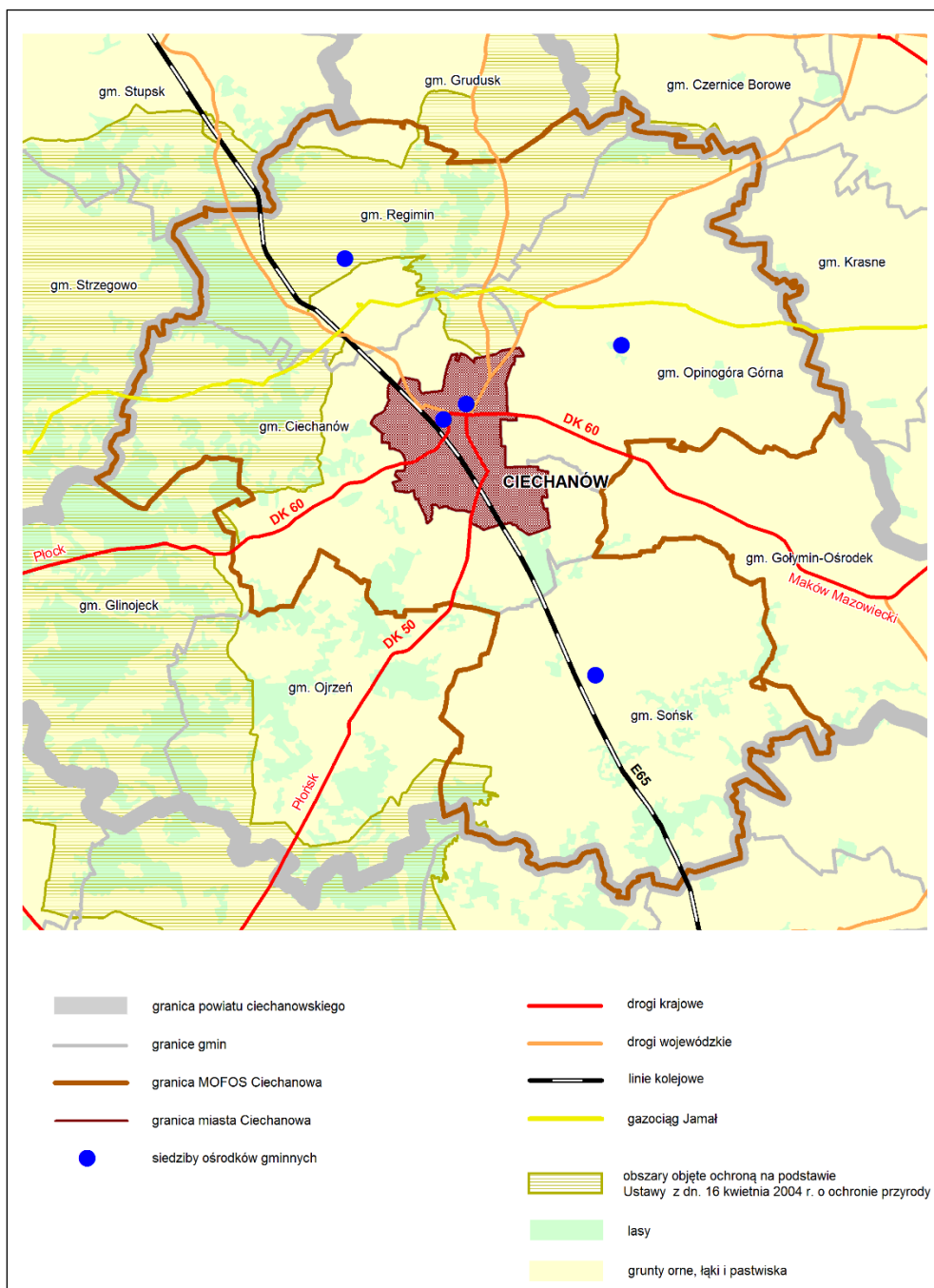
Mapa 14 Podział województwa mazowieckiego na podregiony według klasyfikacji NUTS. Źródło: opracowanie MBPR

Podstawowym czynnikiem warunkującym rozwój gminy wiejskiej Ciechanów jest rolnictwo i gospodarka żywnościowa. **Cały obszar gminy jest częścią tzw. Opinogórskiego obszaru żywicielskiego na Mazowszu, dlatego tereny wykorzystywane bezpośrednio i pośrednio do produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego są kluczowe dla jej rozwoju.**

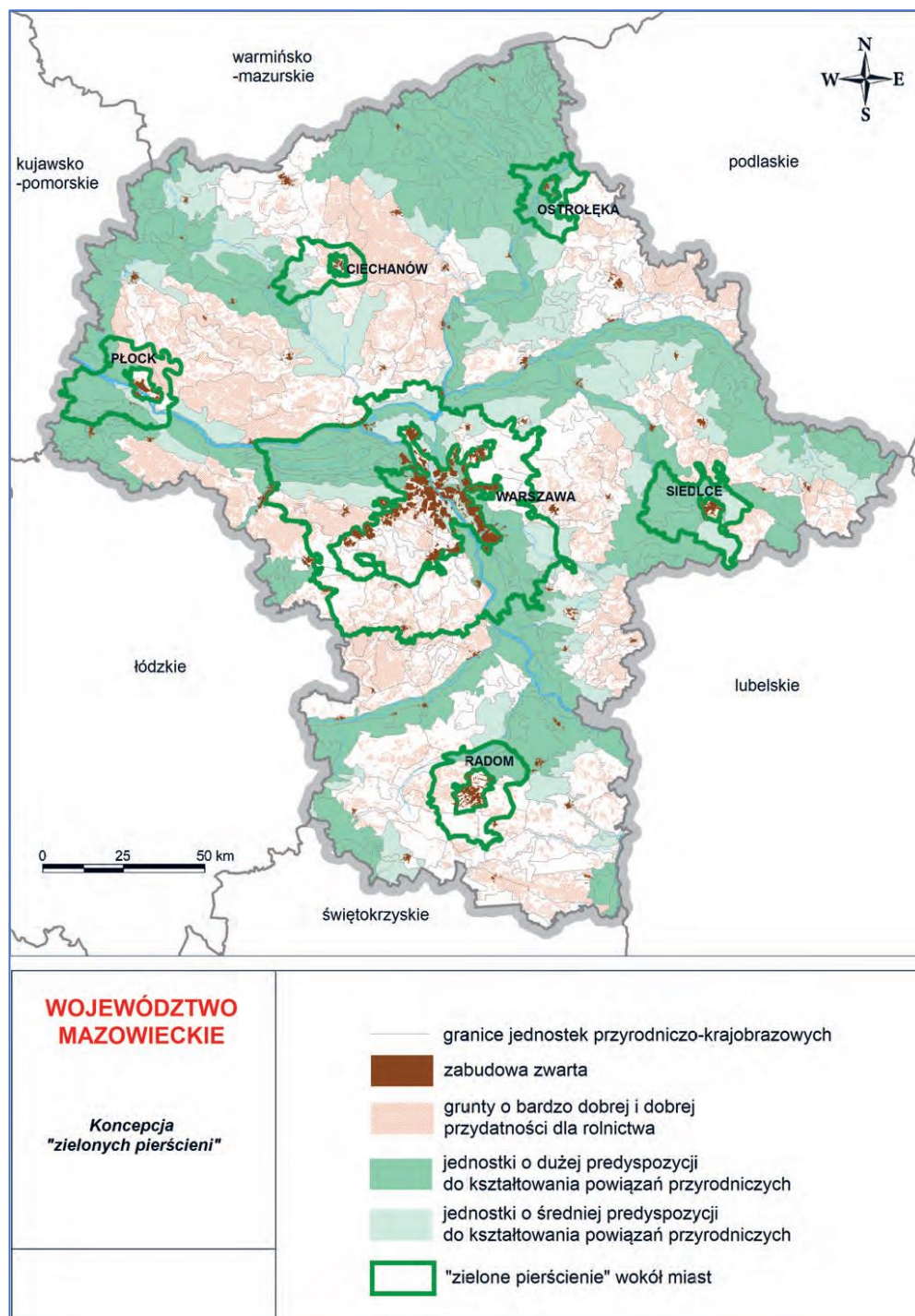
Mapa 15 Województwo mazowieckie, główne obszary żywicielskie.
Źródło: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie.

Cały obszar gminy wiejskiej Ciechanów włączony został do obszaru funkcjonalnego miasta Ciechanowa – podregionalnego ośrodka wzrostu na Mazowszu, obejmującego również gminę Ciechanów. Planowane przez samorząd województwa wsparcie dla takich ośrodków (miast) i ich obszarów funkcjonalnych (OSI) ukierunkowane będzie na rozwój i poprawę jakości współpracy w tych obszarach w celu wzmacniania potencjałów i przezwyciężania problemów rozwojowych w skali ponadlokalnej.

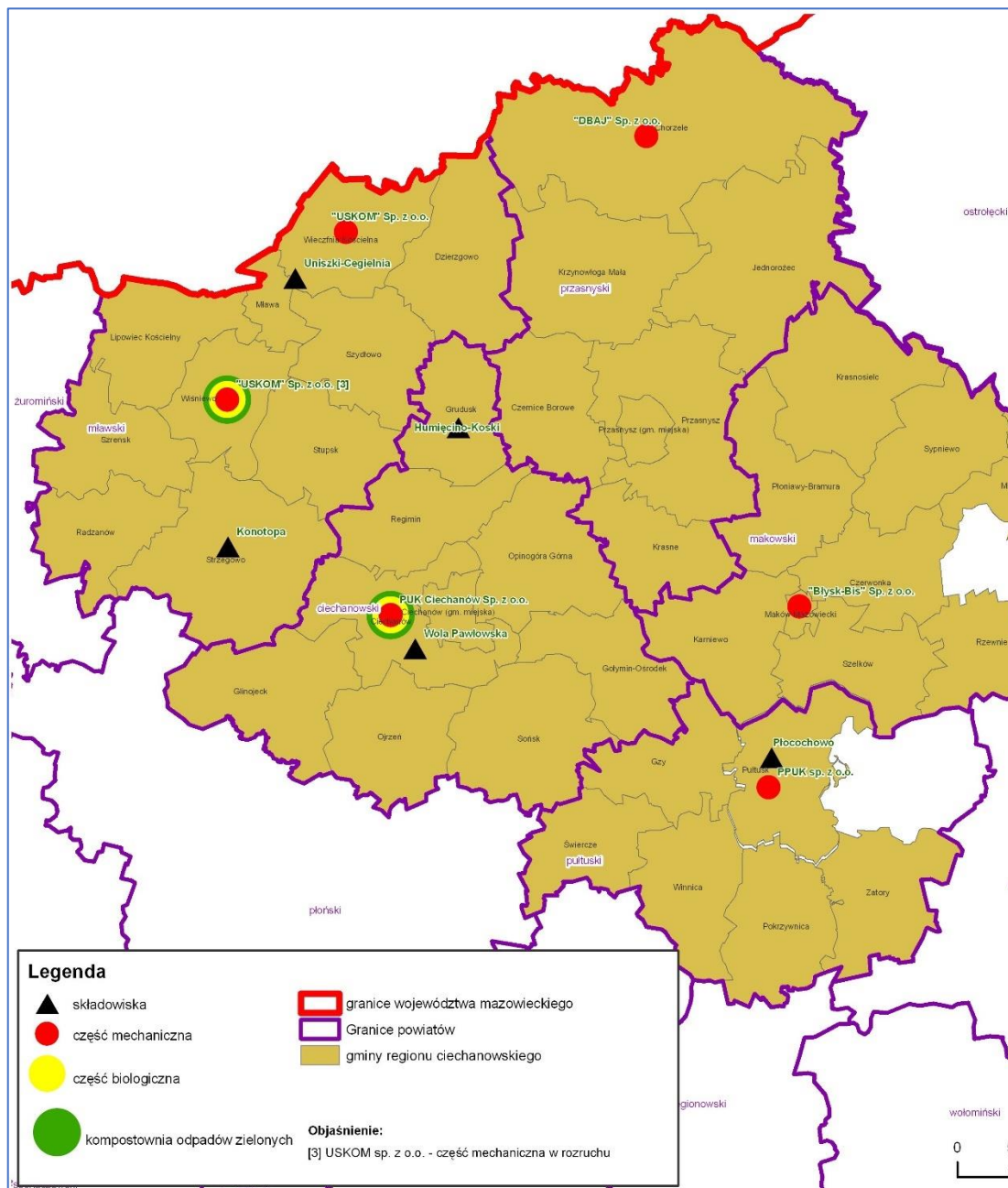
Mapa 16 Ciechanów i jego obszar funkcjonalny, obejmujący również gminę wiejską Ciechanów.
Źródło: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego O/Ciechanów.

Cały obszar gminy wiejskiej Ciechanów, w ramach koncepcji regionalnej, włączony został do tzw. „zielonego pierścienia” miasta Ciechanowa. Oznacza to intensyfikację działań służących wzrostowi wskaźnika zalesienia gminy oraz działań wspierających rozwój szeroko rozumianych terenów zielonych.

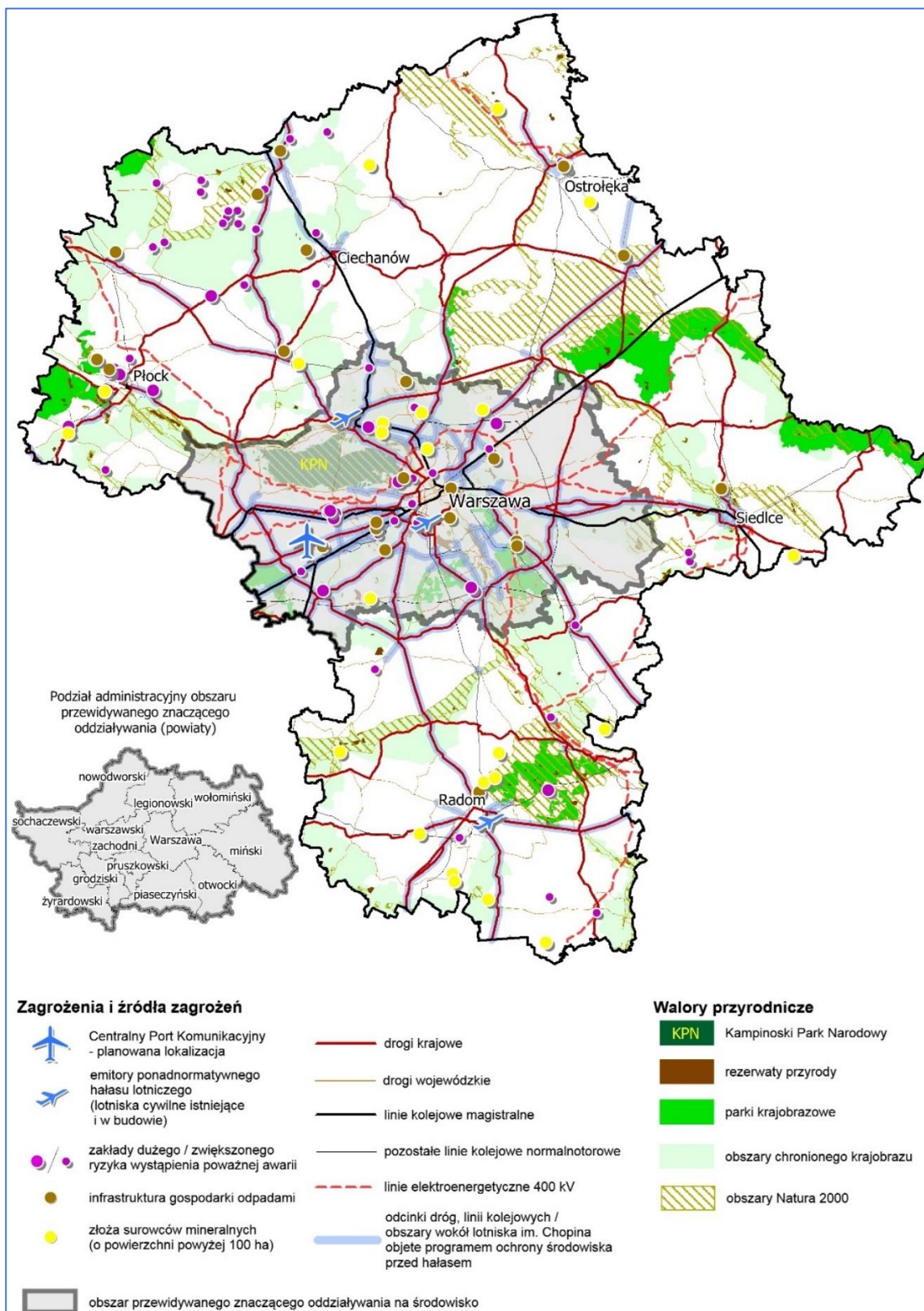

Mapa 17 Województwo mazowieckie. Koncepcja „zielonych pierścieni” wokół miast – ośrodków regionalnych i subregionalnych.
 Źródło: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie

Na obszarze gminy wiejskiej Ciechanów znajduje się ponadlokalna (regionalna) infrastruktura gospodarki odpadami (rejon wsi Wola Pawłowska). Ma to istotne konsekwencje dla bezpieczeństwa ekologicznego gminy.

Mapa 18. Lokalizacja instalacji do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów komunalnych na północnym Mazowszu (region ciechanowski).
Źródło: Program ochrony środowiska dla powiatu ciechanowskiego na lata 2013-2016 z uwzględnieniem perspektywy do 2020 r.

Mapa 19 Województwo mazowieckie. Obszary przewidywanego, znaczącego oddziaływania zagrożeń. Źródło: opracowanie MBPR na podstawie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego.

Północna i zachodnia część gminy (42% jej powierzchni) zaliczona została do Nadwkrzańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu i Krośnicko-Kosmowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. **Obszary te są chronione z uwagi na atrakcyjne walory przyrodnicze i krajobrazowe oraz pełnią funkcję korytarzy ekologicznych.** Ochronie podlegają również obszary naturalnych dolin i obniżeń w rejonach rzek: Łydyni, Pławnicy, Rosicy i Sony a także naturalne siedliska leśne, łąkowe i bagienne, głównie ze względu na znajdujące się tam naturalne siedliska zwierząt.

Na obszarze gminy, głównie w rejonach wsi Kanigówek, Chotum, Baraki Chotumskie, Modła i Modełka, występują lokalnie złoża piasków budowlanych oraz mieszanek żwirowo piaskowych. Złoża te wykorzystywane są na potrzeby budownictwa mieszkaniowego i drogownictwa. **W skali gminy obszary zalegania i eksploatacji (uwzględniającej uwarunkowania przyrodnicze) tych złóż mają istotne znaczenie dla rozwoju gminy.**

Ważne nie tylko dla wspólnoty gminnej, ale również w wymiarze regionalnym są **miejsowości w których znajdują się obiekty stanowiące szczególnie wartościowe dziedzictwo kulturowe.** Dotyczy to przede wszystkim miejscowości Sokołówek. Tam bowiem w okresie międzywojennym znajdowały się placówki oświatowe ważne dla Mazowsza. Szczególną rolę w krajobrazie gminy odgrywają również parki podworskie. Do najlepiej zachowanych należą parki w: Nużewie, Rydzewie, Ujazdowie, Ujazdówku, Nużewku oraz w Sokołówku. Jest też ładny park w Bardonkach i Niestumiu po obu stronach rzeki Pławnicy.

Wskazane w modelu obszary o funkcjach kluczowych dla rozwoju gminy wiejskiej Ciechanów mają istotne znaczenie dla kierunkowych ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej samorządu gminy, skoordynowanej z polityką przestrzenną samorządu województwa. Dotyczy to przede wszystkim zachowania ładu przestrzennego, doskonalenia szeroko rozumianej gospodarki wodnej²⁴, ochrony obszarów do produkcji rolnej, racjonalizacji rozwoju osadnictwa oraz infrastruktury komunikacyjnej.

Jak zapisano w *Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+*, Ciechanów wraz ze swoim obszarem funkcjonalnym (w tym gmina wiejska Ciechanów) stanie się celem strategicznego wsparcia (Obszarem Strategicznej Interwencji - OSI) ze strony samorządu województwa. Jego polityka rozwoju wobec tego obszaru powinna skutkować podniesieniem poziomu przedsiębiorczości, rozwojem firm i poprawą oferty inwestycyjnej podregionu, czego efektem będzie

²⁴ Rozumianej jako racjonalne kształtowanie i wykorzystywanie zasobów wodnych w celu zapewniania ludności i gospodarce potrzebnych ilości wody o odpowiedniej jakości i z odpowiednią pewnością.

wzrost liczby miejsc pracy i wzmocnienie bazy dochodowej samorządów lokalnych. Istotne jest także zwiększenie wewnętrznej dostępności komunikacyjnej tego obszaru, w szczególności poprzez rozwój infrastruktury komunikacyjnej i rozwój zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu zbiorowego. Takie bezpośrednie wsparcie w wymiarze przestrzennym dotyczyć będzie przede wszystkim najbliższych sąsiadów miasta Ciechanowa w tym gminy wiejskiej Ciechanów.

3. Kierunki i cele rozwoju gminy

Analiza istniejących i przewidywanych uwarunkowań rozwoju gminy, które mogą mieć istotny, bezpośredni lub pośredni, wpływ na jej rozwój, pozwoliła na określenie wizji, misji oraz głównych kierunków rozwoju gminy, jej celów strategicznych, operacyjnych oraz proponowanych działań i zadań priorytetowych.

W *Strategii rozwoju gminy wiejskiej Ciechanów do roku 2030* istotę jej docelowej **wizji rozwoju** zawiera hasło:

„Gmina wiejska Ciechanów to bezpieczna i dostatnia część ziemi ciechanowskiej, gdzie dobrostan przyrody, potrzeby mieszkańców, inwestorów i turystów, funkcjonalne powiązania z otoczeniem, oraz współczesne wyzwania cywilizacyjne określają kierunki jej społeczno-gospodarczego rozwoju.”

Wizja rozwoju gminy jest wyobrażeniem jej przyszłości, stanowi syntetyczny opis stanu gminy, jaki samorząd zamierza osiągnąć w wyniku prowadzenia przedstawionej w *Strategii* polityki rozwoju. Formuła ta ma istotne znaczenie dla umacniania lokalnych, wspólnotowych więzi łączących mieszkańców gminy a także dla ich utożsamiania się z polityką rozwoju prowadzoną przez samorząd gminy. Ma również znaczenie dla rozwijania funkcjonalnych powiązań gminy z miastem Ciechanów.

Naczelną ideą tego dokumentu (**misją**) jest:

„Zrównoważony rozwój gminy i zapewnianie odczuwalnej poprawy jakości życia i pracy jej mieszkańców a także osiągnięcie coraz lepszej jej pozycji konkurencyjnej w subregionie ciechanowskim i na Mazowszu.”

Misja, czyli naczelną ideą Strategii wyznacza kierunki działania i jest celem nadrzędnym polityki rozwoju gminy.

Strategiczne kierunki rozwoju gminy skoncentrowane zostały na kilku obszarach problemowych:

- środowisko i gospodarka
- społeczeństwo
- spójność terytorialna i dostępność
- bezpieczeństwo
- dziedzictwo historyczne i kultura

Wyznacza się następujące **cele strategiczne** (długookresowe) samorządu gminy:

- 1. doskonalenie warunków życia i pracy mieszkańców gminy;**
- 2. zrównoważony²⁵ rozwój gminy w powiązaniu funkcjonalnym z miastem Ciechanów;**
- 3. kształtowanie ład przestrzennego w gminie;**
- 4. osiągnięcie wysokiej pozycji konkurencyjnej gminy w subregionie ciechanowskim i na Mazowszu.**

Cele strategiczne samorządu gminy osiągnęte będą poprzez realizację następujących **celów operacyjnych**:

1. rozwój i doskonalenie kapitału społecznego;
2. modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej;
3. rozwój obszarów wiejskich przy zachowaniu i pielęgnowaniu walorów środowiska przyrodniczego;
4. racjonalne wykorzystywanie zasobów przyrodniczych i kulturowych dla rozwoju gminy;
5. tworzenie warunków do selektywnego rozwoju osadnictwa z preferencją dla budownictwa jednorodzinnego.
6. tworzenie warunków do zapewniania bezpieczeństwa mieszkańcom, turystom oraz innym osobom przebywającym na terenie gminy;
7. doskonalenie funkcjonowania administracji samorządowej oraz innych instytucji świadczących w gminie usługi publiczne;
8. kształtowanie pozytywnego wizerunku i wysokiej pozycji konkurencyjnej gminy.

²⁵ Dla osiągnięcia **zrównoważonego rozwoju** konieczna jest spójność trzech kluczowych elementów: wzrostu gospodarczego, rozwoju społecznego i ochrony środowiska. Są one wzajemnie połączone i wszystkie są niezwykle istotne dla osiągnięcia dobrobytu.

Realizacja **celów operacyjnych** wymaga określenia ich przedmiotów, zakresów i zakładanych efektów a także wskazania działań samorządu gminy kierujących realizację konkretnych zadań i wyznaczania priorytetów.

Cel 1. Rozwój i doskonalenie kapitału społecznego

Efekty: Tworzenie warunków do rozwoju cywilizacyjnego i postępu społecznego a także osiągnięcia i utrzymania rozwoju gospodarczego gminy wymaga przede wszystkim zdrowych i sprawnych kadr o wysokich kwalifikacjach, umiejętnościach i kompetencjach społecznych. Dlatego konieczny jest rozwój infrastruktury społecznej, umożliwiającej propagowanie zdrowego stylu życia, zapewnianie efektywnej opieki zdrowotnej oraz stały wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców gminy.

Aby realizować ten cel podejmowane będą następujące działania:

- 1.1. promocja i ochrona zdrowia;
- 1.2. inwestowanie w doskonalenie kadry pedagogicznej i rozwój bazy oświatowej;
- 1.3. rozwój i doskonalenie bazy rekreacyjnej w gminie;
- 1.4. wspieranie działalności instytucji kultury oraz stowarzyszeń, klubów i grup twórczych;
- 1.5. rozwój nowoczesnych form i metod edukacji permanentnej;
- 1.6. doskonalenie organizacji połączeń komunikacyjnych między środowiskami wiejskimi a placówkami oświatowymi, kulturalnymi i ochrony zdrowia w gminie i mieście Ciechanów;

Cel 2. Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej

Efekty: Uzyskanie poprawy jakości i funkcjonalności infrastruktury technicznej, obejmującej systemy komunikacyjne (drogowe), pewność ciągłego zaopatrzenia w wodę i energię, racjonalną gospodarkę wodną i wodno-ściekową, stanowić może istotny zespół czynników rozwoju gminy, zarówno gospodarczego jak i społecznego. W wymiarze gospodarczym taki stan infrastruktury może sprzyjać zainteresowaniu inwestorów oraz procesom innowacyjnym. W szerszym wymiarze społecznym może stać się istotnym źródłem rozwoju cywilizacyjnego umożliwiając poprawę warunków życia ludności a także sprzyjać skutecznej walce z bezrobociem i wykluczeniem społecznym.

W celu stopniowego osiągnięcia tych efektów podejmowane będą działania obejmujące:

- 2.1. modernizację dróg gminnych (priorytet: przebudowa dróg gminnych: Chruszczewo ul. Chruszczewska i ul. Młynarska; Pęczcin ul. Wrzosowa; Gąski ul. Partyzantów oraz odcinki dróg: Rutki Begny – Rutki Marszewice; Rydzewo – Wólka Rydzewska);
- 2.2. poprawę lokalnego systemu funkcjonalnych powiązań dróg gminnych z drogami powiatowymi, wojewódzkimi i krajowymi;
- 2.3. tworzenie warunków do zapewniania bezpieczeństwa energetycznego mieszkańcom gminy i podmiotom gospodarczym;
- 2.4. promowanie i wspieranie rozwoju energii odnawialnej;
- 2.5. wspieranie działań służących poprawie stanu zasobów wodnych w gminie²⁶;
- 2.6. uporządkowanie i poprawa infrastruktury związanej z gospodarką ściekową na obszarze gminy w powiązaniu z gospodarką ściekową Ciechanowa i jego obszarem funkcjonalnym;
- 2.7. wspieranie nowoczesnych rozwiązań technicznych i organizacyjnych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami;

Cel 3. Rozwój obszarów wiejskich przy zachowaniu i pielęgnowaniu walorów środowiska przyrodniczego

Efekty: Rozwój obszarów wiejskich oznacza takie tworzenie warunków życia i pracy na wsi, aby możliwe było stopniowe przechodzenie do stanu, gdy specjalizujące się gospodarstwa rodzinne osiągać będą wysoką wydajność i poziom dochodów. Chodzi również o wspieranie organizowania na wsi wielokierunkowej przedsiębiorczości w zakresie pozarolniczej działalności produkcyjnej i usługowej, również dla rozwoju turystyki oraz rekreacji przy zachowaniu i wykorzystywaniu walorów środowiska przyrodniczego.

Aby realizować ten cel podejmowane będą następujące działania:

- 3.1. rozwój infrastruktury technicznej, służącej przede wszystkim usprawnianiu powiązań drogowych na obszarach rozwoju usług publicznych; rozbudowa wiejskich urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych; wspieranie budowy przydomowych biologicznych

²⁶ Poprzez wykonywanie i utrzymywanie rowów nawadniająco-odwadniających, budowę zbiorników retencyjnych, ochronę przeciwpowodziową, nasadzenia roślinnością terenów zalewowych i nieużytków rolnych itp.

- oczyszczalni ścieków; inicjowanie modernizacji lokalnych urządzeń elektroenergetycznych a także budowa sieci gazowych;
- 3.2. wspieranie tworzenia na wsi nowych miejsc pracy (zwłaszcza samozatrudnienia) w zakresie działalności pozarolniczej (turystyka i agroturystyka, obsługa rolnictwa, konserwacja przyrody, kultura, szeroka paleta usług bytowych, usług związanych z gospodarką odpadami oraz z utrzymywaniem infrastruktury technicznej a także rzemiosło artystyczne itp.);
 - 3.4. wdrażanie programów rolno-środowiskowych oraz programu zalesień na terenach o niskiej klasie gleb;
 - 3.5. tworzenie warunków do kształcenia ustawicznego w środowiskach wiejskich;
 - 3.6. ochrona wód przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł rolniczych.

Cel 4. Racjonalne wykorzystywanie zasobów przyrodniczych i kulturowych dla rozwoju gminy

Efekty: Gmina wiejska Ciechanów, oprócz swoich dobrych gleb, może i powinna efektywnie wykorzystywać dla rozwoju swoje bogate zasoby przyrodnicze i kulturowe. Miejscowości z terenu gminy, charakteryzujące się najcenniejszymi walorami przyrodniczymi i ruralistycznymi, wartościami krajobrazowymi, tradycją historyczną, kulturową i zabytkowymi obiektami, mogą kształtować swój rozwój wykorzystując te walory. Mogą one stanowić wartościowy produkt turystyczny i źródło rozwoju specjalistycznych usług.

Efektywnemu, korzystnemu dla społeczności gminy, wykorzystywaniu tych walorów sprzyjać mają następujące działania:

- 4.1. pozyskiwanie, gromadzenie i upowszechnianie informacji dotyczących dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego gminy;
- 4.2. rewitalizacja obszarów o wartościowym dziedzictwie przyrodniczym i kulturowym oraz wykorzystywanie go do rozwoju funkcji edukacyjnych, turystycznych i agroturystycznych;
- 4.3. wspieranie lokalnych inicjatyw kulturalnych, aktywności mieszkańców oraz rozwoju bazy służącej działalności kulturalnej;
- 4.4. usprawnienie powiązań komunikacyjnych w ramach pasm i szlaków turystycznych, w tym również ponadregionalnych tras rowerowych;
- 4.5. rozwijanie w gminie zintegrowanego na obszarze Mazowsza systemu informacji i promocji turystycznej.

Cel 5. Tworzenie warunków do selektywnego rozwoju osadnictwa z preferencją dla budownictwa jednorodzinnego

Efekty: Na terenie gminy wiejskiej Ciechanów, stanowiącej część obszaru funkcjonalnego miasta Ciechanów, od kilku lat rozwija się osadnictwo jednorodzinne. Samorząd gminy powinien wyznaczać tereny preferowane do tego osadnictwa oraz tworzyć warunki do rozbudowy niezbędnej infrastruktury zaspokajającej potrzeby inwestorów.

Aby realizować ten cel podejmowane będą następujące działania:

- 5.1. wskazanie na obszarze gminy terenów (miejscowości) preferowanych do rozwoju osadnictwa jednorodzinnego;
- 5.2. opracowanie, w miarę potrzeb, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla tych obszarów;
- 5.3. tworzenie i rozbudowywanie koniecznej infrastruktury technicznej (drogi dojazdowe, zaopatrzenie w wodę i energię elektryczną, w miarę możliwości sieci kanalizacyjne) na terenach zabudowy mieszkaniowej;
- 5.4. wspieranie instalowania nowoczesnych urządzeń (biooczyszczalnie ścieków, urządzenia do produkcji energii odnawialnej) związanych z zabudową mieszkaniową.

Cel 6. Tworzenie warunków do poprawy bezpieczeństwa mieszkańców, turystów oraz innych osób przebywających na terenie gminy

Efekty: Zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom jest podstawowym zadaniem władz publicznych. Polega ono na skutecznym zapobieganiu zagrożeniom. Polega również na efektywnym usuwaniu skutków różnorodnych zagrożeń. Ważnym działaniem w tym zakresie jest sprawne zarządzanie kryzysowe.

Podejmowane będą następujące działania służące zapewnianiu bezpieczeństwa obywateli:

- 6.1. usprawnianie funkcjonowania systemów informacyjnych w gminie;

- 6.2. organizowanie kampanii i akcji prewencyjnych, których celem będzie informowanie i edukowanie społeczeństwa w sprawach dotyczących zagrożeń bezpieczeństwa;
- 6.3. wprowadzanie, w miarę możliwości, nowoczesnych form i metod monitoringu miejsc publicznych szczególnie zagrożonych przestępczością oraz wypadkowością;
- 6.4. poprawa organizacji ruchu drogowego oraz jakości dróg i urządzeń drogowych, w tym uwzględnienie wojewódzkich standardów infrastruktury rowerowej;
- 6.5. integrowanie i wspieranie działających na terenie gminy służb ratowniczych (policja, straż pożarna, służba zdrowia) oraz doskonalenie gminnego systemu reagowania kryzysowego;
- 6.6. objęcie programami profilaktyki, interwencji, terapii i poradnictwa osób lub rodzin z grupy wysokiego ryzyka, w sytuacji nasilających się zagrożeń;
- 6.7. współdziałanie z partnerami społecznymi na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.

Cel 7. Doskonalenie funkcjonowania administracji samorządowej oraz innych instytucji świadczących w gminie usługi publiczne

Efekty: Jednym z istotnych warunków efektywnego zarządzania gminą, organizowania życia mieszkańców oraz inicjowania i wdrażania procesów rozwojowych jest kompetentna i sprawna, dysponująca środkami materialnymi, kadra lokalnej administracji samorządowej oraz działających w gminie instytucji publicznych. Jest to szczególnie ważne dla programowania i realizacji konkretnych działań oraz pozyskiwania dla nich zewnętrznego wsparcia organizacyjnego i rzeczowo-finansowego.

W ramach realizacji tego celu podejmowane będą następujące działania:

- 7.1. doskonalenie wiedzy i umiejętności pracowników samorządowych;
- 7.2. kształtowanie postaw proinnowacyjnych kadr administracyjnych w gminie;
- 7.3. zwiększanie skali i zakresu wykorzystywania nowoczesnych technik informatycznych w gminnej administracji publicznej.

Cel 8. Kształtowanie pozytywnego wizerunku i wysokiej pozycji konkurencyjnej gminy

Efekty: Na możliwości rozwoju gminy, oprócz korzystnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych i działań stymulujących ten rozwój, ogromny wpływ będzie miało również kształtowanie jej pozytywnego wizerunku wśród mieszkańców oraz w otoczeniu zewnętrznym. Będzie to sprzyjać tworzeniu dobrego klimatu zarówno dla inwestycji jak i dla rozwoju przedsiębiorczości w sferze produkcyjnej i w usługach. W efekcie umożliwi to tworzenie wysokiej pozycji konkurencyjnej gminy w powiecie i regionie.

W tym celu podejmowane będą następujące działania:

- 8.1. eksponowanie współczesnych walorów gminy oraz atrakcyjna i efektywna prezentacja jej osiągnięć i możliwości;
- 8.2. wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego w rozwoju i promocji gminy;
- 8.3. efektywne wykorzystywanie lokalnych i regionalnych mediów dla celów informacyjno-edukacyjnych i promocyjnych oraz dla rozwoju gminy;
- 8.4. opracowanie elementów identyfikacji wizualnej w tym znaku graficznego (logo gminy);
- 8.5. aktywny udział samorządu gminy w działaniach z zakresu programowania rozwoju i promocji Mazowsza;
- 8.6. wspieranie inicjatyw służących kształtowaniu życzliwych swojej małej ojczyźnie postaw obywatelskich mieszkańców gminy.

Przedstawione wyżej cele operacyjne, oraz przewidziane w ich zakresach działania, realizowane będą sukcesywnie przez samorząd gminy oraz jednostki działające na jej terenie. Z uwagi na ograniczone – w stosunku do potrzeb – możliwości finansowe gminy, działania te będą przez samorząd gminy hierarchizowane, ze wskazaniem podejmowanych w poszczególnych latach działań priorytetowych.

4. Rekomendacje i propozycje samorządu gminy kierowane do partnerów samorządowych i innych podmiotów

Realizacja celów określonych w *Strategii* zależała będzie przede wszystkim od aktywności i skuteczności działania samorządu gminy Ciechanów, on bowiem dysponował będzie głównymi instrumentami prawnymi, rzeczowymi i finansowymi. Ale zależała ona będzie również od innych podmiotów, których działania zlokalizowane są na obszarze gminy, a których realizacja ma, lub może mieć, istotny wpływ na jakość życia i pracy jej mieszkańców, działalność podmiotów gospodarczych i organizacji. Dotyczy to np. sieci dróg publicznych zarządzanych przez różnych administratorów, spraw z zakresu ochrony środowiska, infrastruktury technicznej, gospodarki wodnej itp. Dlatego w *Strategii* zawarte zostały rekomendacje lub propozycje podjęcia konkretnych działań przez samorząd województwa, samorządy lokalne (samorząd powiatowy powiatu ciechanowskiego oraz samorządy sąsiednich gmin) oraz inne podmioty, których aktywność (inwestycyjna) może ułatwić lub wesprzeć realizację określonych w *Strategii* celów.

Rekomendacje i propozycje kierowane pod adresem samorządu wojewódzkiego województwa mazowieckiego:

Rozważenie możliwości budowy ciągów pieszo-rowerowych:

1. w pasie drogi wojewódzkiej nr 612 na odcinku Ciechanów – Niestum;
2. w pasie drogi wojewódzkiej nr 615 na odcinku Ciechanów – Chruszczewo;

Rekomendacje i propozycje kierowane pod adresem samorządu powiatowego powiatu ciechanowskiego:

Rozważenie możliwości przebudowy odcinków dróg powiatowych:

1. nr 2351W Rydzewo – Modła – Modelka;
2. nr 1222W Grędzice – Pomorze (do drogi krajowej nr 60);
3. nr 1239W Ciechanów – Kargoszyn – Ropele;
4. nr 1217W Ciechanów – Las Gąsecki – Rutki-Bronisze.

Rekomendacje i propozycje kierowane do samorządu gminy miejskiej Ciechanów:

Rozważenie możliwości przebudowy odcinków dróg gminnych:

1. nr 120250W na odcinku Krubin – Rzeczeki;
2. nr 120268W Gąski ul. Słoneczna;

3. nr 120291W Pęczcin ul. Przemysłowa;
4. nr 120293W Niechodzin ul. Pęchcińska;
5. nr 120230W Las Krubiński – Mieszki Atle

Rekomendacje i propozycje kierowane do samorządu gminy Ojrzeń:

Rozważenie możliwości przebudowy odcinka drogi gminnej nr 120256W Gumowo – Gostomin.

Rekomendacje i propozycje kierowane do samorządu gminy Gołymin:

Rozważenie możliwości przebudowy odcinka drogi gminnej nr 120250W Rzeczeki – Nasierowo.

Rekomendacje i propozycje kierowane do samorządu gminy Strzegowo:

Rozważenie możliwości przebudowy odcinków dróg gminnych:

1. nr 120253W Rydzewo – Wola Kanigowska;
2. nr 120253W Wólka Rydzewska – Budy Wolińskie.

Rekomendacje i propozycje kierowane do Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad:

Rozważenie możliwości budowy ciągu pieszo-rowerowego:

W ciągu drogi krajowej nr 60 na odcinku z Ciechanowa do zakładu Cedrob.

Szczególną rekomendacją i propozycją kierowaną do samorządów gmin sąsiadujących z gminą wiejską Ciechanów oraz innych samorządów lokalnych z *Opinogórskiego obszaru żywieniowego* a także do samorządu województwa mazowieckiego i Państwowego Gospodarstwa Wody Polskie **jest podjęcie wspólnych działań zmierzających do analizy stanu i poprawy efektywności gospodarki wodnej** na tym ważnym strategicznym obszarze.

5. Instrumenty i środki realizacji *Strategii*

Podstawowe instrumenty prawne

Strategia rozwoju gminy wiejskiej Ciechanów do roku 2030 realizowana będzie zgodnie z obowiązującym prawem krajowym i wspólnotowym. Do podstawowych krajowych aktów prawnych regulujących bezpośrednio lub wpływających pośrednio na działania samorządu gminy w tym zakresie należą:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminy (ze zm.);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych i ustawy budżetowe (ze zm.);
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (ze zm.);
- ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (ze zm.);
- ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. prawo zamówień publicznych (ze zm.);
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (ze zm.);
- ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym (ze zm.);
- ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (ze zm.);
- ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. prawo wodne (ze zm.).

Instrumenty finansowe samorządu gminy

Podstawowe znaczenie dla realizacji poszczególnych działań określonych w *Strategii* będą miały możliwości finansowe samorządu gminy Ciechanów. Dotyczy to w szczególności możliwości wygenerowania przez gminę własnych, budżetowych środków finansowych na rozwój (inwestycje) w celu realizacji konkretnych projektów samodzielnie oraz przy zewnętrznym wsparciu finansowym. Podstawę planowania finansów gminy w długim horyzoncie czasowym stanowić będzie jej Wieloletnia Prognoza Finansowa.

Działania zmierzające do uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego mogą spowodować konieczność wygenerowania środków na wkład własny. Dopuszcza się możliwość zaciągania kredytów na wkład własny. Zakłada się, że wielkość wydatków inwestycyjnych pokrywanych z dochodów własnych samorządu gminy, łącznie z wkładem własnym w przypadku uzyskania wsparcia zewnętrznego, w pierwszym okresie realizacji *Strategii* tj. w latach 2021-2027, wyniesie średniorocznie około 10-12 mln. złotych.

Realizacja *Strategii* przebiegała będzie zgodnie z obowiązującym prawem i zakresem kompetencji samorządu gminy oraz innych podmiotów włączonych w jej operacjonalizację. Bezwzględnie przestrzegana będzie zasada racjonalności wydatkowania środków publicznych.

Wójt gminy oraz radni podejmowali będą na forum samorządowym i rządowym działania, zmierzające do zwiększania możliwości – głównie finansowych a także organizacyjnych – gminy w zakresie podejmowania działań prorozwojowych.

Zewnętrzne środki wsparcia realizacji *Strategii*

Samorząd Województwa Mazowieckiego, w ramach środków pochodzących z budżetu województwa, wdrażał będzie różnego rodzaju instrumenty wsparcia ukierunkowane na zrównoważony rozwój całego województwa, takie jak: Mazowiecki instrument wsparcia zadań ważnych dla równomiernego rozwoju województwa mazowieckiego, Mazowiecki instrument aktywizacji sołectw, Mazowiecki instrument wsparcia działkowców, Mazowiecki instrument wsparcia systemu monitoringu suszy rolniczej, Mazowiecki program dofinansowania szkolnych pracowni przedmiotowych, Mazowiecki instrument wsparcia infrastruktury sportowej czy Mazowiecki instrument wsparcia ochrony powietrza i mikroklimatu²⁷.

W latach 2021-2027 ważnym instrumentem określającym warunki zewnętrznego wsparcia realizacji *Strategii rozwoju gminy Ciechanów do roku 2030* ze środków Unii Europejskiej będzie **Regionalny Program Operacyjny (RPO) Województwa Mazowieckiego 2021-2027**. Program ten będzie określał realizację celów *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030+*. Realizacja RPO WM ma się przyczynić do **zwiększenia konkurencyjności regionu** – w tym również gminy wiejskiej Ciechanów – **oraz zwiększenia spójności społecznej, gospodarczej a także przestrzennej województwa mazowieckiego**. Program będzie zarządzany przez samorząd województwa mazowieckiego, a źródłem jego finansowania będzie Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny oraz inne fundusze. Szczególne znaczenie w zakresie finansowania rozwoju będzie miał Krajowy Plan Odbudowy.

Wkład w realizację *Strategii* będą miały także środki z budżetu krajowego poprzez inwestycje prowadzone na poziomie rządowym oraz dofinansowanie inwestycji wojewódzkich i lokalnych z funduszy i programów rządowych. Samorząd gminy będzie miał również możliwość wykorzystywania innych źródeł finansowego wsparcia przedsięwzięć inwestycyjnych oraz innych działań, kierowanych na obszary wiejskie.

²⁷ Zob. *Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+*.

Organizacja wdrażania Strategii

Efektywna realizacja działań określonych w *Strategii* wymaga współdziałania wszystkich jednostek organizacyjnych samorządu gminy wiejskiej Ciechanów, zarówno Rady Gminy, Urzędu Gminy, jak i pozostałych jednostek podporządkowanych samorządowi gminy. Rolę koordynatora całości realizacji tych działań pełni Wójt Gminy, współdziałający bezpośrednio z Radą Gminy. Ramowy podział działań pomiędzy poszczególne jednostki organizacyjne samorządu gminy przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Ramowy podział działań dotyczących realizacji operacyjnych celów *Strategii*

Cele operacyjne <i>Strategii</i>	Jednostka wiodąca	Jednostki współpracujące
1. Rozwój i doskonalenie kapitału społecznego	Wójt gminy	Dyrektorzy szkół gminnych
2. Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej	Wójt gminy	Wszystkie jednostki organizacyjne gminy
3. Rozwój obszarów wiejskich przy zachowaniu i pielęgnowaniu walorów środowiska przyrodniczego	Wójt gminy	MODR, ARiMR
4. Racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych dla rozwoju gminy	Wójt gminy	Dyrektorzy szkół gminnych, wszystkie jednostki organizacyjne gminy
5. Tworzenie warunków do selektywnego rozwoju osadnictwa z preferencją dla budownictwa jednorodzinnego	Wójt gminy	Wszystkie jednostki organizacyjne gminy
6. Tworzenie warunków dla poprawy bezpieczeństwa mieszkańców, turystów oraz innych osób przebywających na terenie gminy	Wójt gminy	Komendy powiatowe Policji i PSP, ochotnicze straże pożarne
7. Doskonalenie funkcjonowania administracji samorządowej oraz innych instytucji świadczących w gminie usługi publiczne	Wójt gminy, sekretarz gminy	Wszystkie jednostki organizacyjne gminy
8. Kształtowanie pozytywnego wizerunku i wysokiej pozycji konkurencyjnej gminy	Wójt gminy	Wszystkie jednostki organizacyjne gminy

6. Monitorowanie realizacji *Strategii*

Istotnym warunkiem efektywności realizacji *Strategii* jest opracowanie systemu jej monitorowania. W celu usprawnienia metodyczno-organizacyjnego funkcjonowania tego systemu, i nadania mu waloru spójności z podobnymi działaniami realizowanymi w powiecie i województwie, należy przyjąć następujące założenia:

- proces monitorowania *Strategii* jest procesem ciągłym, składającym się z trzech faz: monitoringu stanu, działań i realizacji celów.
- podstawą ewaluacji *Strategii* jest diagnoza stanu gminy (obejmująca sytuację społeczno-gospodarczą i przestrzenną) oraz ocena stopnia realizacji celów *Strategii*;
- analizy statystyczne gminy wykonywane będą w ujęciu statyczno-dynamicznym według opracowanego zestawu mierników, przyjmując za punkt odniesienia dane z końca 2021 roku;
- zakłada się modyfikacje przyjętej listy mierników, w miarę możliwości pozyskiwania nowych informacji ze statystyki publicznej lub z innych źródeł;
- formą oceny realizacji celów operacyjnych będą coroczne raporty o stanie gminy, przedkładane przez wójta gminy, pod debatę Rady Gminy;
- ocena realizacji celów strategicznych dokonywana będzie co cztery lata;

Cele *Strategii rozwoju gminy Ciechanów do roku 2030* zostały opatrzone **głównymi wskaźnikami ich realizacji**. Wartości bazowe wskaźników dotyczą stanu z roku 2021. Podane wartości są oparte na danych statystycznych. Niektóre wskaźniki zostały określone przez samorząd gminy w wyniku konsultacji projektu *Strategii*.

Tabela 12 Wskaźniki realizacji celów *Strategii*

Główne wskaźniki realizacji celów operacyjnych strategii gminy						
Cel operacyjny strategii	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa 2021 r.	Trend	Wartość docelowa 2030 r.	Źródło danych
Rozwój i doskonalenie kapitału społecznego	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat	osoby	740	↑	850	BDL
Rozwój i doskonalenie kapitału społecznego	Ilość mieszkań komunalnych w gminie	sztuki	56	↑	65	Urząd Gminy
Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej	Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg gminnych	km	0	↑	30	Urząd Gminy

Strategia rozwoju gminy Ciechanów do roku 2030

Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej	Długość chodników przy drogach publicznych	km	5,2	↑	12	Urząd Gminy
Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej	Długość ścieżek rowerowych w gminie	km	0,8	↑	10	BDL
Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej	Mieszkania w gminie wyposażone w wodociąg	%	90,00	↑	98,00	BDL
Rozwój obszarów wiejskich przy zachowaniu i pielęgnowaniu walorów środowiska przyrodniczego	Ilość przyzagrodowych biologicznych oczyszczalni ścieków	sztuki	155	↑	310	Urząd Gminy
Rozwój obszarów wiejskich przy zachowaniu i pielęgnowaniu walorów środowiska przyrodniczego	Długość sieci kanalizacyjnej w gminie	km	24,06	↑	55,06	Urząd Gminy
Rozwój obszarów wiejskich przy zachowaniu i pielęgnowaniu walorów środowiska przyrodniczego	Udział odpadów komunalnych (zmieszanych) przeznaczonych do składowania w ogólnej ilości odpadów zebranych w ciągu roku	%	77,00	↓	10,00	Urząd Gminy
Rozwój obszarów wiejskich przy zachowaniu i pielęgnowaniu walorów środowiska przyrodniczego	Poziom lesistości gminy	%	18,8	↑	20,0	BDL

Tabela 13 Mierniki monitorowania i diagnozowania stanu gminy

Lp.	Zmienna/Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny (NUTS)	Źródło
1	2	3	4	5
1.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w tym: - z udziałem kapitału zagranicznego - w sektorze prywatnym - liczba MSP	liczby bezwzględne	województwo powiat gmina	GUS, UG
2.	Pracujący (stan w dniu 31.XII): - ogółem - rok poprzedni=100 - pracujący w sektorze prywatnym: - razem - rok poprzedni=100 - pracujący w sektorze MSP: - na 10 tys. ludności - rok poprzedni=100 - pracujący według sektorów ekonomicznych - województwo =100 - rok poprzedni=100	liczby bezwzględne %	województwo powiat gmina	GUS
3.	Ludność - liczba ludności ogółem - liczba i udział ludności według płci i ekonomicznych grup wieku - przyrost naturalny - przyrost rzeczywisty ludności	liczby bezwzględne % %	województwo powiat gmina	GUS, UG
5.	Liczba i stopa bezrobocia rejestrowanego, w tym: - ogółem - na wsi - wg płci i wieku	liczby bezwzględne %	województwo powiat gmina	WUP

6.	Udział w ogóle bezrobotnych: - bezrobotnych bez prawa do zasiłku - długotrwale bezrobotnych - bezrobotnych w wieku do 25 lat i powyżej 50 roku życia - osób w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki - osób niepełnosprawnych	%	województwo powiat gmina	WUP
7.	Nominalne dochody w sektorze gospodarstw domowych (ceny bieżące) na 1 mieszkańca: - przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto - dochody rozporządzone i dochody do dyspozycji brutto	zł	województwo powiat gmina	GUS
8.	Mieszkania - przeciętna wielkość mieszkania - liczba mieszkań ogółem i na 1000 ludności - liczba osób przypadająca na 1 mieszkania - powierzchnia użytkowa mieszkań /osobę - mieszkania oddane do użytkowania - mieszkania wyposażone w instalację wodociągową, sanitarną, gazową	liczby bezwzględne m² %	województwo powiat gmina	GUS, UG
9.	Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym: - zamieszkałe na wsi	liczby bezwzględne %	województwo powiat gmina	GUS, UG
10.	Liczba szkół według poziomu kształcenia	liczby bezwzględne	województwo powiat gmina	GUS, UG
11.	Liczba uczniów: - ogółem - na 10000 mieszkańców - otrzymujący stypendia:	liczby bezwzględne %	województwo podregion powiat gmina	GUS, MEiN, Dep. Edukacji Publicznej i Sportu UM, Kuratorium Oświaty

12.	Komputery, w tym z dostępem do internetu, w szkołach według poziomu kształcenia (szkoły podstawowe i gimnazja) Pracownie komputerowe	liczby bezwzględne % %	województwo powiat gmina	GUS, MEiN, Dep. Edukacji Publicznej i Sportu UM, Kuratorium Oświaty
13.	Wydatki budżetowe jednostek samorządu terytorialnego (województw, powiatów, gmin): - na inwestycję w oświatę i wychowanie na 1 mieszkańca - na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego na 1 mieszkańca	zł	województwo powiat gmina	GUS
14.	Instytucje kultury: - biblioteki: - ogółem - liczba ludności przypadająca na 1 placówkę - muzea - ogółem - liczba zwiedzających - domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice - ogółem - liczba imprez, zespoły artystyczne	liczby bezwzględne	województwo powiat gmina	GUS
15.	Wystawy, imprezy (międzynarodowe, regionalne, powiatowe, gminne) promujące region, powiat, gminę	liczby bezwzględne	województwo powiat gmina	Urząd Marszałkowski WM, Związek Gmin i Powiatów
16.	W zakresie infrastruktury ochrony zdrowia: - liczba zakładów opieki zdrowotnej, zakładów opiekuńczo –leczniczych i hospicjów, w tym na 1000 mieszkańców zdrowotnej , w tym na 10 tys. ludności - liczba lekarzy (lekarzy stomatologów), pielęgniarek i położnych, w tym na 10 tys. ludności	liczby bezwzględne	województwo powiat gmina	GUS, Mazowieckie Centrum Zdrowia Publicznego , NFZ

17.	Wypadki drogowe i ofiary wypadków : - liczba wypadków drogowych - ofiary ranne - ofiary śmiertelne	liczby bezwzględne	województwo powiat gmina	GUS, Powiatowa Komenda Policji, Komenda Wojewódzka Policji
18.	Przestępstwa stwierdzone: - liczba przestępstw - struktura przestępstw stwierdzonych - wskaźnik wykrywalności i sprawców przestępstw	liczby bezwzględne %	województwo powiat gmina	GUS, Powiatowa Komenda Policji, Komenda Wojewódzka Policji
19.	Sieć osadnicza: - gęstość zaludnienia gmin, sołectw	liczby bezwzględne	województwo powiat gmina	GUS
20.	Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały na 1000 ludności: - ogółem - na wsi	liczby bezwzględne	województwo powiat gmina	GUS
21.	Drogi publiczne o twardej nawierzchni: - długość sieci drogowej, - gęstość dróg (na 100 km ²)	km km/ 100 km ²	województwo powiat gmina	GUS
22.	Całkowita emisja zanieczyszczenie powietrza , wód i gleby - pyłowych, - rok poprzedni =100 - dwutlenek siarki (bez CO ²) - rok poprzedni=100 - tlenków azotu - rok poprzedni =100	t / km ² t / km ² % t / km ² % t / km ² %	województwo powiat gmina	Min. Środowiska, Krajowe Centrum Inwentaryzacji Emisji GUS
23.	Ludność: - obsługiwana przez oczyszczalnie ścieków - korzystająca z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej,	%	województwo powiat gmina	GUS
24.	Ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane w % ścieków wymagających oczyszczenia	%	województwo powiat gmina	GUS

25.	Odpady komunalne - ogółem - zebrane na 1 mieszkańca - udział odpadów poddanych odzyskowi w ogólnej ilości odpadów - udział odpadów wyselekcjonowanych w ogólnej ilości odpadów komunalnych zebranych - stanowiska komunalne i kompostownie	liczby bezwzględne tony kg %	województwo powiat gmina	GUS
26.	Lesistość - powierzchnia zasobów i gruntów leśnych - wskaźnik lesistości	ha %	województwo powiat	GUS
27.	Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona i pomniki przyrody ogółem - według rodzajów (% pow. ogółem)	ha %	województwo powiat gmina	GUS
28.	Powierzchnie poddane rekultywacji i melioracji	ha	województwo powiat gmina	Urząd Marszałkowski WM
29.	Stopień pokrycia JST miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	%	województwo powiat gmina	Urząd Marszałkowski WM
30.	Powierzchnia oferowanych terenów przeznaczonych i przygotowanych pod inwestycje	ha	województwo powiat gmina	Urząd Marszałkowski WM

Załączniki

Wykaz załączników:

1. Uchwała Rady Gminy Ciechanów w sprawie opracowania strategii rozwoju
2. Charakterystyka gminy Ciechanów w roku 2021
3. Wykaz miejscowości i obrębów geodezyjnych w gminie Ciechanów
4. Mapy problemowe – gmina wiejska Ciechanów i powiat ciechanowski w województwie mazowieckim *

* Źródło – mapy wykonane przez Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego, załączone za zgodą MBPR

Załącznik nr 1

UCHWAŁA NR XXVII/162/21
RADY GMINY CIECHANÓW
z dnia 28 stycznia 2021 r.
w sprawie określenia trybu i harmonogramu opracowania
projektu Strategii Rozwoju Gminy Ciechanów do roku 2030,
w tym trybu jej konsultacji

Na podstawie art. 10e ust. 1 i art. 10f ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713 i 1378), w związku z art. 3 pkt 3 i art. 9 pkt 5 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2019 r. poz. 1295 z późniejszymi zmianami) Rada Gminy Ciechanów uchwała, co następuje:

§ 1.

Określa się tryb prac nad przygotowaniem projektu Strategii Rozwoju Gminy Ciechanów do roku 2030, w tym tryb konsultacji, o których mowa w art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, zgodnie z załącznikiem do niniejszej uchwały.

§ 2.

1. Odpowiedzialnym za opracowanie projektu Strategii Rozwoju Gminy Ciechanów do roku 2030 r. czyni się Sekretarza Gminy Ciechanów.
2. Prace nad opracowaniem Strategii Rozwoju Gminy Ciechanów do roku 2030 r. może wspierać zespół zadaniowy powołany Zarządzeniem Wójta Gminy Ciechanów.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie po 14 dniach od publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

Przewodniczący Rady Gminy
Eugeniusz Olszewski

Uzasadnienie

W dniu 13 listopada 2020 r. w życie weszły nowe przepisy prawne definiowane Ustawą z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2020 poz. 1378). Ustawa po raz pierwszy w ustawodawstwie krajowym wprowadziła podstawę prawną wprost dla „strategii rozwoju gminy”. Nowelizacją wprowadza się również nowe uregulowania, co do procedury jej opracowania, m.in.: a) wymagana jest uchwała rady gminy, określająca szczegółowy tryb i harmonogram opracowania projektu strategii rozwoju gminy, w tym tryb jej konsultacji, b) wymagane jest konsultowanie projektu strategii z sąsiednimi gminami i ich związkami oraz z właściwym dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, c) wymagane jest opiniowanie przez

zarząd województwa w zakresie zgodności z zasadami regionalnej polityki przestrzennej określonej w strategii rozwoju województwa, d) wymagana konieczność przeprowadzenia ewaluacji ex-ante. Nowelizacja zdefiniowała ponadto nowe obligatoryjne rozdziały dla strategii, m.in.: a) model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, b) ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie, c) obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, d) ramy finansowe strategii. Opracowanie nowego dokumentu strategii do 2030 r., zgodnie z nowymi wytycznymi, o których mowa w projekcie uchwały - nie tylko pomoże w realizacji szansy, jaką dla gminy stanowią możliwości uzyskania wsparcia z funduszy zewnętrznych oraz skorzystania z nowych instrumentów polityki regionalnej, w szczególności w ramach nowej perspektywy budżetowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027. Strategia taka, w odróżnieniu od dotychczasowego dokumentu strategicznego określającego długofalowy rozwój gminy, będzie ściśle wiązać planowanie społeczno-gospodarcze z przestrzennym. Dzięki temu będzie wspierała trwałą i zrównoważony rozwój gminy. Mając powyższe na względzie, podjęcie przedmiotowej uchwały jest celowe i uzasadnione.

Załącznik nr 2

Charakterystyka gminy wiejskiej Ciechanów w roku 2021

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Gmina Ciechanów
Liczba ludności	osoba	7 177
mężczyźni	osoba	3 598
kobiety	osoba	3 579
Kobiety na 100 mężczyzn	osoba	99
Przyrost naturalny ogółem	osoba	-38
Zameldowania ogółem	osoba	135
Saldo migracji ogółem	osoba	57
Przeciętne wynagrodzenie brutto	w zł	5 412
Wydatki budżetu gminy ogółem	w zł	42.288.702
Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	w zł	5 893,9
Wydatki inwestycyjne (majątkowe)	w zł	8.589.757
Wydatki budżetu gminy na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową	w tys. zł	484,1
Wydatki budżetu gminy na transport i łączność	w tys. zł	7 900
Wydatki budżetu gminy na oświatę i wychowanie na 1 mieszkańca	w tys. zł	7 200
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON	Ilość podmiotów	637
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	osoba	561
Stopa bezrobocia rejestrowanego	%	7,0
Zasoby mieszkaniowe	mieszkań	2 359
Drogi ogółem (krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne)	km	199,3

* Dane gminne z 31.12.2021 r.

• brak danych

Załącznik nr 3

Wykaz miejscowości, obrębów geodezyjnych i sołectw w gminie Ciechanów

Nazwa miejscowości		Nazwa obrębu ewidencyjnego	
Baby	112360	Baby	001
Baraki Chotumskie	112377	Baraki Chotumskie	002
Bardonki	112532	Mieszki Różki	017
Borzymy	112785	Rutki Głowice	032
Chotum	112383	Chotum	004
Chruszczewo	112408	Chruszczewo	005
Gorysze	112443	Gorysze	008
Gołoty	112420	Gołoty	007
Grędzice	112450	Grędzice	010
Gumowo	112466	Gumowo	011
Gąski	112414	Gąski	006
Julianowo	112390	Chotum	004
Józefowo	112710	Rajmundowo	028
Kanigówek	112489	Kanigówek	012
Kargoszyn	112495	Kargoszyn	013
Kownaty Wojnowe	112510	Kownaty Żędowe	014
Kownaty Żędowe	112503	Kownaty Żędowe	014
Krupy	112791	Rutki Głowice	032
Krzyże	112472	Gumowo	011
Kukleńszczyzna	1053748	Wola Pawłowska	041
Maliniak	1053754	Wola Pawłowska	041
Mieszki Wielkie	112578	Mieszki Wielkie	018
Mieszki-Atle	112549	Mieszki Różki	017
Mieszki-Bardony	112555	Mieszki Różki	017
Mieszki-Różki	112526	Mieszki-Różki	017
Modelka	112584	Modelka	019
Modła	112590	Modła	020
Niechodzin	112621	Niechodzin	021
Niestum	112644	Niestum	022
Nowa Wieś	112650	Nowa Wieś	023
Nużewko	112667	Nużewko	025
Nużewo	112673	Nużewo	024
Pieńki Niechodzkie	112638	Niechodzin	021
Prążewo	112696	Prążewo	027
Pęhcin	112680	Pęhcin	026
Rajmundowo	112704	Rajmundowo	028

Romanowo	112839	Rydzewo	034
Ropele	112727	Ropele	029
Rutki-Begny	112733	Rutki Begny	030
Rutki-Borki	112756	Rutki Borki	031
Rutki-Bronisze	112762	Rutki Borki	031
Rutki-Głowice	112779	Rutki Głowice	032
Rutki-Lenki	112740	Rutki Begny	030
Rutki-Marszewice	112800	Rutki Marszewice	033
Rydzewo	112822	Rydzewo	034
Rykaczewo	112845	Rykaczewo	035
Rzeczki	112868	Rzeczki	036
Rzeczki-Gąski	112874	Rzeczki	036
Rzeczki-Orszyn	112880	Rzeczki	036
Rzeczki-Wólki	112897	Rzeczki	036
Sokolówek	112561	Mieszki Różki	017
Szczepanki	112816	Rutki Marszewice	033
Ujazdowo	112905	Ujazdowo	039
Ujazdówek	112911	Ujazdówek	040
Wola Pawłowska	112928	Wola Pawłowska	041
Wólka Rydzewska	112934	Wólka Rydzewska	042

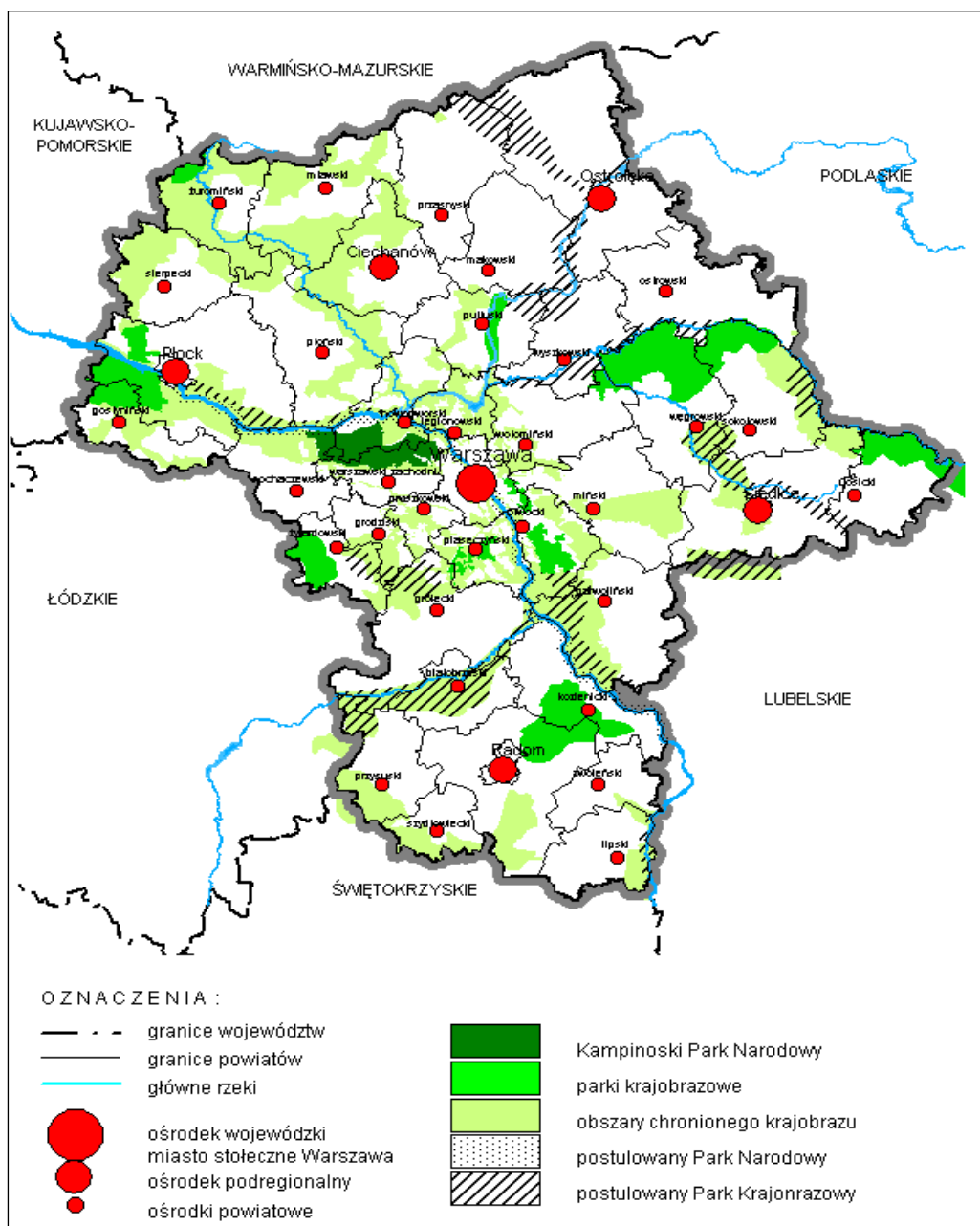
Sołectwa

1. Baby
2. Chotum
3. Chruszczewo
4. Gorysze
5. Grędzice
6. Gumowo
7. Gąski
8. Kanigówek
9. Kargoszyn
10. Kownaty Żędowe
11. Mieszki – Różki
12. Mieszki Wielkie
13. Modła
14. Modelka
15. Niechodzin
16. Niestum
17. Nużewko
18. Nużewo
19. Prążewo
20. Pęczcin
21. Ropele
22. Rutki – Begny
23. Rutki – Borki
24. Rutki – Głowice
25. Rutki – Marszewice
26. Rydzewo
27. Rykaczewo
28. Rzeczki
29. Sokolówek
30. Ujazdowo
31. Ujazdówek
32. Wola Pawłowska
33. Wólka Rydzewska

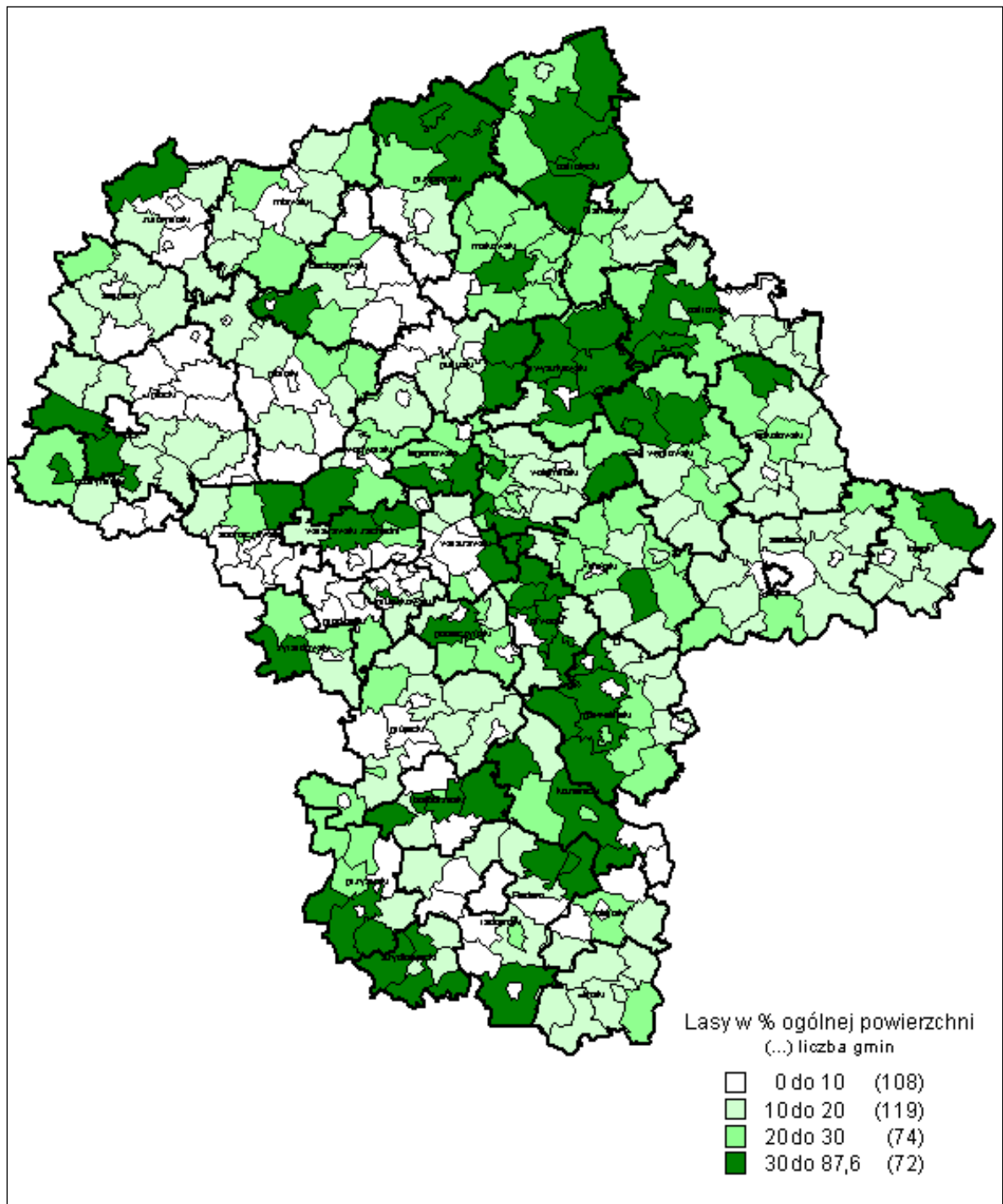
Załącznik nr 4

Mapy problemowe

Gmina wiejska Ciechanów i powiat ciechanowski
w województwie mazowieckim

Mapa 20 Województwo mazowieckie. Koncepcja najwyższych form ochrony przyrody. Źródło: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie.

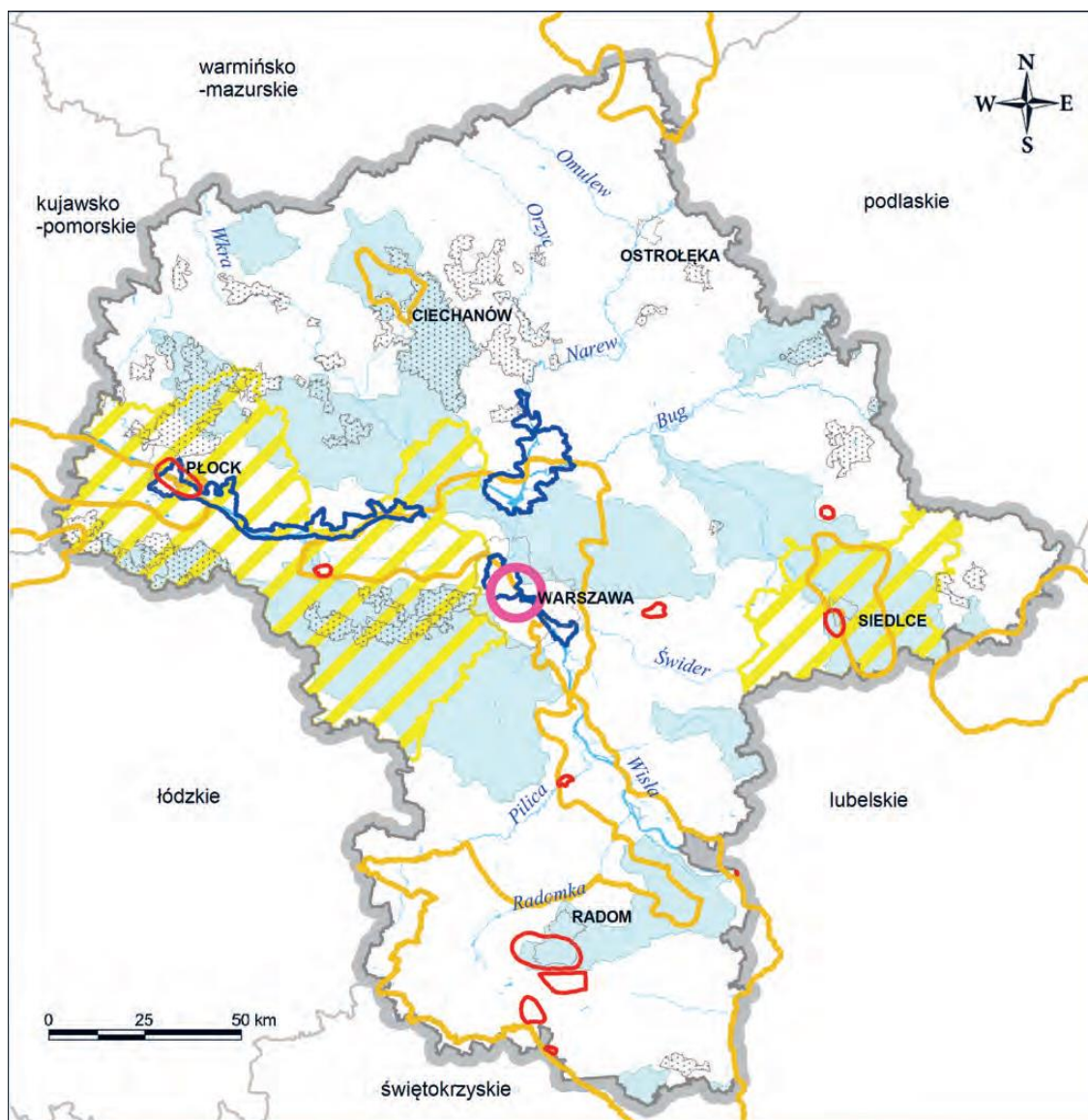
Mapa 21 Województwo mazowieckie. Lesistość gmin

Źródło: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie

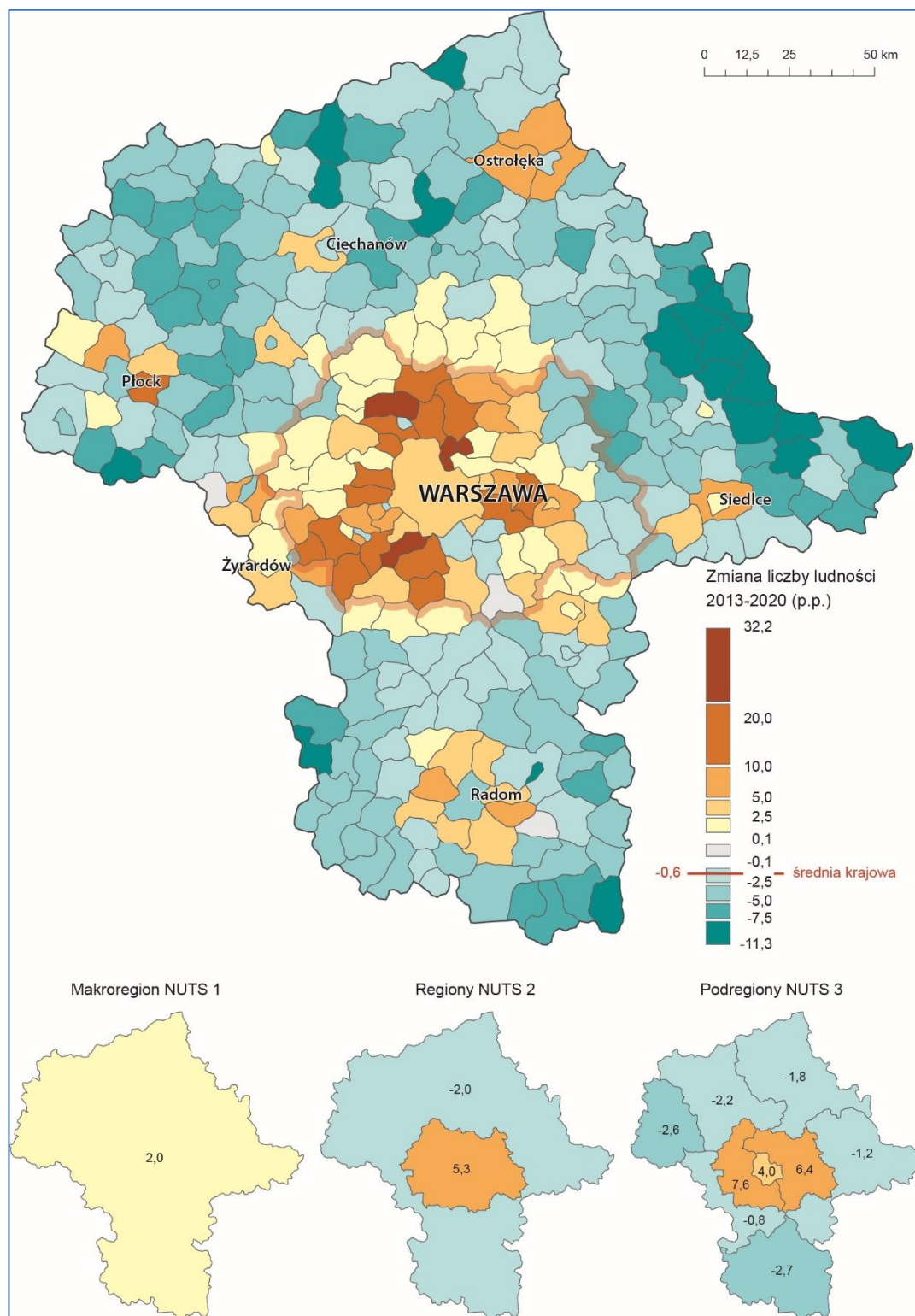

Mapa 22 Województwo mazowieckie. Jakość gleb.

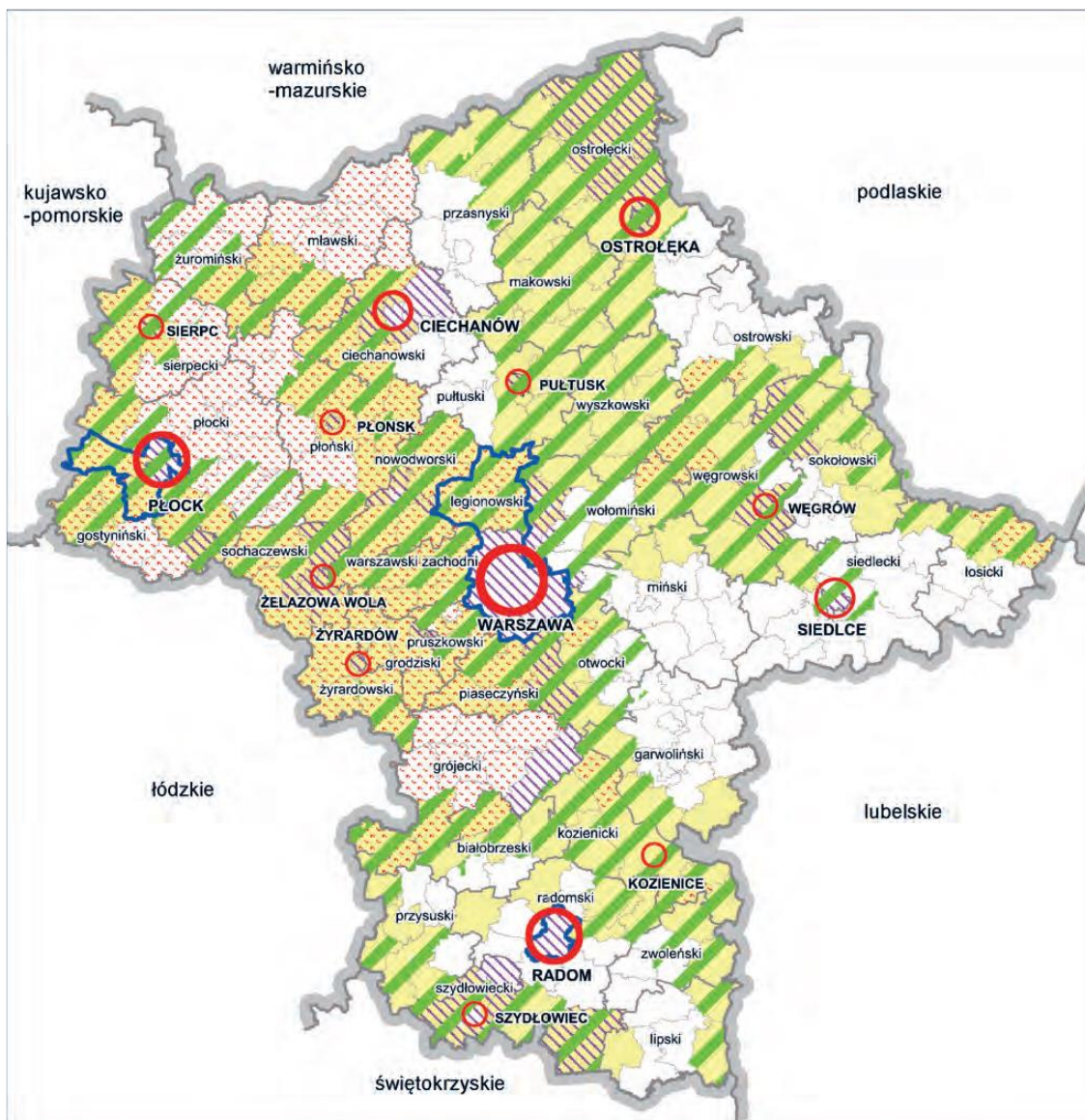
Źródło: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie.

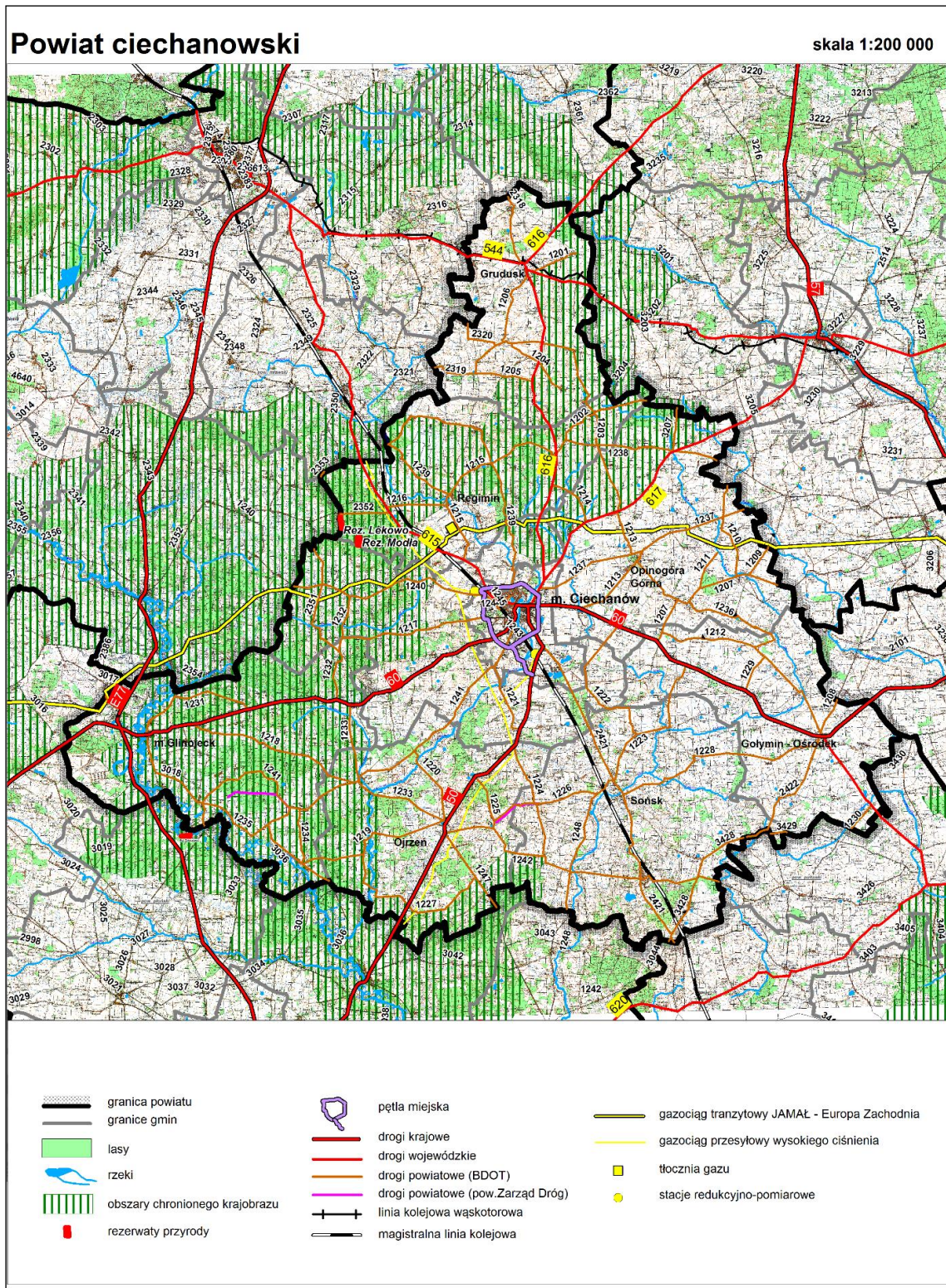

Mapa 23 Województwo mazowieckie. Kształtowanie zasobów wodnych i poprawy jakości wód. Źródło: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie.

Mapa 24 Zmiana liczby ludności w latach 2013-2020.
Źródło: opracowanie MBPR na podstawie danych GUS.

Mapa 26 Powiat ciechanowski. Główne uwarunkowania przestrzenne.
 Źródło: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie.

Mapa 27 Przebieg obwodnicy miejskiej Ciechanowa (fragment również przez teren gminy wiejskiej Ciechanów).
Źródło: Urząd Miasta Ciechanów.

Spisy

Spis tabel:

Tabela 1	Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy wiejskiej Ciechanów na tle powiatu ciechanowskiego (wskaźnik syntetyczny).....	s. 18
Tabela 2	Zasoby geologiczno-bilansowe piasków i żwirów w powiecie ciechanowskim (stan w 2021 r.)	s. 19
Tabela 3	Ludność gminy wiejskiej Ciechanów w latach 2000-2020	s. 24
Tabela 4	Powiat ciechanowski. Prognoza liczby ludności wg płci, miejsca zamieszkania oraz funkcjonalnych grup wieku w dniu 31. XII.	s. 26
Tabela 5	Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania w Polsce w 2021 r.	s. 27
Tabela 6	Drogi publiczne na terenie gminy wiejskiej Ciechanów	s. 31
Tabela 7	Publiczne placówki oświatowe na terenie gminy wiejskiej Ciechanów w roku szkolnym 2019/2020	s. 35
Tabela 8	Dynamika liczby dzieci w szkołach publicznych na terenie gminy wiejskiej Ciechanów w latach 2010-2020	s. 36
Tabela 9	Nakłady na oświatę (budżet i wydatki oświatowe) w gminie wiejskiej Ciechanów w latach 2010-2021	s. 36
Tabela 10	Struktura dochodów i wydatków, w tym wydatków inwestycyjnych, gminy Ciechanów w latach 2015-2021 (w zł.).....	s. 39
Tabela 11	Ramowy podział działań dotyczących realizacji operacyjnych celów <i>Strategii</i>	s. 85
Tabela 12	Wskaźniki realizacji celów <i>Strategii</i>	s. 86
Tabela 13	Mierniki monitorowania i diagnozowania stanu gminy.....	s. 88

Spis map:

Mapa 1	Regionalizacja fizyczno-geograficzna województwa mazowieckiego.....	s. 15
Mapa 2	Plan gminy wiejskiej Ciechanów	s. 16
Mapa 3	Gmina wiejska Ciechanów w województwie mazowieckim	s. 21
Mapa 4	Gmina wiejska Ciechanów w powiecie ciechanowskim	s. 22
Mapa 5	Powiat ciechanowski, typy funkcjonalne gmin	s. 23
Mapa 6	Mazowsze. Potencjał energetyki odnawialnej.....	s. 33
Mapa 7	Województwo mazowieckie. System gazowy wysokiego ciśnienia i system paliw płynnych	s. 34
Mapa 8	Mazowsze, obszary strategicznej interwencji	s. 47
Mapa 9	Główne uwarunkowania komunikacyjne gminy Ciechanów	s. 55
Mapa 10	Gmina Ciechanów, struktura sołectw	s. 57

Mapa 11	Uwarunkowania powiązań przestrzennych Mazowsza z Warszawą	s. 61
Mapa 12	Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy	s. 63
Mapa 13	Struktura planów miejscowych na obszarze gminy wiejskiej Ciechanów	s. 64
Mapa 14	Podział województwa mazowieckiego na podregiony według klasyfikacji NUTS	s. 65
Mapa 15	Województwo mazowieckie, główne obszary żywicielskie	s. 66
Mapa 16	Ciechanów i jego obszar funkcjonalny obejmujący również gminę wiejską Ciechanów	s. 67
Mapa 17	Województwo mazowieckie. Koncepcja „zielonych pierścieni” wokół miast – ośrodków regionalnych i subregionalnych.	s. 68
Mapa 18	Lokalizacja instalacji do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów komunalnych na północnym Mazowszu (region ciechanowski).....	s. 69
Mapa 19	Województwo mazowieckie. Obszary przewidywanego, znaczącego oddziaływania zagrożeń	s. 70
Mapa 20	Województwo mazowieckie. Koncepcja najwyższych form ochrony przyrody.....	s. 99
Mapa 21	Województwo mazowieckie. Lesistość gmin	s. 100
Mapa 22	Województwo mazowieckie. Jakość gleb	s. 101
Mapa 23	Województwo mazowieckie. Kształtowanie zasobów wodnych i poprawy jakości wód.....	s. 102
Mapa 24	Zmiana liczby ludności w latach 2013-2020	s. 103
Mapa 25	Województwo mazowieckie. Preferowane formy turystyki	s. 104
Mapa 26	Powiat ciechanowski. Główne uwarunkowania przestrzenne.....	s. 105
Mapa 27	Przebieg obwodnicy miejskiej Ciechanowa (fragment również przez teren gminy wiejskiej Ciechanów).....	s. 106

Notatki: